

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2568)

VOL.2 / 2025

POLITICAL SCIENCE AND
PUBLIC ADMINISTRATION JOURNAL
UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Political Science and Public Administration Journal

Ubon Ratchathani University

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

เจ้าของ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ชุตินันท์ ประสิทธิ์ภูริปรีชา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อ.ดร.ศิริพร จันทนสกุลวงศ์

คณบดีคณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

นักวิชาการอิสระ

ศ.ดร.ธนสวรรค์ เจริญเมือง

นักวิชาการอิสระ

ศ.ดร.จรัส สุวรรณมาลา

นักวิชาการอิสระ

ศ.ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รศ.ดร.ไชยนต์ รัชชกุล

นักวิชาการอิสระ

รศ.วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

รศ.ดร.ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี

สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ii วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

รศ.ดร.บุษอวี ยี่มะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ผศ.ดร.ปิยณัฐ สร้อยคำ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผศ.ดร.เอกราช บุญเรือง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อ.ดร.ปิยะมาศ ทับมงคล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อ.ดร.ชนะบูรณ์ อินทรพันธุ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อ.ดร.กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

อ.ดร.วีรชน เกษสกุล

นักวิชาการอิสระ

บรรณาธิการประจำฉบับ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.ดร.กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์

ดร.วีรชน เกษสกุล

บรรณาธิการบริหาร

ผศ.ดร.อรุณี สันจิตติวนิชย์

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและองค์การสัมพันธ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พิสูจน์อักษร

English Editor

นายกิตติภพ แก้วสุวรรณ

ผศ.ดร.ปิยณัฐ สร้อยคำ

ออกแบบปก

ออกแบบรูปเล่ม

ดร.วีรชน เกษสกุล

ดร.วีรชน เกษสกุล

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ

(มกราคม-มิถุนายน) (กรกฎาคม-ธันวาคม)

ที่อยู่กองบรรณาธิการ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

85 ถนนสถลมารค ตำบลเมืองศรีไค ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ

จังหวัดอุบลราชธานี 34190 E-mail: polsciubujournal@hotmail.com

Website : https://so19.tci-thaijo.org/index.php/polsci_ubu

หมายเหตุ

บทความที่ตีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทักษะและข้อคิดเห็นจากบทความในวารสารเป็นของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำและคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี การนำบทความในวารสารไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจาก กองบรรณาธิการ

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นวารสารวิชาการด้าน สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่มีกำหนดในการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง ความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ธุรกิจ ปรัชญา สังคม กฎหมาย อัตลักษณ์ ด้าน ศาสนา ชาติพันธุ์ การสื่อสาร ภาษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วรรณกรรม ชุมชน ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ และธรรมาภิบาล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นการเสริมสร้างและมุ่งมั่นไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

คณะบรรณาธิการตระหนักดีว่าการทำงานวารสารทางวิชาการนั้นเป็นงานท้าทายที่ต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะ อีกทั้งต้องการเป็นเวทีทางความคิดที่ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากนักวิชาการจากหลายสถาบัน เพื่อที่จะช่วยกันผลิตผลงานตลอดจนการให้คำแนะนำเสริมสร้างให้ได้ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างสถานะองค์ความรู้ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้อง

ดังนั้นบทความต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จะประกอบด้วยการเผยแพร่งานวิจัย งานค้นคว้าในหลายแง่มุมและระดับของแนวการวิเคราะห์ จากนักศึกษาระดับทุกระดับ คณาจารย์ นักวิชาการจากต่างสถาบันทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยรวมทั้งจากต่างประเทศด้วย ในภาษาไทย ทั้งนี้ก็

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี v

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

เพื่อที่จะให้เกิดความหลากหลาย และรองรับกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น
อย่างรวดเร็ว

Political Science and Public Administration Journal
Ubon Ratchathani University

.....

Purpose and objective

The Political Science and Public Administration Journal Ubon Ratchathani University is an academic journal in the fields of social sciences and humanities, published biannually. Its objectives are to disseminate knowledge on political science and public administration, encompassing various dimensions such as politics, security, international relations, economic cooperation, business, philosophy, society, law, religious and ethnic identities, communication, languages, history, culture, literature, local communities, environment, management, and governance. The aim is to foster and strive for academic excellence.

The editorial board is well aware that working on an academic journal is a challenging task requiring dedication and perseverance. It also aims to serve as a platform for intellectual cooperation among scholars from various institutions, helping each other produce work that, once published in the journal, is recognized for its quality in the academic community, significantly benefiting the status of knowledge in political science, public administration, and related areas of humanities and social sciences.

Therefore, the articles published in The Political Science and Public Administration Journal include research and studies from various perspectives and analytical levels, from students of all levels, faculty members, and scholars from both domestic and international institutions, in Thai. This diversity aims to accommodate the rapid social changes occurring.

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้รวบรวมบทความวิชาการที่มีจุดร่วมสำคัญ คือการใช้ “ภาพยนตร์” และ “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” เป็นฐานในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สิทธิมนุษยชน และการเมืองในสังคมร่วมสมัย บทความทั้งหมดมิได้มองภาพยนตร์ในฐานะเพียงสื่อบันเทิง หากแต่พิจารณาภาพยนตร์ในฐานะตัวบททางการเมือง (political text) ที่สะท้อน กระทบ และตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจ ความไม่เท่าเทียม และระเบียบคุณค่าที่ดำรงอยู่ในสังคม

ในระดับเชิงทฤษฎี บทความในฉบับนี้แสดงให้เห็นว่า ภาพยนตร์สามารถทำหน้าที่เป็น “พื้นที่สาธารณะทางวัฒนธรรม” ซึ่งเปิดโอกาสให้ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี ความเป็นพลเมือง ความยุติธรรม และอำนาจ ถูกนำเสนอและต่อรองในรูปแบบที่เข้าถึงประสบการณ์ชีวิตของผู้คนมากกว่าภาษานามธรรมของกฎหมายหรือนโยบาย การวิเคราะห์ภาพยนตร์จึงมิใช่เพียงการอ่านเนื้อเรื่อง หากแต่เป็นการอ่านโครงสร้างทางสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และวาทกรรมที่ถูกผลิตซ้ำผ่านภาพ เสียง ตัวละคร และการเล่าเรื่อง

บทความว่าด้วย Hidden Figures และ Selma ชี้ให้เห็นมิติของการกดทับ การเลือกปฏิบัติ และการต่อสู้เพื่อสิทธิในบริบทของสังคมประชาธิปไตยตะวันตก โดยเฉพาะบทบาทของสตรี คนผิวสี และพลเมืองในการทำทลายโครงสร้างอำนาจที่อ้างความเสมอภาค แต่ยังคงดำรงความไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติ ขณะที่บทความเกี่ยวกับ คังคุโบ กุญิยาวาชิ เปิดให้เห็นการเมืองเรื่องเพศและชนชั้นในสังคมอินเดีย ผ่านการต่อสู้ของผู้หญิงชายขอบที่เปลี่ยนจาก “เหยื่อ” สู่ “ผู้มีอำนาจต่อรอง” ในโครงสร้างที่กดทับพวกเธออย่างเป็นระบบ

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ix
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ในอีกมิติหนึ่ง บทความที่วิเคราะห์ภาพยนตร์ มหาราช และ สัปเหร่อ ได้ขยายขอบเขตการศึกษาการเมืองไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ศรัทธา ศาสนา และพิธีกรรม โดยชี้ให้เห็นว่า ความยุติธรรม ความชอบธรรม และการควบคุมชีวิต ความตาย ไม่ได้ดำรงอยู่เพียงในรัฐสมัยใหม่หรือระบบกฎหมายเท่านั้น หากแต่แทรกซึมอยู่ในความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างแนบเนียน ขณะเดียวกัน บทความว่าด้วยเวทีการประกวดนางงามในสังคมไทยได้สะท้อนการเมืองเชิงสัญลักษณ์ อำนาจละมุน และข้อจำกัดของการแสดงออกทางการเมืองของสตรีในพื้นที่สาธารณะที่ดูเหมือน “ปลอดภัยในเมือง”

เมื่อพิจารณาภาพรวม บทความทั้งหมดในวารสารฉบับนี้ร่วมกันตั้งข้อสังเกตสำคัญว่า การเมืองมิได้จำกัดอยู่ในสถาบันรัฐ พรรคการเมือง หรือการเลือกตั้ง หากแต่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่วัฒนธรรม ภาพยนตร์ พิธีกรรม เรื่องเล่า และการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การศึกษาการเมืองผ่านสื่อวัฒนธรรมจึงช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจอำนาจ สิทธิมนุษยชน และความขัดแย้งในสังคม โดยเฉพาะในยุคที่การเมืองดำรงอยู่ควบคู่กับอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้คน

กองบรรณาธิการหวังว่า วารสารฉบับนี้จะมีส่วนช่วยขยายพรมแดนการศึกษาทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ให้ก้าวข้ามการวิเคราะห์เชิงสถาบันไปสู่การทำ ความเข้าใจการเมืองในชีวิตประจำวัน และกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงเชิงวิชาการเกี่ยวกับบทบาทของวัฒนธรรม สื่อ และศิลปะ ในการผลิตซ้ำหรือท้าทายโครงสร้างอำนาจและความไม่เท่าเทียมในสังคมร่วมสมัย

ด้วยความนับถือ
ดร.กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์
บรรณาธิการประจำฉบับ

x วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

Editorial

This issue brings together a collection of scholarly articles that share a common analytical concern: the use of cinema and cultural spaces as lenses through which to examine power relations, human rights, and politics in contemporary societies. Rather than treating films merely as forms of entertainment, the contributions in this issue approach cinema as a political text—one that reflects, interrogates, and challenges structures of power, inequality, and dominant normative orders.

At the theoretical level, the articles demonstrate that cinema can function as a “cultural public sphere” in which issues of human rights, women’s rights, citizenship, justice, and power are articulated and contested in ways that are often more accessible and experientially grounded than the abstract language of law or public policy. Film analysis, therefore, is not limited to interpreting narrative content alone, but extends to reading social structures, power relations, and discourses reproduced through images, sound, characters, and modes of storytelling.

The articles examining *Hidden Figures* and *Selma* illuminate dynamics of oppression, discrimination, and struggles for rights within Western democratic contexts. In particular, they foreground the roles of women, African Americans, and ordinary citizens in challenging power structures that formally espouse equality while perpetuating inequality in practice. Meanwhile, the analysis of *Gangubai Kathiawadi* highlights the

politics of gender and class in Indian society, portraying the struggle of marginalized women who transform from victims into agents capable of negotiating power within deeply oppressive social structures.

From another perspective, the articles analyzing Maharaja and The Undertaker broaden the study of politics by examining the interconnections between power, faith, religion, and ritual. These contributions reveal that justice, legitimacy, and the governance of life and death are not confined to modern state institutions or legal systems, but are embedded in beliefs, rituals, and everyday practices in subtle yet powerful ways. At the same time, the article on beauty pageants in Thai society reflects on symbolic power, soft power, and the constraints placed on women's political expression within public arenas that are often perceived as "apolitical."

Taken together, the articles in this issue advance a central argument: politics is not limited to state institutions, political parties, or electoral processes. Rather, it is dispersed across cultural spaces—films, rituals, narratives, and symbolic performances. Studying politics through cultural media thus opens new perspectives for understanding power, human rights, and social conflict, particularly in an era in which politics is increasingly intertwined with emotions, identities, and lived experiences.

The Editorial Board hopes that this issue will contribute to expanding the horizons of political science and public administration

xii วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

beyond institutional analysis, toward a deeper engagement with politics in everyday life. It is our aspiration that these articles will stimulate further scholarly debate on the roles of culture, media, and the arts in reproducing, negotiating, or challenging structures of power and inequality in contemporary societies.

With respect,
Dr. Kittipong Pearnpitak
Editor

สารบัญ

	หน้า
การเมืองในการประกวดนางงาม :	1
บทบาทในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและค่านิยมทางการเมืองในสังคมไทย พัชญาณี มีศรี และสุพัตรา ประจันพล	
อำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม :	31
บทวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองบางประการในภาพยนตร์เรื่องมหาราช ศตวรรษ บุญประสพ และสุรพงษ์ ช่างทำ	
คติชนวิทยาการเมืองกับพิธีกรรมทางศาสนา:	48
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ศาสนา และอำนาจ ในภาพยนตร์เรื่อง สับแหว่า กิตติภพ แก้วสุวรรณ	
บทวิเคราะห์บทบาทของสตรีที่ปรากฏในภาพยนตร์ เรื่อง Hidden Figures (2016) ศศิประภา หวานอารมย์	67

xiv วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

การวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง Selma: บทบาทพลเมืองในการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน 87
และการสร้างความเท่าเทียมผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม

อภิญา ทองดา และศศิกานต์ บัวหอม

จากเหยื่อสู่ผู้มีอำนาจ:

114

การเมืองเรื่องเพศ ชนชั้น และการเรียกร้องสิทธิสตรีในภาพยนตร์ คังคุไบ

สมพร สายทอง และจิตาธิปไตย ศรีมันตะ

Contents

	Page
The Politics of Beauty Pageants: Their Role in Promoting Human Rights and Political Values in Thai Society Patchyanee Meesri and Supattra Prajanphon	1
Power, Faith, and Justice: An Analysis of Selected Political Ideas in the Film Maharaja Sattawat Boonprasop and Surapong Changtham	31
Political Folklore and Religious Rituals: An Analysis of the Relationship between the State, Religion, and Power in the Film The Undertaker Kittiphop Kaewsuwan	48
An Analysis of the Representation of Women in the Film Hidden Figures (2016) Sasiprapa Whanarrom	67

xvi วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

An Analysis of the Film Selma: 87

The Role of Citizenship in Advocating for Human Rights and Promoting
Equality through Social Movements

Apinya Thongda and Sasikarn Buahom

From Victimhood to Agency: 114

Gender, Class, and the Politics of Women's Rights in Gangubai

Patchyanee Meesri and Supattra Prajanphon

การเมืองในการประกวดนางงาม :
บทบาทในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและค่านิยมทางการเมืองในสังคมไทย

พัชญาณี มีศรี¹

สุพัตรา ประจันพล²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์บทบาทของเวทีการประกวดนางงามในสังคมไทยในฐานะพื้นที่ทางการเมืองที่มีส่วนในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การสร้างอัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการเมืองของสังคม โดยศึกษาพัฒนาการของการประกวดนางงามในบริบทสังคมการเมืองไทยตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ผ่านกรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชน แนวคิดอัตลักษณ์ และทฤษฎีอำนาจ

บทความใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยอาศัยการทบทวนเอกสาร แนวคิดทางทฤษฎี และกรณีศึกษาที่ปรากฏบนเวทีการประกวดนางงามระดับชาติและนานาชาติ โดยเฉพาะเวที Miss Universe Thailand เพื่ออธิบายการใช้อำนาจเชิงสัญลักษณ์ (symbolic power) และอำนาจละมุน (soft power) ของผู้เข้าประกวดในการสื่อสารประเด็นด้านสิทธิสตรี ความเท่าเทียม และปัญหาทางสังคมร่วมสมัย

¹ นักวิชาการอิสระ

² นักวิชาการอิสระ

2 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ผลการศึกษาพบว่า เวทีการประกวดนางงามมิได้เป็นเพียงกิจกรรมด้านความบันเทิงหรือการประกวดความงามเชิงกายภาพ หากแต่เป็นพื้นที่สาธารณะที่เอื้อให้ผู้หญิงสามารถแสดงออกทางความคิด สร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและการเมือง และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม เวทีดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้ข้อจำกัดจากโครงสร้างอำนาจ กฎระเบียบ และความคาดหวังเรื่องความเป็นกลางทางการเมือง ซึ่งสะท้อนความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างความงาม อำนาจ และการเมืองในสังคมร่วมสมัย

คำสำคัญ: การประกวดนางงาม, สิทธิมนุษยชน, อัตลักษณ์, อำนาจ, ค่านิยมทางการเมือง

**The Politics of Beauty Pageants:
Their Role in Promoting Human Rights and Political Values
in Thai Society**

Patchyanee Meesri³

Supattra Prajanphon⁴

Abstract

This article aims to analyze the role of beauty pageants in Thai society as political spaces that contribute to the promotion of human rights, the construction of identity, and the transformation of political values. The study examines the historical development of beauty pageants in Thailand from the post-1932 political transition to the present, employing theoretical frameworks of human rights, identity, and power.

Using a qualitative approach, the article is based on document analysis, theoretical literature, and selected case studies from national and international beauty pageant platforms, particularly Miss Universe Thailand. The analysis focuses on how contestants exercise symbolic

³ Independent Scholar

⁴ Independent Scholar

4 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

power and soft power to communicate social concerns related to women's rights, equality, and contemporary social issues.

The findings indicate that beauty pageants are not merely entertainment events or platforms for physical beauty contests. Rather, they function as public arenas that enable women to express political ideas, construct social and political identities, and participate in the promotion of human rights discourse in Thai society. Nevertheless, these platforms remain constrained by institutional power structures, formal regulations, and societal expectations of political neutrality, reflecting the complex relationship between beauty, power, and politics in contemporary society.

Keywords: beauty pageants, human rights, identity, power, political values

บทนำ

การประกวดนางงามเป็นกิจกรรมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย (ปริศนา กัมพูสิริ และพฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, 2565) ในอดีต สังคมไทยมักมองการประกวดนางงามในเชิงลบ โดยมองว่าเป็นกิจกรรมที่เน้นความสวยงามภายนอกและ "ไร้สาระ" เนื่องจาก ผู้เข้าประกวดมักถูกประเมินจากลักษณะทางกายภาพเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ทศนคติดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่พัฒนาขึ้น เวทีการประกวดนางงามในปัจจุบันไม่ได้เป็นเพียงการประกวดความงามอีกต่อไป แต่ยังกลายเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริม

สิทธิมนุษยชนและการแสดงออกถึงประเด็นทางสังคม โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี ความเท่าเทียมทางเพศ และความยุติธรรมในสังคม (ณัฐ วิไลลักษณ์, 2566)

ในแง่มุมมองทางการเมืองและสังคม เวทีการประกวดนางงามได้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสะท้อนค่านิยมและทัศนคติของสังคมต่อบทบาทของสตรี ผู้เข้าประกวดสามารถใช้เวทีนี้ในการแสดงออกถึงความคิดและความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะในการเรียกร้องความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านสังคมและสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ การประกวดนางงามยังมีบทบาทในการสร้างภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศในระดับนานาชาติ โดยผู้ชนะการประกวดมักจะกลายเป็นทูตวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเอกลักษณ์และประเพณีของประเทศตนเองไปสู่เวทีโลก ทั้งยังมีบทบาทในการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวและการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ (Songpop Chotayaseehanart, 2567)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเวทีการประกวดนางงามจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประกวดสามารถแสดงออกในประเด็นทางสังคมและการเมืองได้มากขึ้น แต่การคาดหวังในเรื่อง "ความเป็นกลางทางการเมือง" ยังคงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญสำหรับผู้เข้าประกวดในหลายกรณี การมีส่วนร่วมในประเด็นการเมืองจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความระมัดระวังอย่างสูง เนื่องจากสังคมยังคงมีความคาดหวังให้ผู้เข้าประกวดในการรักษาสมดุลระหว่างการแสดงออกทางสังคมกับความเป็นกลางทางการเมือง (ปิยิชี, 2567)

จากบริบทดังกล่าว บทความนี้มุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์บทบาทที่เปลี่ยนแปลงของเวทีการประกวดนางงามในสังคมไทย โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงศึกษาผลกระทบของการประกวดนางงามต่อค่านิยมทางการเมืองในสังคมไทย

6 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ทั้งนี้สำหรับบทความชิ้นนี้ผู้เขียนได้ลำดับการนำเสนอเป็นประเด็นสำคัญ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ที่มาและความสำคัญของการประกวดนางงามในสังคมไทย
2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์
 - 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
 - 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอัตลักษณ์ (Identity)
 - 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอำนาจ
3. บทวิเคราะห์
 - 3.1 บทบาทของเวทีการประกวดนางงามในด้านสิทธิมนุษยชน
 - 3.2 อัตลักษณ์และการสร้างภาพลักษณ์ของชาติในเวทีนางงาม
4. บทสรุป

1. ที่มาและความสำคัญของการประกวดนางงามในสังคมไทย

เวทีการประกวดนางงาม เริ่มต้นจากการประกวด “นางสาวไทย” ถูกจัดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2477 โดยกระทรวงมหาดไทย ถือเป็นงานระดับชาติงานหนึ่งที่คัดสรรสตรีที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นไทยแท้และมีความเป็นกุลสตรีมาดำรงตำแหน่งมีรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบจัดงานเนื่องในกิจกรรมวันฉลองรัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยการประกวดนางสาวไทยในขณะนั้นใช้ชื่อว่า “การประกวดนางสาวสยาม” มีจุดประสงค์หลักเพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนให้มาร่วมงานฉลองรัฐธรรมนูญ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกทางหนึ่ง ต่อมาใน พ.ศ. 2482 เมื่อครั้งที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามเป็นประเทศ

ไทย ทำให้ชื่อการประกวดนางสาวสยาม ต้องเปลี่ยนชื่อเป็นการประกวดนางสาวไทย ทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกวดให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เปลี่ยนสถานที่จัดงานและเครื่องแต่งกายของผู้เข้าประกวดนางสาวสยามให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐนิยม ในขณะเดียวกันการประกวดนางสาวไทยภายใต้การจัดงานของรัฐบาลนั้น จะมีลักษณะการจัดงานที่ไม่ต่อเนื่องขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความพร้อมทางด้านการเงินของประเทศ ในช่วงเวลา ดังกล่าว (ธนสรณ์ สุ่มังคละกุลและณัฐพร ไทยจงรักษ์,ม.ป.ป)

ภายหลังจากได้รับตำแหน่งแล้ว นางสาวไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองครั้งยิ่งใหญ่ ในด้านวิถีชีวิตของตนเองและการปฏิบัติตนต่อสังคมเนื่องจากการที่มีรัฐบาลเป็นผู้จัดงาน บทบาทหน้าที่ของนางสาวไทยระหว่าง พ.ศ. 2477 - 2497 จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ทั้งการส่งเสริมนโยบายต่างๆ รวมถึงกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ส่วนบทบาท ด้านงานบันเทิงและการโฆษณาสินค้า นั้น ถือเป็นกิจกรรมที่นางสาวไทยมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ในขณะเดียวกันการปฏิบัติหน้าที่ของนางสาวไทยถือเป็นการแสดงออกให้สังคมรับรู้และสะท้อนภาพลักษณ์ของนางสาวไทยกลับมาเช่นกัน (ธนสรณ์ สุ่มังคละกุลและณัฐพร ไทยจงรักษ์,ม.ป.ป)

ต่อมา ปี พ.ศ.2543 มีเวทีการประกวดนางงาม โดยใช้ชื่อว่า “มิสไทยแลนด์ยูนิเวิร์ส” และมีพลากร สมสุวรรณ เป็นผู้จัดการกองประกวดโดยดำเนินการจัดประกวดในนามสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 โดยมีสุรางค์ เปรมปรีดิ์ เป็นผู้อำนวยการประกวดและประธานองค์กร เพื่อคัดเลือกตัวแทนของประเทศไทยเข้าประกวดนางงามจักรวาล (Miss Universe) (Anusorn,2020)

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2555 จนถึง พ.ศ. 2561 ได้มีการดำเนินการจัดประกวดนางงามขึ้นในนามชื่อ “มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์” โดยมีสุรางค์ เปรมปรีดิ์ เป็นผู้อำนวยการ

8 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ประกวดและประธานองค์การเช่นเดิม ดร.ประณม ถาวรเวช รับหน้าที่เป็นรองผู้อำนวยการประกวด ส่วนตำแหน่งผู้จัดการกองประกวดคือ ชิชญาสุ์ วรรณสุต ซึ่งเป็นหลานสาวของสุรางค์ เปรมปรีดิ์

มาถึงจุดเปลี่ยนในปี พ.ศ. 2562 บริษัท ทีพีเอ็น 2018 จำกัด ได้เป็นผู้ถือสิทธิ์การจัดการประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ แทน สุรางค์ เปรมปรีดิ์ เป็นระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 จนถึง พ.ศ. 2566 โดยนางงามคนแรกของรายการนี้ คือ กุลธิดา เย็นประเสริฐ ปี 2543

ซึ่ง ความสำคัญของการประกวด มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ คือการได้รับสิทธิ์จากองค์การนางงามจักรวาล (Miss Universe Organization) เพื่อจะส่งนางงามไปประกวด Miss Universe ที่มีการแข่งขันจากหลายประเทศทั่วโลกทุก ๆ ปี ดังนั้น การส่งออกนางงามเพื่อเดินทางไปประกวดบนเวทีใหญ่ ล้วนเกี่ยวโยง ในทางทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Anusorn,2020)

การประกวดนางงามกับการเมืองไทย จึงอยู่คู่กันมาตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มาจนถึงปัจจุบัน การตื่นตัวทางการเมืองในหมู่คนรุ่นใหม่ ส่งผลให้เวทีประกวดต้องหันมาพูดเรื่องการเมืองและสังคมอย่างเปิดเผยมากขึ้น (ปิปปิไทย,2020)

ปัจจุบัน การประกวดนางงามในสังคมไทยได้มีการเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาททางสังคมมากขึ้นเนื่องมาจากประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของสิทธิเสรีภาพ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมโลก ส่งผลให้สตรีไทยในปัจจุบันมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะและได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมากขึ้น การประกวดนางงามจึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้สตรีไทยได้แสดงศักยภาพของตน ผ่านเวทีการประกวดที่มีการกำหนดมาตรฐาน กฎ

ระเบียบต่างๆ เพื่อให้ได้ตัวแทนสตรีไทย ที่มีความพร้อมในการอุทิศตนเพื่อสังคม และมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนสังคม (ปริศนา กัมพูสิริและพฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ, 2565) จึงเห็นได้ว่านางงามในปัจจุบัน นอกเหนือจากความสวยแล้ว จำเป็นต้องมีความเก่ง ความฉลาด และไหวพริบปฏิภาณอย่างรอบด้าน ซึ่งต้องผ่านการอบรม ฝึกฝน การลงทุน และการวางแผนมาอย่างดี เพื่อให้สามารถใช้ Beauty Privilege ที่สังคมให้มาอย่างคุ้มค่า ใช้เวทีการประกวดในการส่งข้อความที่สำคัญอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจให้สังคม(พรชนิตว์ แก้วเนตร, 2565, น.80) เวทีการประกวดนางงามยังมีพลังและบทบาทในการสร้างปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ใช่เป็นแค่เวทีการประกวดความสวยของผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นเวทีในการใช้อิทธิทธิความงาม (Beauty Privilege) เพื่อสื่อสารข้อความที่สำคัญบางอย่างต่อสังคม (พรชนิตว์ แก้วเนตร, 2565, น.70) การเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรีตามสังคมสมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมายในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคล โครงสร้างหน้าที่ทางสังคม ระบบการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมของสมาชิกสังคมกลุ่มต่างๆ ด้วยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้กระตุ้นให้สมาชิกของสังคมไม่ว่าบุรุษหรือสตรีได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และบทบาท ฯลฯ มีการให้ความสำคัญและการยอมรับต่อสตรีมากขึ้น สตรีในปัจจุบันจึงมีบทบาทมากขึ้นจากอดีต มีบทบาทอย่างแพร่หลายต่อการขับเคลื่อนสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน สตรีได้รับโอกาสและการยอมรับจากสังคมต่อการออกจากพื้นที่ส่วนที่เป็นเรื่องส่วนตัว (Private) เข้าสู่พื้นที่ส่วนที่เป็นสาธารณะ (Public) (ปริศนา กัมพูสิริ, 2565)

ความสำคัญของสิทธิผู้หญิงมีเพิ่มมากขึ้นในสังคม ส่งผลให้การพัฒนาในเวทีการประกวดนางงามเน้นถึงเรื่องคุณค่าของสิทธิและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

10 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ทางสังคมมากขึ้น เช่น การรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพ จึงทำให้การประกวดนางงามในสังคมไทยมีความหมายที่กว้างขวางและมีมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังเป็นเวทีในการนำเสนอมุมมองในฐานะผู้ดำรงวัฒนธรรม ผ่านการตอบคำถามในเรื่องค่านิยมการรักษาวัฒนธรรมไทย ทั้งการยึดการไหว้และแสดงถึงความภูมิใจในความเป็นไทยความเป็นเอกลักษณ์ทั้งอาหารภาษาไปจนถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศในฐานะจุดหมายการท่องเที่ยว ทั้งนี้จะพบว่าคำถามบนเวทีนางงามแต่ละปีเป็นคำถามที่นำไปสู่การสร้างอำนาจทางความคิดสามารถเขย่าสังคมให้สะท้อนได้ การตั้งคำถาม การตระหนักรู้ ทศนคติ มุมมอง ในแง่ต่างๆ ของผู้เข้าประกวดออกมาเผยแพร่สู่สังคม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าประกวดได้ใช้เวทีเพื่อนำเสนอแนวคิด ทศนคติ ได้อย่างสร้างสรรค์ จนกระทั่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม มิใช่เพียงแค่การประกวดความสวยและเรือนร่าง ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ถือว่าเป็นคุณค่าสากลทั้งงดงามของการประกวดนางงามและนี่คือตัวอย่างของ Beauty Privilege(พรชนิตว์ แก้วเนตร,2565)

2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

หลักการสิทธิมนุษยชนต้องมองย้อนกลับไปได้ตั้งแต่การกำเนิดมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้ แรกเริ่มมนุษย์ก็คงจะไม่แตกต่างไปจากสัตว์ซึ่งต่างก็จะต้องดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตรอด ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นชนเผ่า เป็นรัฐตามลำดับความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ความไม่สงบสุข การเอารัดเอาเปรียบ ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นมาก บางครั้งถึงขนาดเป็นการป่าเถื่อนไม่มีมนุษยธรรม มนุษย์จึงมีความต้องการ

ที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง มีความปลอดภัยตลอดจนได้รับสิทธิต่างๆ ของตนเองจะพึงมี (อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์,ม.ป.ป)

มนุษย์จึงได้พิจารณาถึงสิทธิตามธรรมชาติ สำหรับแนวความคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติเป็นที่มาอันสำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชน สำคัญตามแนวความคิดดังกล่าวนี้ ความเป็นมนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าว ได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาคซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโดนให้แกกันได้และใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพความเป็นมนุษย์ได้ (อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์,ม.ป.ป)

แนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติถือเป็นแนวคิดที่บุกเบิกแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง ซึ่งปรากฏครั้งแรกในฐานะส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียม กฎธรรมชาติ ในยุคกลาง แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาในทิศทางใหม่ในช่วงยุคเรืองปัญญาของยุโรป โดยมีนักปรัชญาอย่าง จอห์น ล็อก เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งนำและมีบทบาทโดดเด่นในแนวคิดเรื่องการเมืองในช่วงการปฏิวัติอเมริกาและการปฏิวัติฝรั่งเศส จากรากฐานนี้ ข้อโต้แย้งเรื่องสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่ จึงปรากฏขึ้นในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 อาจเป็นปฏิกิริยาต่อการค้าทาส การทรมาน การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และอาชญากรรมสงคราม แนวคิดดังกล่าวสามารถเป็นการขับเคลื่อนและสามารถเคลื่อนไหว ด้านสิทธิมนุษยชนพัฒนาขึ้น (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี,ม.ป.ป)

หลักสิทธิมนุษยชนประกอบด้วย

- 2.1.1 สิทธิ มีที่อยู่อาศัย มีอาหารการกิน มียารักษาโรค มีการศึกษา ไม่ถูกทำร้าย มีความปลอดภัย

12 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

2.1.2 เสรีภาพ แสดงความคิดเห็น เลือกอาชีพ เลือกคู่ครอง เดินทาง
ชุมนุมโดยไม่มีอาวุธ

2.1.3 เท่าเทียม ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียม (ทั้งใน ศักดิ์และสิทธิ์) ไม่ถูก
เลือกปฏิบัติ ไม่โดนเอาเปรียบ

2.1.4 เป็นธรรม สาระต่างปฏิบัติต่าง สาระเหมือนปฏิบัติเหมือนจึงจะเกิด
ความเป็นธรรม เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติ ในบางเรื่องที่ต่างจาก
คนทั่วไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม (รุจน์ หาเรือนทรง,ม.ป.ป.)

เวทีการประกวดนางงามและสิทธิมนุษยชนมีความเชื่อมโยงกันในหลายแง่มุม
โดยเฉพาะ เมื่อพูดถึงการใช้เวทีการประกวดเพื่อสร้างการรับรู้และผลักดันประเด็นด้าน
สิทธิมนุษยชน มีดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนสิทธิของผู้หญิงหลายเวทีนางงามมุ่งเน้นที่การเสริมสร้าง
สิทธิของผู้หญิง โดยการสร้างพื้นที่ให้ผู้เข้าประกวดสามารถแสดงออก
ความคิดและประเด็นที่สำคัญ เช่น สิทธิสตรี ความเท่าเทียม และสิทธิใน
การศึกษา
2. การส่งเสริมการตระหนักรู้ นางงามสามารถใช้เวทีการประกวดเพื่อ
พูดคุยเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น ความยากจน การเมือง หรือปัญหา
สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการสร้างความตระหนักรู้ในหมู่ผู้ชมและสังคมทั่วไป
3. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การนำเสนอความงามที่หลากหลายและการ
ยอมรับความงามที่แตกต่างในผู้เข้าประกวด สามารถช่วยเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติของผู้คนเกี่ยวกับมาตรฐานความงามและการยอมรับความ
หลากหลาย

4. การสร้างเสียงให้กับกลุ่มที่ถูกกีดกัน บางครั้งนางงามกลายเป็นตัวแทนของกลุ่มที่ถูกมองข้ามหรือถูกกีดกันในสังคม โดยการใช้เวทีนี้เพื่อแสดงออกและเรียกร้องสิทธิต่างๆ
5. ความท้าทายต่อระบบที่มีอยู่ การมีนางงามที่กล้าท้าทายแนวคิดดั้งเดิม และผลักดันการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ (Identity) อัตลักษณ์ประกอบด้วย ปัจเจกชน (Individual/ Individualism) บุคคล (Personality) ตัวตน (Self) ผู้กระทำ (Agency) เป็นต้น ซึ่งคำต่างๆเหล่านี้พยายามสื่อความหมายที่ เหมือนกันในเรื่องสภาพของตัวบุคคลที่ก่อตัวขึ้นมา โดยอาศัยความเหมือนกันคือ ปัจเจกและการแสดงออก โดยมักจะกล่าวควบคู่ไป กับมโนทัศน์ เรื่องอำนาจการนิยามความหมายการสร้างภาพแทนความจริงและการเป็น หนึ่งเดียวกันของสังคม จึงทำให้เราเกิดความเข้าใจอัตลักษณ์ว่าเป็นเรื่องของ คุณสมบัติเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่พยายามสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นกับอีกสิ่งหนึ่ง (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) ทั้งในทางด้านวิชาการและทางด้านสังคม เนื่องจากอัต ลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นตัวเราและบ่งบอกถึงสังคมที่เรามีปฏิสัมพันธ์อยู่ โดยอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ทำให้เราเห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษา อัตลักษณ์นั้นยังเป็นการสื่อสารให้เราได้แสดงว่าเราเป็นใคร และบอกกับสังคมว่าเราเป็นอย่างไร อัตลักษณ์กับการสื่อสาร เป็นสิ่งที่ควบคู่กัน เนื่องจากการสื่อสารได้มีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มให้กับสังคม ได้รับรู้อัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ของกลุ่ม อีกทั้งยังทำให้เราสามารถเข้าใจ ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

14 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

อัตลักษณ์ (Identity) คือ การแสดงความเป็นตัวตนหรือบ่งบอกถึงความเป็นตัวตน อาจจะเป็นการตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” และจากนั้นอาจตามมาด้วยชุดคำถามที่ว่า “ฉันเป็นใครในสายตาผู้อื่น” “ฉันแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” “ฉันเคยเป็นใคร” “ฉันจะเป็นอะไรต่อไป” ฯลฯ

อัตลักษณ์นั้นจะถูกกำหนดด้วยความเหมือนและความแตกต่างจากผู้อื่น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Individual Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Collective/Social Identity) โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคล เป็น การนิยามตนเองว่าเราเป็นใคร และอัตลักษณ์ดังกล่าว จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์หรือแสดงออกทางความคิดของบุคคลนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปโดยรวมได้ว่า อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้น มา มีใช้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยเป็นการกำหนดตำแหน่งของบุคคล สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ ประการแรก อัตลักษณ์ส่วนตัว คือ บุคคลบอกกับตนเองว่า ตนเองมีภาพลักษณ์ มีความแตกต่าง และทัศนคติ จากบุคคลอื่นอย่างไร ประการที่สอง อัตลักษณ์ทางสังคม เป็นภาพที่สังคมมองมาที่ตัวบุคคลว่า มีภาพลักษณ์และความคิดอย่างไร โดยอัตลักษณ์ดังกล่าว มิได้มีเพียงอัตลักษณ์เดียวเท่านั้น แต่มีความหลากหลายและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับบุคคลจะเลือกนำเสนออัตลักษณ์ใดขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคลหรือกลุ่มที่ตนเองต้องการจะสื่อสารด้วย ทั้งนี้ การเลือกอัตลักษณ์ให้สื่อสารเข้ากับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ ยังจะเป็นการเกิดประโยชน์กับตนเองอีกด้วย นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังรวมไปถึงพฤติกรรม การแสดงออกและความสามารถของบุคคลนั้น

2.2.1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นการยกระดับความสนใจที่จะศึกษา อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคลมาสู่การศึกษาอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) จึงอาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ก่อตัวขึ้นจากการใช้วาทกรรม (Discourse) และปฏิบัติการต่างๆ ในสังคม (Social Practice) ที่ดำเนินอยู่ในเวทีการประจวบหรือขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เช่น การตอบคำถาม การสนทนา ฯลฯ

2.2.2 อัตลักษณ์ทางการเมือง (Political Identity)

เวทีนางงามถือเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางความคิดและทัศนคติของตัวบุคคลนั้นๆ เป็นกระบอกเสียงของการแสดงออกตามระบอบประชาธิปไตย เวทีการประจวบนางงามเป็นสิ่งสำคัญต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน มีปัจจัยทางอัตลักษณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการกล่าวอ้างถึงอัตลักษณ์ของคนใดคนหนึ่ง การแสดงความคิดเห็นต่อการเมืองสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (Woodward, 2000) อ้างถึงใน (จารุณี สุวรรณรัตน์, 2547, น. 18) ดังนั้น จึงมีการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อเรียกร้องสิทธิและแสดงออกความคิดอย่างชัดเจนให้ตนเองได้มีพื้นที่ในสังคม เช่น มิสยูนิเวิร์ส 2018 “อั่งเลลา ปอนเซ” พูดถึงสตรีข้ามเพศผู้แห่งความเท่าเทียมในเวทีนางงามจักรวาล ซึ่งถือได้ว่าเธอมีจุดยืนชัดเจนเธอไม่ปิดซ่อนความเป็นสตรีข้ามเพศ เพราะมุ่งหมายจะเป็นแม่แบบแห่งความภูมิใจในอัตลักษณ์ทางเพศ “เพื่อให้คนข้ามเพศ และกลุ่ม LGBTQI รุ่นต่อไป มีชีวิตที่ดีกว่าในทุกวันนี้” (ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล, 2018) การเคลื่อนไหวทางสังคมนี้นับเป็นการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์อย่างหนึ่ง (กิตติกร สันติประภา, 2550)

นอกจากนี้ **มิเชล ฟูก็อดต์** (Michel Foucault) เรื่องอัตลักษณ์ในบริบทของการประกวดนางงาม แนวคิดของเขาเกี่ยวกับอำนาจและการสร้างอัตลักษณ์ สามารถนำมาพูดถึงบริบทของการประกวดเวทีนางงามเราสามารถเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ของผู้หญิงถูกสร้างขึ้นจากมาตรฐานความงามและความคาดหวังทางสังคม ซึ่งสะท้อนถึงอำนาจทางวัฒนธรรมที่กำหนดว่าความงามควรเป็นอย่างไร ฟูก็อดต์จะมองว่า การสร้างอัตลักษณ์ในบริบทนี้เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการจัดการทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสร้างภาพลักษณ์และการทำให้ผู้หญิงต้องปรับตัวตามมาตรฐานเหล่านั้น

กล่าวได้ว่า อัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางสัญลักษณ์ เวทีการประกวดนางงามมักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ของชาติ อัตลักษณ์ของนางงามในเวทีนี้จึงสามารถสะท้อนค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของประเทศ ซึ่งอาจเป็นกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นชาติหรือการนำเสนอภาพลักษณ์ที่น่าดึงดูดต่อสายตาชาวต่างชาติ การประกวดนางงามยังสามารถถูกมองว่าเป็นเวทีที่มีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานความงามและบทบาทของผู้หญิงในสังคม ผ่านการสร้างอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความงาม ความสามารถ ความมั่นใจ และทัศนคติ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของสังคมต่อบทบาทของผู้หญิง ผ่านการนำเสนอภาพลักษณ์และเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถส่งผลต่อการรับรู้ทางสังคมและการเมืองได้ ดังนั้นอัตลักษณ์ของนางงามในมิติทางการเมืองสร้างและสำรวจถึงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ความงาม และการจัดการทางสังคมในบริบทที่กว้างขึ้น

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องอำนาจ

อำนาจ (Power) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้เป็นไปตามความต้องการของบุคคลที่ต้องการควบคุม การเป็นผู้มีอำนาจ คือ การเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ในการสิ่งต่าง ๆ ซึ่ง “อำนาจ” คนจำนวนไม่น้อยจะคอยคิดเอนเอียงเฉียงไปทางลบ การใช้อำนาจเป็นพลังสามารถกดดัน ควบคุม หรือข่มขู่และหากมองหรือใช้ในทางที่ดี ย่อมมีคุณประโยชน์นานัปการ ไม่ว่าจะเป็นตัวเสริมพลังให้มีความน่าเชื่อถือหรือใช้แก้ปัญหา

อำนาจ (Power) ที่มาจากตำแหน่งแต่ละตำแหน่งล้วนมีบทบาทและอำนาจเฉพาะแต่ละงานมากน้อยลดหลั่นกันไป ไม่ใช่เรื่องแปลกอาทิ ตำแหน่งผู้จัดการกองประกวดเวทีนางงาม ย่อมมีพลังเหนือทรัพยากรในการตัดสินใจ ตลอดจนมีอำนาจในการบริหารจัดการระเบียบกฎเกณฑ์ของผู้เข้าประกวด ผู้มีอำนาจจึงต้องบริหารหรือใช้อำนาจอย่างระมัดระวัง (พอใจ พุกกะคุปต์, 2014)

อำนาจ (Power) สามารถเกิดจากการมีอำนาจตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน ในเวทีประกวดนางงาม กฎและข้อบังคับต่างๆ เช่น มาตรฐานความงาม การแต่งกาย หรือวิธีการประกวด จะเป็นการกำหนดสิ่งที่ผู้เข้าประกวดต้องปฏิบัติตาม ซึ่งสะท้อนถึงการควบคุมจากองค์กรหรือสถาบัน ทำให้พวกเขามีอำนาจในแง่ของการสร้างภาพลักษณ์และการได้รับการสนับสนุน

อำนาจ ไม่ถูกกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน แต่กระจายอยู่ในทุกส่วนของสังคม การประกวดนางงามจึงเป็นพื้นที่ที่อำนาจถูกแทรกขึ้นมาและดำเนินการ อำนาจไม่เพียงแค่มามีจากองค์กรหรือสถาบันแต่ยังรวมถึงบุคคลที่มีส่วนร่วม เช่น ผู้เข้าประกวด สื่อและผู้ชมด้วย อำนาจเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้คนควบคุมตนเองตามมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในเวทีการประกวดนางงามเอง ผู้เข้าประกวดต้องมีการฝึกฝนและ

18 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

เตรียมตัวเพื่อให้เข้ากับมาตรฐาน กฎระเบียบ ของกองการประกวดจัดขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการควบคุมตนเองและการปฏิบัติตามอำนาจที่มีอยู่ ทั้งนี้ นอกจากการควบคุมในบริบทของการประกวดนางงามยังเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ที่สวยงามและถูกต้องตามมาตรฐาน สามารถกำหนดอำนาจทางสังคมและวัฒนธรรมได้ การประกวดนางงามจึงสามารถมองได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างและกำหนดบทบาทของผู้หญิงในสังคม โดยเฉพาะในแง่ของการกำหนดคุณค่าและอัตลักษณ์

แม็กซ์ เวเบอร์ อธิบายการใช้อำนาจครอบงำ คือ รูปแบบปกติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งจะถูกเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับคำสั่งและความแตกต่าง ความสัมพันธ์นี้เป็นปัญหาหลักของการวิเคราะห์สังคม แหล่งที่มาของอำนาจเป็นการถูกมอบหมายหรือมาจากความน่าเชื่อถือ

แม็กซ์ เวเบอร์ แยกรูปแบบอำนาจเป็น 3 แบบ คือ อำนาจจารีตประเพณี อำนาจผู้นำ และอำนาจแบบเหตุผลอำนาจแต่ละแบบจะมีวิธีคิดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อำนาจแบบจารีตประเพณีเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเรื่องของธรรมชาติ อำนาจผู้นำจะเป็นอำนาจของคนๆเดียวที่ออกคำสั่ง ส่วนอำนาจแบบเหตุผลคืออำนาจที่มีการบริหารจัดการ แต่ละอำนาจจะขึ้นอยู่กับทรัพยากรหรือบุคคล ซึ่งเชื่อมโยงถึงรูปแบบการจัดการของเวทีการประกวดนางงาม เช่น การกำหนดกฎระเบียบของกองประกวดหรือทำให้ระเบียบดำรงอยู่ได้โดยการใช้อำนาจบังคับหรือใช้กำลังควบคุมและชี้ให้เห็นว่าองค์กรเหล่านี้เป็นแหล่งของทรัพยากรเชิงอำนาจ (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, 2015)

3. บทวิเคราะห์

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิ เสรีภาพ ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ภายนอก อายุ และสติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากน้อยเพียงใดก็ตาม โดยรวมก็คือ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)

ผลจากการศึกษา พบว่า นางงามมีส่วนต่อการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การขับเคลื่อนเพื่อสิทธิมนุษยชน อาทิ ประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการสนับสนุนถึงเรื่องสิทธิสตรี ตามวาระและโอกาสหากสามารถกระทำได้ เนื่องจากเป็นภารกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงตำแหน่งของผู้ชนะเลิศการประกวดนางงามของประเทศไทย ทั้งนี้ ด้านคุณสมบัติของการเป็นนางงามนั้นควรได้รับการศึกษาที่ก่อให้เกิดความรู้ทั้งที่เกิดจากการศึกษา ในสถาบันการศึกษาความรู้ที่มาจากประสบการณ์ หรือการศึกษาตามความถนัดของตน อย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะความรู้ส่งผลต่ออัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่โดดเด่น การมีทัศนคติที่ดี หรือความรู้ความเชี่ยวชาญในสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่สามารถขับเคลื่อนสังคมได้ในฐานะนางงาม ทั้งนี้ นางงามควรได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการเข้าถึงด้านการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดการศึกษาเมื่อได้รับตำแหน่งชนะเลิศ (รุจน์ หาเรือนทอง,ม.ป.ป)

การประกอบอาชีพของนางงามเป็นการทำกิจกรรมหรือการทำงานที่มีควรขัดต่อกรอบกฎหมายหรือกรอบจริยธรรมที่สังคมหรือประเทศกำหนด โดยกรอบของกฎหมายและจริยธรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญต่อการพิจารณาผู้ชนะเลิศในการประกวดนางงามเวทีต่างๆของประเทศไทย อีกทั้งนางงามควรทำกิจกรรมหรือทำงานที่ได้รับ

มอบหมายทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในอาชีพอย่างเต็มศักยภาพ บนพื้นฐานของ จรรยาบรรณและความรับผิดชอบเพราะส่งผลต่อการส่งเสริมภาพลักษณ์ของนางงามสู่ โอกาส ในการประกอบอาชีพหรือบทบาทอื่นๆ เช่น การแสดงออกหรือสื่อสารเพื่อ เรียกร้องสิทธิสตรี เป็นต้น (ปริศนา กัมพูสิริ, 2565)

ในทางสังคมของนางงามเป็นการกระทำตามหน้าที่หรือภารกิจในฐานะผู้ดำรง ตำแหน่งชนะเลิศ ในการประกวดและในฐานะพลเมือง แต่นางงามมีส่วนสำคัญต่อการ ขับเคลื่อนสังคม เนื่องจากภาพลักษณ์ของนางงามมีส่วนต่อการตัดสินใจ รวมถึงมี อิทธิพลต่อความคิดหรือการจูงใจคนในสังคม ดังนั้น ภารกิจของนางงามล้วนมีความ เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น การเป็นต้นแบบให้กับเด็กและเยาวชนตามความถนัดของตน การรณรงค์เพื่อช่วยเหลือสังคมเมื่อเกิดวิกฤต การรณรงค์เพื่อขับเคลื่อนหรือต่อต้านสิทธิ สำหรับเด็กและสตรี การสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ เป็นต้น

ตามสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย การเมืองเป็นสิทธิถ้อยสวนบุคคลต่อการตัดสินใจเพื่อกำหนดข้อปฏิบัติร่วมกัน นางงามจึง มีภารกิจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในฐานะพลเมือง อาทิ การเลือกตั้ง แต่การเป็นผู้นำทางการเมืองของนางงามนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการ ความถนัด หรือ ความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล ดังเห็นได้จากนางงามบางคนเป็นผู้นำทางการเมือง

การตอบคำถามของนางงามหรือการแสดงจุดยืนของนางงามถือเป็นบทบาท สำคัญที่แสดงถึงอำนาจในการสื่อสารถึงปัญหาหรือผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้น แสดง จุดยืนในแต่ละประเด็น เช่น ทางการเมือง สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพ ดังนั้น คำถาม บนเวทีมิสยูนิเวิร์สที่แสดงถึงการขับเคลื่อน

มารีญา พูลเลิศลาภ มิสยูนิเวิร์ส ไทยแลนด์ 2017 ที่เธอได้รับคำถามจาก พิธีกร สตีฟ ฮาร์วีย์ ในรอบ 5 คนสุดท้ายว่า "คุณคิดว่าขบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญที่สุดในยุคสมัยของคุณคืออะไร และเพราะอะไร"

มารีญา ตอบว่า "เรากำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยก็จริง แต่ขบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญที่สุดในยุคสมัย คือ เยาวชนคนรุ่นใหม่ พวกเขาคืออนาคต พวกเขาคือกลุ่มคนที่เราจำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพราะคนรุ่นใหม่คือคนที่ต้องดูแลโลกที่พวกเราอาศัยอยู่"

คำถามดังกล่าวและคำตอบของมารีญา ได้สร้างกระแสร้อนแรงในสื่อสังคมออนไลน์ของไทย ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มคนเชียร์นางงามหรือคนทั่วไป เกิดการอภิปรายถกเถียงอย่างกว้างขวางถึงนิยามของคำว่า Social Movement หรือขบวนการขับเคลื่อนทางสังคม รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์คำตอบของมารีญาอย่างเข้มข้น ทั้งในเชิงเห็นด้วยกับคำตอบและในเชิงเห็นต่างว่าเธอตอบไม่ตรงคำถาม และไม่ได้เลือกการขับเคลื่อนทางสังคมที่เป็นประเด็นสำคัญที่แท้จริงในช่วงนั้นมาตอบ (บีบีซี, 2024)

จากการตอบของมารีญาแสดงถึงสิทธิมนุษยชนและอำนาจของสื่อ ในการแสดงบนจุดยืนเพื่อขับเคลื่อนสังคม มารีญา เป็นหนึ่งในผู้มีชื่อเสียงที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคมไทยที่แสดงการเป็นแบบอย่าง (บีบีซี, 2024)

ทั้งนี้ จะพบว่าคำถามบนเวทีนางงามแต่ละปีเป็นคำถามที่นำไปสู่การสร้างอำนาจทางความคิด สามารถเขย่าสังคมให้สะเทือนได้ การดึงศักยภาพ การตระหนักรู้ทัศนคติ มุมมอง ในแง่ต่างๆ ของผู้เข้าประกวดออกมาเผยแพร่สู่สังคม เปิดโอกาสให้ผู้เข้าประกวดได้ใช้เวทีเพื่อนำเสนอแนวคิด ทัศนคติ ได้อย่างสร้างสรรค์ จนกระทั่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม มิใช่เพียงแค่การประกวดความสวยและเรือนร่าง ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นคุณค่าสากลที่งดงามของ

การประกวดนางงาม และนี่คือตัวอย่างของ Beauty Privilege ที่เกิดขึ้นจริงและเป็นอำนาจละมุนที่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในสังคม (พรชนิตร์ แก้วเนตร, 2023)

เวทีนางงามก็ต้องเผชิญกับคำวิจารณ์ว่าบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับหลักการของสิทธิมนุษยชน หากยังคงเน้นที่ความงามภายนอกหรือมาตรฐานที่ไม่เท่าเทียม ดังนั้นการรวมกันระหว่างเวทีนางงามและสิทธิมนุษยชนจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.2 อัตลักษณ์ ถูกกำหนดด้วยความเหมือนและความแตกต่างจากผู้อื่น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม โดยอัตลักษณ์ส่วนบุคคล เป็นการนิยามตนเองว่าเราเป็นใคร และอัตลักษณ์ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์หรือแสดงออกทางความคิดของบุคคลนั้น กล่าวคือ อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมา มิใช่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยเป็นการกำหนดตำแหน่งของบุคคล มีความหลากหลายและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับบุคคลจะเลือกนำเอาอัตลักษณ์ใดขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับบุคคลหรือกลุ่มที่ตนเองต้องการจะสื่อสารด้วย

ผลการศึกษา พบว่า สังคมและเครื่องมือที่ปรากฏในการเวทีประกวด “Miss Universe Thailand” จากภาพลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้เข้าประกวดที่ได้นำเสนอผ่านอัตลักษณ์ ซึ่งมีหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถและทักษะส่วนบุคคล ผู้เข้าประกวดมักจะแสดงทักษะการพูด การแสดง หรือความสามารถพิเศษ ซึ่งช่วยสร้างภาพลักษณ์ของความมั่นใจและความมีความสามารถ ถูกกำหนดควบคุมผ่านมาตรฐานความงามการประกวดมักมีการกำหนดมาตรฐานความงามที่ส่งผลต่อการรับรู้ของสังคม ซึ่งอาจสร้างความกดดันให้ผู้หญิงพยายามปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐาน

เหล่านั้การใช้เวทีในการแสดงออก นางงามมีโอกาใช้เวทีนี้เพื่อพูดถึงปัญหาสังคม เช่น สิทธิสตรี ความเท่าเทียม ทำให้สามารถใช้ความเป็นนางงามเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในสังคมการสร้างอำนาจ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวคิดทางสังคม อัตลักษณ์เชิงอำนาจในการประกวดนางงามจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในสังคม และสามารถเป็นเวทีในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้

ผลการศึกษา พบว่า ภาพสะท้อนที่ปรากฏผ่านเวทีการประกวด “Miss Universe Thailand” ในการส่งเสริมสังคมหรือเปลี่ยนค่านิยมทางการเมืองในเวทีการประกวดนางงาม กล่าวคือการใช้อัตลักษณ์ที่ได้สื่อออกมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายของการส่งเสริมสังคมหรือเปลี่ยนค่านิยมทางการเมือง เช่น การรณรงค์เพื่อสิทธิสตรี นางงามที่ใช้เวทีเพื่อพูดถึงสิทธิสตรี มักจะช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในประเด็นที่สำคัญ สามารถกลายเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนและสร้างแรงบันดาลใจในการมีส่วนร่วมทางสังคม การแสดงออกทางการเมือง โดยการใช้เวทีในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การปฏิรูป หรือสิทธิมนุษยชน ช่วยกระตุ้นให้ผู้คนสนใจและมีส่วนร่วมในประเด็นที่สำคัญการเปิดเผยประเด็นโดยรวมแล้ว อัตลักษณ์ที่ส่งเสริมสังคมหรือมีปัจจัยในการเปลี่ยนค่านิยมทางการเมืองในเวทีการประกวดนางงามนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมในด้านต่างๆ

3.3 ทฤษฎีอำนาจ ไม่สามารถกำหนดรูปแบบที่ชัดเจนได้ แต่อำนาจกระจายอยู่ในทุกส่วนของสังคม อาจขึ้นอยู่กับกรอบหมายหรือการแต่งตั้ง เวทีการประกวดนางงามมีพื้นที่ของอำนาจที่ถูกแทรกขึ้นมาและสามารถใช้ในการดำเนินการ บริหารจัดการ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่มีส่วนร่วมในเวทีการประกวด เช่น ผู้เข้าประกวด

สื่อมวลชน และผู้ชมที่ชมผ่านสื่อมวลชน อำนาจเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้คนปฏิบัติ และควบคุมตนเองตามระเบียบหรือการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ผู้เข้าประกวด ต้องมีการฝึกฝนและเตรียมตัวเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของระเบียบที่กองประกวด จัดขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการควบคุมตนเองและการปฏิบัติตามอำนาจที่ซ่อนอยู่ ทั้งนี้ นอกจากการควบคุมในบริบทของการประกวดนางงาม เวทีการประกวดนางงามถือเป็น เครื่องมือที่สามารถนำเสนอถึงภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ที่สวยงามและถูกต้องตาม มาตรฐานของอำนาจทางสังคมและวัฒนธรรม การประกวดนางงามจึงสามารถมองได้ ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างและกำหนดบทบาทของผู้หญิงในสังคม

ผลจากการศึกษา พบว่า อำนาจเป็นอิทธิพลมีบทบาทมากขึ้นไม่เพียงเฉพาะ ในทางการเมืองหรือเพียงกระจุกอยู่เพียงกับผู้ที่มีอิทธิพล แต่อำนาจกระจายอยู่กับทุก คนในสังคมที่สามารถแย่งชิงอำนาจหรืออยู่กับผู้ที่มีความน่าเชื่อถือด้วย เป็นเพราะว่า อำนาจนั้นสามารถแทรกซึมและสื่อสารเป็นเนื้อเดียวไปในทุกภาคส่วนได้ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรมประเพณี ทัศนคติ และความคิด หรือแม้กระทั่งการกระทำบางอย่างที่ซ่อน อยู่ภายใต้อำนาจ (พรชนิตว์ แก้วเนตร, 2566) ตามทฤษฎีอำนาจของแมกซ์ เวเบอร์มอง ว่าอำนาจไม่ได้เป็นเพียงแค่การควบคุม แต่ยังเกี่ยวข้องกับการกระทำและการ ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะการมองถึงพฤติกรรมของบุคคลในบริบททาง สังคม การจัดการประกวดเวทีนางงามเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญและทำให้เห็นถึง อำนาจที่อยู่เบื้องหลังของการทำงานของเวทีการประกวด อำนาจที่เกิดขึ้นจากเวทีการ ประกวดที่พบเจอถูกแทรกมาในรูปแบบการออกกฎระเบียบของเจ้าของเวที การ กำหนดกฎเกณฑ์เป็นการควบคุม โดยผู้ที่ถูกควบคุมต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบและ ขอบเขต ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการปฏิบัติตามเพื่ออยู่ภายใต้โครงสร้างร่วมกัน กฎระเบียบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เข้าประกวดทุกคนมีความเท่าเทียมและความเสมอ

ภาคกันในการประกวด เช่น การแต่งกาย ที่พิถีพิถัน และการทำกิจกรรมของกองประกวด นอกจากนี้การคัดเลือกผู้เข้าประกวดเวทีนางงามเอง ยังถูกควบคุมพฤติกรรม การแสดงออกและการถูกควบคุมคำพูดหรือการแสดงออกทางอารมณ์เมื่อผู้ภายใต้ความสนใจของสังคม การคัดเลือคนางงามคัดเลือกจากบุคคลบุคคลที่มีความสามารถ ทักษะคติในเชิงบวก รูปร่าง หน้าตา บุคลิก และที่สำคัญคือการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคมหรือการเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีภาพลักษณ์ที่สามารถเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นในสังคมได้ การได้รับชัยชนะและได้สวม “มงกุฎ” ของเวทีการประกวดนางงาม สิ่งที่อยู่ภายใต้กองประกวดนางงามยังถูกแทรกซึมด้วยการตกเป็นเครื่องมือของคนบางกลุ่ม เช่น บุคคลทางการเมืองที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์หรือต้องการใช้เป็นสื่อกลางในการใช้พื้นที่สาธารณะหรือแพลตฟอร์มทางสื่อมวลชน เพื่อแสดงออกถึงความคิดเห็นหรือเพื่อผลักดันนโยบายและเป้าหมายทางการเมือง ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การสร้างภาพลักษณ์: รัฐบาลสามารถใช้เวทีการประกวดนางงาม โดยผู้ที่ได้รับชัยชนะมักตกเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศในด้านต่างๆ โดยไม่รู้ตัวหรือแม้แต่ถูกเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ทางด้านสังคมหรือวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในขยายเศรษฐกิจ

2. การสร้างความตระหนักรู้: เวทีการประกวดหรือบุคคลที่เข้าประกวดสามารถใช้ช่องทางการเป็นที่ยอมรับของสื่อ ในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นทางสังคม เช่น จิระนันท์ พิตรปรีชา เป็นผู้ที่ได้รับตำแหน่งมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ในปี 2541 บทกวีของเธอได้ส่งผลต่อการที่ผู้หญิงออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง และความคิดในลักษณะนี้ก็ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (วัชริราณห์ ทองเทพ,2563)

3. การกระตุ้นการมีส่วนร่วม: การใช้เวทีเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเชิญชวนให้ลงคะแนนเสียงหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

อำนาจสามารถที่ถูกใช้อยู่เบื้องหลังของเวทีการประกวดถือเป็นเครื่องมือในทางการเมืองอย่างหนึ่ง ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มต่างๆ สามารถสื่อสารและเผยแพร่บางสิ่งที่ต้องการได้ พร้อมทั้งสร้างการตระหนักรู้และการตอบคำถามของนางงามที่สามารถแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของผู้ถือยศตนเพื่อสังคม ปรากฏให้เห็นได้ในลักษณะของการเป็นตัวแทนเป็นกระบอกเสียงของสังคม โดยอำนาจและอิทธิพลของสื่อที่สามารถกล่าวถึงสิ่งที่สังคมในปัจจุบันต้องการ และที่สำคัญอีกทั้งยังกล่าวถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชน รวมไปถึงสิทธิของเด็กด้วยเช่นกัน

ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีอำนาจในพื้นที่สาธารณะสามารถมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการเมือง โดยเฉพาะ เมื่อพวกเขาใช้ความสามารถในการสื่อสารเพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนและผลักดันประเด็นที่สำคัญการใช้อำนาจด้านการส่งเสริมสังคมหรือการเป็นตัวแทน ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นแรงบันดาลใจอำนาจของการเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือตามทฤษฎีอำนาจของแมกซ์ เวเบอร์ ที่พูดถึงอำนาจแบบมีเสน่ห์ (Charismatic Authority) เกิดจากบุคลิกภาพหรือคุณสมบัติพิเศษของผู้นำที่ดึงดูดผู้คน การใช้เวทีสาธารณะ เช่น การประกวดนางงาม สามารถช่วยสร้างผู้นำที่มีเสน่ห์ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคม สามารถเป็นแรงบันดาลใจและแบบอย่างให้กับบุคคลอื่นลงมือปฏิบัติตามความตั้งใจและสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นการดำเนินชีวิตภาพลักษณ์ของผู้หญิงแห่งแรงบันดาลใจเป็นภาพลักษณ์ที่นางงามพยายามแสดงออกถึงความมุ่งมั่น โดยนางงามจะแสดงออกถึง

ความชัดเจนในความคิด การมีจุดยืนทางความคิดและพร้อมที่จะเป็นแบบอย่างรวมไปถึงการเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนอื่นๆในสังคม

แม็กซ์ เวเบอร์ เชื่อว่าอำนาจและอิทธิพลมีความสัมพันธ์กับค่านิยมและความเชื่อในสังคม การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมทางการเมืองมักเกิดขึ้นจากการที่กลุ่มคนหรือผู้นำสามารถใช้ช่องทางต่างๆ ในการโน้มน้าวและส่งเสริมความคิดของตน ที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อกกลุ่มคนหรือผู้เข้าประกวดใช้กระบอกเสียงของตนเองที่ถ่ายทอดการสร้างความตระหนักในค่านิยมใหม่ๆ และต้องการที่จะนำเสนอหรือผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายหรือทัศนคติของสังคม โดยผู้ที่มีอำนาจในเวทีบนพื้นที่สาธารณะสามารถมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อพวกเขาสามารถใช้ภาพลักษณ์หรือความสามารถในการสื่อสาร เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนและผลักดันประเด็นที่สำคัญในสังคม (ชนกร พุทธิชาติถาวร, 2564)

เวทีการประกวดนางงาม ปี 2022 ‘แอนนาเสื่อ’ โดยแอนนาเสื่อพยายามต่อสู้กับการเปลี่ยนชนชั้นทางสังคมให้กับครอบครัวเพื่อเป็นแบบอย่างของการใช้ความสามารถและการเป็นการสร้างแบบที่ดี อำนาจของบุคคลที่ถูกกลดล้นลงไป จนเกิดความเหลื่อมล้ำสำหรับแอนนาเสื่อการพูดถึงครอบครัว เธอเล่าถึงภูมิหลังครอบครัวว่า พ่อมีอาชีพพนักงานเก็บขยะ ส่วนแม่เป็นพนักงานกวาดถนนของรัฐวิสาหกิจ สำนักงานเขตตลิ่งชัน ประเด็นที่เธอพูดถึงกลายเป็นแรงผลักดันกลับไปยังสังคมไทย โดยชีวิตของเธอสะท้อนถึงสวัสดิการรัฐที่ไม่เคยเข้าถึงกลุ่มคนระดับล่างและคนในพื้นที่ชุมชนแออัด พร้อมการขาดอำนาจหรือแรงกระตุ้นในปัญหาที่เธอและครอบครัวได้พบเจอ

อำนาจที่ปรากฏเพียงส่วนหนึ่งในเวทีนางงามเป็นเพียง ‘Show Biz’ ประเภทหนึ่ง แม้จะมีช่วงเวลาของการถาม-ตอบ เพื่อให้เหล่าผู้เข้าประกวดแสดงวิสัยทัศน์ผ่าน

ประเด็นคำถามที่สังคมให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา สิทธิมนุษยชน หรือ แม้แต่การเมือง แต่นั่นก็เป็นเพียงการ ‘ตะแคง’ ประเด็นอย่างผิวเผิน เหมือนการสร้างภาพให้เห็นว่า เวทีนางงามก็ตระหนักรู้และพยายามมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคม แม้การประกวดนางงามจะเป็นโชว์เพื่อความบันเทิง แต่ก็ก็เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น ต้องส่งเสียงสะท้อนบางอย่างกลับไปสู่สังคมด้วย(จิตพิชญ์ ด่วงคง,2565)

4. บทสรุป

บทความนี้ทำให้เห็นถึงอำนาจในด้านที่หลากหลาย อาจารย์รู้หรือซ่อนอยู่ เบื้องหลังการประกวดนางงามได้สะท้อนลักษณะของอำนาจที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองระหว่างประเทศขึ้นได้ในโลกยุคดิจิทัลที่ผู้คนทั่วโลกเท่าเทียมและไร้พรมแดนการมีอิสระทางความคิดและการแสดงออกสะท้อนผ่านเวทีการประกวดนางงามยังส่งผลให้การแสดงอำนาจที่ซ่อนอยู่ ที่เกิดจากเวทีการประกวดนางงามมีการกำหนดกฎระเบียบของนางงาม ปรับเปลี่ยนจากการประกวดเพื่อความงามในเชิงกายภาพ เป็นความงามจากความฉลาดและความเป็นตัวของตัวเองที่สามารถพัฒนาตัวเองได้ตลอดเวลา ทำให้เวทีการประกวดนางงามมีพลังทางทัศนคติและบทบาทในการสร้างปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยที่คนที่ชื่นชอบการประกวดนางงามอาจไม่รู้ตัวและรับรู้ได้ถึงพลังอำนาจทางความคิดของการรับรู้ว่ามีผลกระทบต่อผู้รับชมและสังคมอย่างไร การส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากเวทีการประกวดนางงามเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้น เพื่อมุ่งเป้าการสร้างพลังอำนาจที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมไทยต่อไปได้ผ่านการวางแผนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นการยกระดับและเปลี่ยนมุมมองของการจัดการเวทีการประกวดนางงามต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- ณัฐ วิไลลักษณ์ (2021). จักรवालของนางงามจักรवाल : มิสยูนิเวิร์สจากยุคทรมัไปถึง WME-IMG ว่าด้วยควมงาม ธุรกิจ และการเมือง. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก <https://www.the101.world/miss-universe-under-wme-img/>
- Songpop Chotayaseehanart (2024). การประกวดนางงาม กับ ผลกระทบทาง เศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก <https://blog.wu.ac.th/archives/12527>
- BBC NEWSไทย (2023). 72 ปี เวทีนางงามจักรवाल กับข้อถกเถียงเรื่องควมบพทนางงามในสังคมไทย THE ROLE OF THE BEAUTY QUEEN IN THAI. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cxw1k1pzm8go>
- ปริศนา กัมพูสิริ (2022). บพทนางงามในสังคมไทย THE ROLE OF THE BEAUTY QUEEN IN THAI. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก <http://irithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2349/1/gs621150101.pdf>
- พรชนิตร์ แก้วเนตร (2023). อำนาจละมุน(Soft Power) ที่สะท้อนในธุรกิจการประกวดนางงาม : การใช้มุมมองทางสังคมและธุรกิจวิเคราะห์ผลกระทบในเชิงอำนาจละมุน. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSTD/article/view/264740/181653>
- นายแพทย์อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์ (ม.ป.ป.). “หลักสิทธิมนุษยชน” เรื่อง มุมมองหลัก

30 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1397

ครุฑจันท์ หาเรือนทรง (ม.ป.ป.). สิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก

<https://www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/6soc.pdf>

BBC NEWSไทย (2020). มาริญา พูลเลิศลาภ : มองความคิดทางสังคม จาก Social

Movement สู้ #saveวันเฉลิม. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก

<https://www.bbc.com/thai/thailand-52980849>

BBC NEWSไทย (2020). "ดอกไม้มาพร้อมก้อนอิฐ" เมื่อนางงามและการเมืองอยู่บนเวที

ประกวด. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก

<https://www.bbc.com/thai/thailand-54460080>

THE MOMENTUM (2022). โลกนี้ยังจำเป็นต้องมีนางงามอยู่ไหม? ชำแหละการมีอยู่

ของวัฒนธรรมนางงามกับ 'ธิติพงษ์ ด่วงคง' สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567.

จาก <https://themomentum.co/closeup-thitipong-duangkong/>

ธนสรณ์ สุ่มคละกุลและณัฐพร ไทยจงรักษ์ (ม.ป.ป.).บทบาทของนางสาวไทย ระหว่าง

พ.ศ. 2477-2497.สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2567. จาก

<https://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/28455/1/His-Con-Tanasorn-S-smart9.pdf>

Anusorn (2020).เจาะลึก การประกวดนางงาม แต่ละเวที แตกต่างกันอย่างไร.สืบค้น

เมื่อ 13 ตุลาคม 2567.

จาก <https://www.lifestyleasia.com/bk-th/culture/events/how-different-beauty-pageant-in-thailand/>

**อำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม :
บทวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองบางประการในภาพยนตร์เรื่องมหาราช**

ศตวรรษ บุญประสพ¹

สุรพงษ์ ช่างทำ²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่สำคัญในภาพยนตร์เรื่อง มหาราช โดยมุ่งเน้นที่ประเด็นเรื่องอำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม ซึ่งปรากฏเป็นแก่นสำคัญในโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องของตัวละคร การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ เช่น ทฤษฎีอำนาจและความชอบธรรมของแม็กซ์ เวเบอร์ และ มิเชล ฟูกูเกต์ การครอบงำทางวัฒนธรรมของอันโตนิโอ กรัมชี่ และทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอลส์ และ อาริสโตเติล ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นการสะท้อนและวิพากษ์แนวคิดทางการเมืองที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองร่วมสมัย บทความนี้ยังได้พิจารณาว่าแนวคิดที่ปรากฏในภาพยนตร์สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาทางการเมืองในปัจจุบันได้อย่างไร

คำสำคัญ : การเมือง / อำนาจ / ศรัทธา / ความยุติธรรม / ภาพยนตร์เรื่องมหาราช

¹ นักวิชาการอิสระ

² นักวิชาการอิสระ

**Power, Faith, and Justice:
An Analysis of Selected Political Ideas in the Film Maharaja**

Sattawat Boonprasop³

Surapong Changtham⁴

Abstract

This article aims to analyze the significant political ideas presented in the film Maharaja, focusing on the concepts of power, faith, and justice, which are central to the narrative and character development. The study employs theoretical frameworks from political science, including Max Weber and Michel Foucault's theories of power and legitimacy, Antonio Gramsci's cultural hegemony, and the theories of justice proposed by John Rawls and Aristotle. The analysis reveals that the film not only recounts a historical narrative but also reflects and critiques political ideas that can be applied to contemporary social and political contexts. Furthermore, the article explores how the concepts presented in the film can be utilized as a framework for analyzing and addressing current political issues.

³ Independent Scholar

⁴ Independent Scholar

Keywords : Politics / Power Faith / Justice / Maharaja film

บทนำ

ในบรรดาสื่อที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้าใจและการตีความปรากฏการณ์ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ภาพยนตร์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงมิติที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอุดมการณ์ทางการเมือง (Giersch, 2023: 1-12) ซึ่ง “มหาราช”⁵ เป็นหนึ่งในภาพยนตร์ที่นำเสนอการตีความประวัติศาสตร์ผ่านการเล่าเรื่องของผู้ปกครองผู้ทรงอำนาจ โดยใช้เรื่องราวดังกล่าวเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดความคิดทางการเมืองที่หลากหลาย ทั้งในแง่ของการใช้อำนาจ การสร้างและรักษาศรัทธาในหมู่ประชาชน และการจัดการกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรม

อนึ่ง ภาพยนตร์เรื่อง มหาราช เป็นภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นโดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากเหตุการณ์จริง ซึ่งนั่นคือคดีที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “คดีหมิ่นประมาทมหาราช ปี 1862” (Maharaj Libel Case 1862) ตัดสินโดยศาลสูงของบอมเบย์ ซึ่งรวมอยู่ในเขตปกครองบอมเบย์ของบริติชอินเดีย รายละเอียดของคดีคือ ชทุนาถจี พรชรัตน์จี มหาราช (Jadunathjee Barajratanjee Maharaj) ได้ยื่นฟ้องนานาภาย รุสตัมจี (Nanabhai Rustomji) และ กรสันทาส มุลจี (Karsandas Mulji) เนื่องจากได้ลงบทความทำลายชื่อเสียงของตนในหนังสือพิมพ์ชื่อ “สัตยประกาศ” (Satyaprakash)

⁵ ภาพยนตร์เรื่องมหาราช เป็นภาพยนตร์ที่กำกับโดย สิทธรรถ พิ. มาลโฮตรา (Siddharth P. Malhotra) เขียนบทโดย วิปุล เมห์ตา และสเนฮา เดชาย ภาพยนตร์ดังกล่าวเป็นภาพยนตร์อินเดีย เป็นแนวดราม่า มีเนื้อหาคความยาว 2 ชั่วโมง 11 นาที (Netflix, 2024: Online)

หรือ “แสงแห่งความจริง” ด้วยเหตุที่บทความดังกล่าวได้ตั้งคำถามต่อแนวปฏิบัติของ ศาสนาฮินดูในกายวัลลภาจารย์ (Vallabhacharya) หรือปุชฏิมารค (Pushtimarg) (สุรรัตน์ โหราชัยกุล และณัฐ วัชรศิรินทร์, 2567: ออนไลน์)

แนวปฏิบัติที่มีปัญหาดังกล่าวคือการที่ซุหนาลจี เจ้านิยายดังกล่าวในเวลานั้น ใช้สถานะความเป็นบุคคลศักดิ์สิทธิ์ของตนในการหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ คือร่วมหลับนอนกับบรรดาสตรีที่เป็นสาวกผู้นับถือศรัทธาตนอย่างสุดจิตสุดใจ โดยการโน้มน้าวว่าเป็นการถวายร่างกายและวิญญาณต่อพระผู้เป็นเจ้า ขณะเดียวกันบรรดาสาวกที่เป็นชายก็ถูกโน้มน้าวด้วยการนำญาติพี่น้องหญิงของตนไปถวายให้ซุหนาลจีร่วมหลับนอนด้วยนั่นถือเป็นความภักดี (Bhakti) ที่จะนำพาให้เข้าถึงพระเจ้า เพราะความที่เชื่อว่าตัวเจ้านิยายนั้นคือการแบ่งภาคของพระกฤษณะ (สุรรัตน์ โหราชัยกุล และณัฐ วัชรศิรินทร์, 2567: ออนไลน์)

จากประเด็นดังกล่าว บทความนี้ผู้เขียนจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่สำคัญในภาพยนตร์เรื่อง มหาราช โดยเน้นการวิเคราะห์ประเด็นอำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม ซึ่งเป็นแก่นสำคัญที่ปรากฏในโครงเรื่องและการพัฒนาของตัวละคร การวิเคราะห์นี้จะถูกขับเคลื่อนด้วยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดว่าด้วยอำนาจและความชอบธรรมของแม็กซ์ เวเบอร์ และมิเชล ฟูกูเกต์ การครอบงำทางวัฒนธรรมของอันโตนิโอ กรัมสกี ตลอดจนทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอลล์ส และอริสโตเติล เพื่อเปิดเผยความหมายที่ซ่อนอยู่ในปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและเหตุการณ์ในภาพยนตร์

นอกจากนี้ การนำเสนอบทความชิ้นนี้ยังจะเชื่อมโยงการวิเคราะห์ดังกล่าวกับบริบททางการเมืองและสังคมร่วมสมัย โดยตั้งข้อสังเกตว่าบทเรียนจาก มหาราช สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาและวิพากษ์วิจารณ์สภาพการณ์ทางการเมือง

เมื่อในปัจจุบันได้อย่างไร การวิเคราะห์นี้มุ่งหวังที่จะสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของอำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม ในฐานะที่เป็นแกนหลักของการปกครองและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในทุกยุคทุกสมัย

ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอประเด็นสำคัญในข้างต้นผู้เขียนได้แบ่งหัวข้อในการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. เรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องมหาราช : เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงเรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องมหาราชเพื่อที่จะใช้เป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจภาพรวมและนำไปวิเคราะห์ในลำดับต่อไป
2. แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ : เนื้อหาส่วนนี้จะเพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดและทฤษฎีสำคัญที่จะนำไปใช้ตีความและวิเคราะห์เนื้อหาจากภาพยนตร์เรื่องมหาราช
3. บทวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องมหาราช : เนื้อหาส่วนนี้จะเป็นการตีความตัวบทและวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีในข้างต้น
4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ : เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการสรุปประเด็นสำคัญและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. เรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องมหาราช

"มหาราช" เป็นการเล่าเรื่องราวของ คาร์ซาน ดาส ชายหนุ่มที่เติบโตในครอบครัวฮินดูนิกายไวษณพ ซึ่งเขามีลักษณะเป็นผู้ที่ชอบตั้งคำถามต่อความเชื่อและ

ประเพณีดั้งเดิมตั้งแต่วัยเยาว์ เขามักสงสัยในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การบูชาด้วยการ
เผาธูปเทียน แต่คำตอบจากผู้ใหญ่ไม่เคยช่วยคลี่คลายข้อสงสัยของเขาได้

เมื่อแม่ของคาร์ซานเสียชีวิต พ่อของเขาแต่งงานใหม่ ทำให้คาร์ซานต้องย้าย
ไปอยู่กับลุงในบอมเบย์ ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ คาร์ซานเติบโต
ขึ้นมาเป็นนักข่าวที่ต่อต้านความไม่ยุติธรรมในสังคม โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อหญิงหม้าย
และระบบวรรณะที่กดขี่ผู้คน

ความขัดแย้งในชีวิตของคาร์ซานรุนแรงขึ้นเมื่อ คิโชรี้ คู่หมั้นของเขาตกเป็น
เหยื่อของ ยาคุนาถมหาราช หรือ "เจเจ" ผู้นำศาสนาที่มีอำนาจในเมือง เจเจใช้พิธีกรรม
ศักดิ์สิทธิ์เป็นข้ออ้างในการล่อลวงคิโชรี้ คาร์ซานพยายามช่วยเหลือเธอแต่ไม่สำเร็จ ทำให้
เขาตัดสินใจถอนใจถอนใจ ความสัมพันธ์ระหว่างคาร์ซานและคิโชรี้จึงขาดสะบั้น และ
สุดท้าย คิโชรี้เลือกจบชีวิตตัวเองด้วยการฆ่าตัวตาย

การสูญเสียครั้งนี้ผลักดันให้คาร์ซานหันมาเปิดโปงความโหดร้ายของยาคุนาถ
มหาราชผ่านบทความข่าวที่เขียนอย่างตรงไปตรงมา ยาคุนาถมหาราชตอบโต้ด้วยการ
ฟ้องร้องคาร์ซานในข้อหาหมิ่นประมาท แต่คาร์ซานได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่ตกเป็น
เหยื่อรายอื่น ๆ ซึ่งกล้าออกมาพูดความจริง ส่งผลให้ศาลยกฟ้องคาร์ซาน และเขา
กลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อสิทธิและความยุติธรรมในสังคมที่เต็มไปด้วย
ความอยุติธรรม

2. แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง “มหาราช” ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจะใช้
กรอบแนวคิดจากทฤษฎีทางรัฐศาสตร์และปรัชญาการเมืองที่มีความสอดคล้องกับ

ประเด็นหลักในภาพยนตร์ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับ อำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม โดยแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเรื่องอำนาจและความชอบธรรม (Power and Legitimacy)

สำหรับแนวความคิดที่ว่าด้วยอำนาจและความชอบธรรม แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ได้เสนอแนวคิดเรื่องอำนาจเอาไว้ โดยเขาได้เน้นให้เห็นถึงรูปแบบการใช้ อำนาจที่ชอบธรรม (legitimate authority) ซึ่งเวเบอร์ได้แบ่งรูปแบบของอำนาจออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. **อำนาจตามจารีต (Traditional authority)** อำนาจดังกล่าวนี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมา เช่น อำนาจของกษัตริย์หรือผู้นำศาสนาที่ได้รับการยอมรับจากสังคมด้วยประเพณีที่ยาวนาน (Weber, 1978, p. 215-216)
2. **อำนาจความเป็นผู้นำ (Charismatic authority)** อำนาจในลักษณะนี้มีรากฐานมาจากความสามารถของบุคคลในการสร้างศรัทธาและความนับถือจากผู้คน เช่น ผู้นำที่ได้รับความชอบธรรมจากการแสดงออกทางอารมณ์หรือคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากคนทั่วไป (Weber, 1978, p. 242-244)
3. **อำนาจตามเหตุผลกฎหมาย (Legal-rational authority)** อำนาจนี้มาจากกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นอำนาจที่สร้างขึ้นบนฐานของเหตุผลและกฎหมายที่ใช้บังคับอย่างเท่าเทียม (Weber, 1978, p. 215)

นอกจากนี้ มิเชล ฟูกูต์ (Michel Foucault) ก็เป็นนักวิชาการอีกหนึ่งคนที่ได้ชี้ให้เห็นว่าอำนาจไม่ใช่สิ่งที่กระจุกตัวอยู่ในมือของผู้นำเท่านั้น แต่ยังถูกกระจายไปในทุกระดับของความสัมพันธ์ทางสังคม เขาเสนอแนวคิดที่ว่า "อำนาจคือความรู้" (power is knowledge) โดยเชื่อว่าอำนาจและความรู้เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ผู้ที่ควบคุมความรู้คือผู้ที่ควบคุมอำนาจ (Foucault, 1977, p. 27-28)

2.2 แนวความคิดที่ว่าด้วยการครองอำนาจนำ

แนวคิด การครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) เป็นมโนทัศน์ที่อธิบายถึงการที่ชนชั้นปกครองรักษาอำนาจผ่านการสร้างความยินยอมจากประชาชน โดยใช้วัฒนธรรมและอุดมการณ์แทนการบังคับ ซึ่งทำให้ประชาชนยอมรับสถานะการปกครองโดยไม่รู้สีกว่าถูกกดขี่ แนวคิดนี้เชื่อมโยงกับบทบาทของ ปัญญาชน (Intellectuals) ในการสร้างและเผยแพร่อุดมการณ์ การสงครามเพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position) เพื่อครองอำนาจทางวัฒนธรรม และการสร้างกลุ่มประวัติศาสตร์ (Historical Bloc) ที่เป็นการรวมตัวของชนชั้นต่าง ๆ เพื่อสร้างเอกภาพทางอุดมการณ์ในสังคม นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับวิกฤติการณ์ของอำนาจนำ (Crisis of Hegemony) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อชนชั้นปกครองสูญเสียความสามารถในการครองอำนาจ และชนชั้นอื่น ๆ เริ่มท้าทายอุดมการณ์ที่มีอยู่ทำให้เกิดโอกาสในการสร้างอำนาจนำใหม่ (วัชรพล พุทธรักษา, 2557: 133-182)

2.3 ทฤษฎีความยุติธรรม

สำหรับแนวความคิดที่ว่าด้วยความยุติธรรมของ จอห์น รอว์ลส์ (John Rawls) นั้นแนวคิดดังกล่าวได้พูดถึงความยุติธรรมแบบกระจาย (Distributive Justice) โดยเขาเสนอว่า ความยุติธรรมควรจะต้องสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพและความเสมอภาค หลักสำคัญคือ หลักการความเสมอภาค (Equality Principle) ที่ว่าแต่ละคนควรมี

สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน และ หลักการความแตกต่าง (Difference Principle) ที่ว่า ความไม่เสมอภาคจะถูกรับได้ก็ต่อเมื่อมันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ที่ด้อยโอกาสที่สุดในสังคม (Rawls, 1971, p. 53-55)

ขณะที่ อาริสโตเติล (Aristotle) ก็ได้กล่าวถึงความยุติธรรมว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการให้สิ่งที่แต่ละคนควรได้รับตามคุณธรรมของแต่ละบุคคล โดยอาริสโตเติลได้เน้นว่าความยุติธรรมเป็นการกระจายทรัพยากรและภาระหน้าที่ตามความเหมาะสม ไม่ใช่การให้เท่าเทียมกันทุกประการ (Aristotle, trans. 1999, p. 113-115)

3. บทวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องมหาราช

เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นบทวิเคราะห์และการตีความตัวบทที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องมหาราชโดยใช้กรอบแนวความคิดและทฤษฎีที่ได้นำเสนอไปในข้างต้น เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้เขียนได้เป็นประเด็นสำคัญ 3 ประการอันประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 อำนาจและความชอบธรรม

ภาพยนตร์เรื่อง "มหาราช" ได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของ อำนาจ และความชอบธรรม ตามแนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ โดยเขาได้แบ่งรูปแบบของอำนาจเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ อำนาจตามจารีต (Traditional authority) อำนาจความเป็นผู้นำ (Charismatic authority) และอำนาจตามเหตุผลกฎหมาย (Legal-rational authority) ซึ่งในภาพยนตร์นั้น การใช้อำนาจของ "ยาคุนนามหาราช" หรือ "เจเจ" แสดงถึงอำนาจในรูปแบบ ความเป็นผู้นำทางจารีตและความศักดิ์สิทธิ์ โดยยาคุนนาใช้ความเชื่อทางศาสนาที่ตนมีเพื่อควบคุมจิตใจของสาวก เจเจได้รับการยอมรับและถือเป็นผู้มีศรัทธาสูงสุดในนิกายฮินดู โดยสร้างความเชื่อว่าตนเองเป็นผู้แทนของ

พระกฤษณะ ซึ่งทำให้เขามีสิทธิเหนือร่างกายของผู้อื่น และทำให้สาวกทั้งชายและหญิง ยอมรับการกระทำอันไม่เหมาะสมของเขา เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับสาวกหญิง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่ยกย่องว่าเป็นการ "ถวายร่างกายและวิญญาณต่อพระเจ้า"

ภาพที่ 1 การทำพิธีชารานเซวาศิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าเป็นการถวายตัวให้พระเจ้า

ที่มาของภาพ จากภาพยนตร์เรื่อง มหาราช นาทีที่ 19.24

แต่อย่างไรก็ตาม ความชอบธรรมในอำนาจนี้เริ่มถูกท้าทายเมื่อ "คาร์ซาน" ตัวละครหลัก ผู้ซึ่งตั้งคำถามต่อการใช้อำนาจของยาคุนาถตั้งแต่วัยเยาว์ ได้ออกมาต่อสู้และเปิดโปงพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรม ผ่านการเขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์การใช้อำนาจของเจเจในหนังสือพิมพ์ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้สะท้อนถึงแนวคิดของมิเชล ฟูกูต์ ที่กล่าวว่าอำนาจไม่ใช่สิ่งที่กระจุกตัวอยู่ในมือของผู้นำเท่านั้น แต่ยังถูกกระจายไปในทุกระดับของความสัมพันธ์ทางสังคม เช่นเดียวกับที่คาร์ซานพยายามใช้ “ความรู้” (knowledge) เพื่อโต้แย้งและท้าทายอำนาจที่ผิดจริยธรรมของยาคุนาถ ฟูกูต์ยังกล่าว

ว่า “อำนาจคือความรู้” (power is knowledge) ซึ่งหมายความว่า ผู้ที่ควบคุมความรู้หรือความจริงเป็นผู้ที่ควบคุมอำนาจได้ คาร์ซานใช้ความรู้ของตนเองในฐานะนักข่าวในการเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เจงกปิด ทำให้สาวกและประชาชนเริ่มตั้งคำถามต่ออำนาจที่เคยยอมรับอย่างศรัทธา

ภาพที่ 2 คาร์ซาน ดาส ใช้สื่อหนังสือพิมพ์ในการเผยแพร่ความรู้
ที่มาของภาพ จากภาพยนตร์เรื่อง มหาราช นาทีที่ 60.04

3.2 การครองอำนาจนำ

แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่องมหาราชเพื่อที่จะอธิบายถึงการที่ยาคุนาถมหาราชสามารถรักษาอำนาจและครอบครองศรัทธาของผู้คนผ่านการสร้างความยินยอมโดยไม่ต้องใช้ความรุนแรง ดังจะเห็นได้ว่ายาคุนาถได้ใช้ตำแหน่งทางศาสนาและวัฒนธรรมในการควบคุมความคิดของผู้คน ทำให้พวกเขาเชื่อว่าสิ่งที่ยาคุนาถกระทำไม่ใช่สิ่งผิด แต่กลับเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้เข้าถึงพระเจ้าได้ การครอบงำทางวัฒนธรรมนี้สะท้อนให้

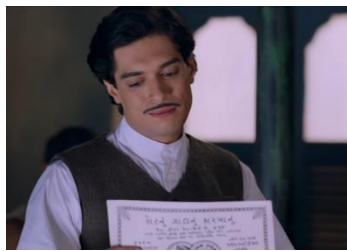
42 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

เห็นว่าอำนาจของยาคุนาไม่ได้ถูกสร้างขึ้นผ่านการบังคับขู่เข็ญ แต่ผ่านการสร้างความเชื่อและอุดมการณ์ทางศาสนาที่ทำให้ผู้คนยอมรับโดยไม่รู้สึถึงการกดขี่

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำของกรัมสกีไม่ได้คงอยู่ตลอดไป เมื่อคาร์ซานออกมาแฉพฤติกรรมที่ขัดต่อจริยธรรมของยาคุนาถ สถาการณ์ก็เริ่มเปลี่ยนไป การครองอำนาจนำของยาคุนาถูกท้าทายโดยคาร์ซานซึ่งอาจถือเป็น "ปัญญาชนออร์แกนิก" (Organic Intellectuals) ที่ออกมาต่อต้านการปกครองและอุดมการณ์ที่กดขี่คนนับถือ ในการแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position) นี้ คาร์ซานไม่ได้ใช้กำลังเพื่อโค่นล้มยาคุนาถ แต่ใช้ความรู้และข้อมูลเพื่อเปิดเผยความจริงและชักจูงให้ผู้คนเริ่มตั้งคำถามต่อความเชื่อเดิม นี่คือการต่อสู้ทางอุดมการณ์ที่กรัมสกีเชื่อว่าสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 3 การทำพิธีกรรมทางศาสนา
ที่มาของภาพ จากภาพยนตร์เรื่อง
มหาราช นาทีที่ 11.30

ภาพที่ 4 คาร์ซานใช้สื่อแฉพฤติกรรม
ของยาคุนาถที่ขัดต่อจริยธรรม
ที่มาของภาพ จากภาพยนตร์เรื่อง
มหาราช นาทีที่ 60.03

3.3 ความยุติธรรม

แนวคิดเรื่อง ความยุติธรรม ของ จอห์น รอลส์ และ อาริสโตเติล ถูกนำมาเป็นกรอบในการมองภาพยนตร์ในมิติของการต่อสู้เพื่อสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกกดขี่ ดังจะเห็นได้ในฉากที่คาร์ชานต่อต้านการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของยาคุนาถมหาราชที่ใช้ศาสนาและอำนาจทางจารีตในการกดขี่ผู้หญิงและสาวกผู้ศรัทธา ทฤษฎีความยุติธรรมของ รอลส์ ที่เน้นเรื่อง ความยุติธรรมแบบกระจาย (Distributive Justice) กล่าวว่า สังคมควรจัดสรรสิทธิและทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ที่ด้อยโอกาสที่สุด ในกรณีนี้เมื่อนำมาพิจารณาในภาพยนตร์ช่วยทำให้เห็นว่าการที่คาร์ชานพยายามคืนความยุติธรรมให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของยาคุนาถ โดยเฉพาะผู้หญิงอย่าง “คิโซรี” ซึ่งถูกล่วงละเมิดและเสียชีวิตจากการถูกกดขี่ทางศาสนา นี่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของผู้ด้อยโอกาส

ภาพที่ 5 คาร์ชานต่อต้านการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของยาคุนาถมหาราช
ที่มาของภาพ จากภาพยนตร์เรื่อง มหาราช นาทีที่ 60.00

44 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

ในส่วนของแนวคิดของ อาริสโตเติล ที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความยุติธรรมที่ว่า ความยุติธรรมคือการให้สิ่งที่แต่ละคนควรได้รับตามคุณธรรมและบทบาทของพวกเขา ในกรณีของครีชาน การเปิดโปงและการต่อสู้ของเขาเป็นความพยายามในการสร้างความยุติธรรมให้กับคนที่ถูกกดขี่ โดยเขาเชื่อว่าผู้ที่ใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมไม่ควรได้รับสิทธิเหนือผู้อื่น การปฏิบัติตามศาสนาที่กดขี่ผู้อื่นเช่นนี้ขัดกับหลักการของความยุติธรรมในสังคม

ภาพที่ 6 การต่อสู้เพื่อทวงความยุติธรรมจากการถูกกดขี่
ที่มาของภาพ จากภาพยนตร์เรื่อง มหาราช นาที่ที่ 60.41

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง “มหาราช” ได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นทางการเมืองที่ซับซ้อน โดยเฉพาะในเรื่องของ อำนาจ ศรัทธา และความยุติธรรม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางศาสนาเพื่อครอบงำและควบคุมสังคม โดยตัวละครหลักอย่าง "ยาदุนาถมหาราช" ได้ใช้อำนาจในฐานะผู้นำทางศาสนาเพื่อสร้างความศรัทธาและความชอบธรรมจากผู้ศรัทธา ซึ่งเชื่อว่าตนมีสถานะเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์

ความสามารถในการสร้างความสำเร็จที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่อง อำนาจตามจารีต และ ความเป็นผู้นำทางศาสนา ตามที่ แมกซ์ เวเบอร์ ได้อธิบายไว้

แต่อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจในลักษณะนี้ไม่ได้ยั่งยืนเมื่อผู้คนเริ่มตระหนักถึงความอยุติธรรมและการแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจ ซึ่งถูกเปิดเผยโดย "คาร์ซาน" ตัวละครที่ทำหน้าที่ทำลายและตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของอำนาจที่แท้จริงอยู่ การกระทำของคาร์ซานแสดงถึงการต่อต้านอุดมการณ์ทางศาสนาที่กดขี่และเอารัดเอาเปรียบผู้ศรัทธา การใช้ความรู้และการสื่อสารเพื่อแฉพฤติกรรมของยาคุนถมหาราชสอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูกูเกต์ ที่มองว่า อำนาจและความรู้ เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน ผู้ที่สามารถควบคุมความรู้ได้จึงมีอำนาจในการกำหนดความจริงและการรับรู้ของสังคม

ในขณะเดียวกัน การครอบงำทางวัฒนธรรมของยาคุนถมหาราชที่ใช้ศาสนาและอุดมการณ์ทางศาสนาเพื่อควบคุมความคิดของผู้คน เป็นตัวอย่างของแนวคิด การครอบงำอำนาจนำ (Hegemony) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี การสร้างความยินยอมของประชาชนต่ออำนาจที่ไม่ชอบธรรมเกิดขึ้นโดยไม่ต้องใช้ความรุนแรง แต่ผ่านการควบคุมทางอุดมการณ์และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม เมื่ออุดมการณ์เหล่านี้ถูกทำลายโดยผู้มีความรู้และการเผยแพร่ข้อมูลจริง ประชาชนก็เริ่มตั้งคำถามและมองเห็นความไม่ถูกต้องในระบบอำนาจนี้

ส่วนแนวคิดเรื่อง ความยุติธรรม ที่ปรากฏในภาพยนตร์นี้สะท้อนถึงทฤษฎีของ จอห์น รอลส์ ที่กล่าวถึงความยุติธรรมในแง่ของการกระจายสิทธิและเสรีภาพที่ควรเท่าเทียมกัน รวมถึงการยอมรับความไม่เสมอภาคเมื่อมันเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ด้อยโอกาสที่สุดในสังคม คาร์ซานพยายามต่อสู้เพื่อสร้างความยุติธรรมให้กับผู้ที่ถูกกดขี่ เช่น คิโซรี ซึ่งถูกล่อลวงและได้รับผลกระทบจากอำนาจทางศาสนาที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้

แนวคิดของ อาริสโตเติล ที่เน้นเรื่องความยุติธรรมตามคุณธรรมยังสะท้อนอยู่ในบทบาทของข้าราชการที่พยายามสร้างสังคมที่ยึดมั่นในความยุติธรรมตามธรรมชาติและไม่ใช้เพียงการรับรองสิทธิโดยอำนาจที่ไม่เป็นธรรม

กล่าวโดยสรุป ภาพยนตร์เรื่อง “มหาราช” ได้นำเสนอการต่อสู้ทางการเมืองและอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้การใช้อำนาจทางศาสนาและการครอบงำทางวัฒนธรรม ซึ่งแม้ว่าการครองอำนาจจะเริ่มต้นจากการสร้างความยินยอมผ่านศาสนาและความเชื่อ แต่เมื่อความจริงถูกเปิดเผยประชาชนเริ่มตั้งคำถามต่ออำนาจที่ตนเคยศรัทธา การนำทฤษฎีการเมืองของ เว็บบอร์ พูโกต์ กรีมซี รอร์ลส และ อาริสโตเติล มาวิเคราะห์ได้ช่วยให้เราเข้าใจและเห็นถึงกระบวนการที่อำนาจถูกใช้และทำลายอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งบทเรียนจากภาพยนตร์นี้สามารถนำมาใช้ในการวิพากษ์สถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันได้ โดยเฉพาะในสังคมที่ยังคงมีการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่อุดมไปด้วยคติและความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ

บรรณานุกรม

- Aristotle. (1999). **Nicomachean Ethics** (T. Irwin, Trans.). Hackett Publishing.
- Foucault, M. (1977). **Discipline and Punish: The Birth of the Prison** (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.
- Gramsci, A. (1971). **Selections from the Prison Notebooks** (Q. Hoare & G. N. Smith, Eds. & Trans.). International Publishers.
- Jason, Giersch. (2023). Through the lens of ideology: Asymmetry in expectations of movie quality. **Social Science Journal**.
- Rawls, J. (1971). **A Theory of Justice**. Harvard University Press.
- Siddharth P. Malhotra. (2024). **Maharaj (Film)**. YRF Entertainment
- Weber, M. (1978). **Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology** (G. Roth & C. Wittich, Eds.). University of California Press.
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2557). **บทสำรวจความคิดทางการเมืองของ อันโตนิโอ กรัมสซี**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมติ.
- สุรัตน์ โหราชัยกุล และณัฐ วัชรศิรินทร์. (2567). **จากคติประวัติศาสตร์ สู่ภาพยนตร์ เรื่อง มหาราช**. Chula Radio Plus สืบค้นเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2567 จาก <https://curadio.chula.ac.th/Program-Detail.php?id=13385>

**คติชนวิทยาการเมืองกับพิธีกรรมทางศาสนา:
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ศาสนา และอำนาจ
ในภาพยนตร์เรื่อง สัปเหร่อ**

กิตติภพ แก้วสุวรรณ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ศาสนา และอำนาจ ผ่านการนำเสนอพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในภาพยนตร์เรื่อง สัปเหร่อ โดยใช้กรอบแนวคิดคติชนวิทยาการเมือง (Political Folklore) ร่วมกับทฤษฎีอำนาจเชิงชีวภาพ (Biopower) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของพิธีกรรมทางศาสนาในการจัดระเบียบทางสังคมและการสร้างความชอบธรรมของรัฐในบริบทสังคมไทย

บทความใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยอาศัยการตีความตัวบทภาพยนตร์ ควบคู่กับการทบทวนเอกสารทางวิชาการด้านคติชนวิทยา มานุษยวิทยา และทฤษฎีอำนาจ เพื่ออธิบายบทบาทของสัปเหร่อ วัด และงานศพในฐานะกลไกที่รัฐและศาสนาใช้ร่วมกันในการควบคุมชีวิตและความตายของประชาชน การวิเคราะห์ครอบคลุมประเด็นการจัดการศพ การแบ่งแยกการตายตามค่านิยมทางศีลธรรม การจัดระเบียบครอบครัวและชุมชน รวมถึงงานศพในฐานะพื้นที่ทางการเมือง

ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในภาพยนตร์ สัปเหร่อ มิได้เป็นเพียงการสะท้อนความเชื่อทางศาสนา หากแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงอำนาจที่

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ช่วยจัดระเบียบสังคม สร้างค่านิยมทางศีลธรรม และยืนยันความชอบธรรมของรัฐผ่านการกำกับชีวิตและความตาย บทความชี้ให้เห็นว่า พิธีกรรม งานศพ และบทบาทของสัปเหร่อเป็นพื้นที่ที่การเมืองแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างแนบเนียน และสะท้อนพลวัตของอำนาจในสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: คติชนวิทยาการเมือง, พิธีกรรมความตาย, อำนาจเชิงชีวภาพ, รัฐและศาสนา, ภาพยนตร์สัปเหร่อ

Political Folklore and Religious Rituals:

An Analysis of the Relationship between the State, Religion, and Power in the Film *The Undertaker*

Kittiphop Kaewsuan²

Abstract

This article aims to analyze the relationship between the state, religion, and power through the representation of death rituals in the film *The Undertaker*. Employing the frameworks of Political Folklore and Michel Foucault's concept of biopower, the study examines how

² Master's Degree Student in Political Science, Faculty of Social Sciences, Naresuan University

religious rituals function as mechanisms for social regulation and the legitimization of state authority in Thai society.

Using a qualitative approach, the article is based on textual analysis of the film alongside a review of academic literature in folklore studies, anthropology, and power theory. The analysis focuses on the roles of the undertaker, temples, and funerals as institutional mechanisms through which the state and religion jointly manage life and death. Key issues examined include the moral classification of death, ritual practices surrounding corpse management, the reinforcement of family and community norms, and funerals as political spaces.

The findings reveal that death rituals in *The Undertaker* are not merely expressions of religious belief but operate as subtle instruments of power that regulate social order, reinforce moral values, and legitimize state authority through the governance of life and death. The article highlights funerary practices as everyday political spaces where power is embedded and reproduced, offering insights into the complex entanglement of ritual, religion, and political authority in contemporary Thai society.

Keywords: political folklore, death rituals, biopower, state and religion, The Undertaker

บทนำ

คติชนวิทยาเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม ตลอดจนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิตของกลุ่มชนในสังคม ทั้งในมิติของศาสนาและสังคมวัฒนธรรม การศึกษาคติชนในเชิงการเมือง (Political Folklore) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับศาสนา อันสะท้อนผ่านพิธีกรรม ความเชื่อ และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งบ่อยครั้งเราจะเห็นว่ารัฐได้เข้ามามีบทบาทกำกับดูแลพิธีกรรมเหล่านี้เพื่อสร้างและรักษาความชอบธรรมทางการเมืองและศีลธรรมของตน

พิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยเป็นตัวแทนสำคัญที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ศาสนา และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตาย ซึ่งไม่เพียงแต่มีบทบาททางศาสนาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบและควบคุมสังคม บทความชิ้นนี้ผู้เขียนมีความสนใจภาพยนตร์เรื่อง “สัปเหร่อ” ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ได้นำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและการจัดการพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย ซึ่งบทบาทของสัปเหร่อในฐานะผู้ปฏิบัติการพิธีกรรมทางศาสนา สามารถสะท้อนถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนา และการใช้อำนาจทางการเมืองผ่านการจัดการชีวิตและความตาย

บทความนี้มีผู้เขียนเลือกที่จะวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง “สัปเหร่อ” โดยใช้ได้กรอบแนวคิดคติชนวิทยาการเมือง โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความตาย และพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดและควบคุมกระบวนการวิเคราะห์จะใช้ทฤษฎีอำนาจเชิงชีวภาพ (biopower) และแนวคิดทางคติชนวิทยาเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสัปเหร่อในฐานะตัวแทนของโครงสร้างอำนาจทางศาสนาและรัฐ การวิเคราะห์นี้จะช่วยเผยให้เห็นถึงกลไกเชิงอำนาจที่รัฐและศาสนา

ใช้ในการจัดระเบียบสังคมผ่านพิธีกรรมทางศาสนา และความหมายทางการเมืองที่ซ่อนอยู่ในบริบทของพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายในสังคมไทย

อนึ่ง ภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ (The Undertaker) เป็นภาพยนตร์แนวสยองขวัญ-ตลก กำกับโดยนายอิติ ศรีนวล ที่สามารถสร้างรายได้กว่า 720 ล้านบาท และได้รับความนิยมใจจากรัฐบาลโดยนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเหมาะสำหรับภาพยนตร์เพื่อรับชมร่วมกับคณะรัฐมนตรีพร้อมผลักดันเป็นซอฟต์แวร์ อีกทั้งยังได้เข้าฉายใน 9 ประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น, สิงคโปร์, ไต้หวัน, มาเลเซีย, เมียนมา, เวียดนาม, ฟิลิปปินส์, อินโดนีเซีย และกัมพูชา ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถสะท้อนความสำเร็จของภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อเป็นอย่างดี นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังสามารถสะท้อนบริบทของชุมชนอีสานได้เป็นอย่างดีทั้งในเรื่องของสังคม ครอบครัว อาชีพ ความสัมพันธ์ และสิ่งที่โดดเด่นที่สุดคือพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับงานศพและความตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่บทความชิ้นนี้ให้ความสำคัญ

ทั้งนี้เพื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญดังกล่าวผู้เขียนจะแบ่งการนำเสนอเป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญและเรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ
2. กรอบแนวคิดและทฤษฎี
3. บทวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ
4. บทสรุป

1. เรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ

ภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ เป็นการเล่าเรื่องของ “เชียง” ชายหนุ่มที่พึ่งสูญเสียคนรักซึ่งเลิกรากันไปแล้วอย่าง “ใบข้าว” ที่ผูกคอตายระหว่างที่กำลังตั้งครรภ์กับอดีตสามี (คนรักคนถัดมาหลังจากเลิกกับเชียง) ในช่วงเวลาหลังจากที่ใบข้าวตายได้ไม่นาน

นัก “เจิด” ลูกชายของ “สับเหว่ศักดิ์” ที่เพิ่งเรียนจบจากคณะนิติศาสตร์ก็ได้กลับบ้าน เพื่อเตรียมสอบตัวทนาย เมื่อถึงบ้านก็ถูกชี้ชวนโดยพี่ชายของเขา “หมอแฉัด” ให้ น้องชายเป็นสับเหว่ช่วยพ่อที่เริ่มมีอาการป่วย ก่อนจะถูกชวนอีกครั้งจากเพื่อนบ้านในงานบวชของ “ปอง” ลูกชายผู้ใหญ่บ้าน และในงานเดียวกันนั้นเชียงก็ถูกชวนให้ไปรวมพิธีหาวันเผาศพให้กับใบข้าว

ในคืนก่อนวันพิธี เชียงได้มาซ่อมบ้านซึ่งทำมาจากอิฐบล็อกและปูนที่มีโครงสร้างใบข้าวอยู่ข้างใน ที่เขาเคยมาทុบไว้ก่อนหน้านี้ด้วยความเสียใจ ก่อนจะสังเกตเห็นสายสัญญาณที่สับเหว่ใช้สกดวิทยุณานันชาตระหว่างจะปิดรอยแตกให้เสร็จ เมื่อถึงวันถัดมาสับเหว่ศักดิ์ก็ได้นำพาพิธีเสี่ยงทายโยนไข่เพื่อหาบริเวณตั้งเชิงตะกอนเพื่อเผาศพ แต่ในระหว่างโยนไข่ก็ไม่มีใครในครอบครัวคนใดของใบข้าวโยนไข่แตกเลยก่อนที่จะเชียงจะเป็นคนโยนไข่แตก ซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้เชียงคิดว่าใบข้าวจะต้องมีสิ่งที่ยากสื่อสารกับเขาและต้องการเจอกับใบข้าวอีกครั้ง เชียงจึงถามยายถึงวิธีที่จะได้เจอผีและเขาก็ได้ทำตามแต่สุดท้ายก็ไม่เจอ ก่อนที่ต่อมาจะถามพระปองและโรเบิร์ตที่เป็นคนบ้าแต่ก็ไม่ได้คำตอบ ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนั้นผีใบข้าวก็ได้ปรากฏตัวให้หลายคนในหมู่บ้านเห็น

ในช่วงเวลาก่อนมีการเผาศพใบข้าว สับเหว่ศักดิ์ก็ได้ไปทำพิธีศพหลายงาน โดยมีเจิดไปดูด้วย ซึ่งในระหว่างนี้ภาพยนตร์ก็ได้เล่าถึงพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ เช่น การเคาะโลง การคว่ำหน้าศพที่ตายโหง และการไม่ยื่นดอกไม้จันทน์ให้ผู้ร่วมงาน รวมถึงการซ่อนขวัญ ซึ่งขณะที่ทำหน้าที่เป็นสับเหว่เรื่องนี้เองอาการป่วยของสับเหว่ศักดิ์ก็เริ่มรุนแรงขึ้น เขาจึงได้เริ่มชักชวนผู้อื่นให้มาทำหน้าที่แทนซึ่งเพื่อนเขาปฏิสเสท ก่อนสุดท้ายจะเป็นเจิดและเชียงที่ได้ทำต่อ โดยเชียงจะได้รับการตอบแทนเป็นการฝึกการถอดจิตเพื่อเขาจะได้เจอกับใบข้าว

ภายหลังจากนั้น เชียงก็ได้อำนาจการถอดจิตและเริ่มถอดจิตโดยมีข้อจำกัดด้านเวลา ซึ่งหากกลับมาไม่ทันจะติดอยู่ในโลกของวิญญาณ (หนึ่งในสามโลกที่ประกอบด้วย โลกวิญญาณ โลกคนตาย และโลกคนเป็น) แล้วเชียงก็ถอดจิตสำเร็จซึ่งเขาได้หลุดไปโลกของวิญญาณก่อนจะได้เจอและพูดคุยกับไบข้าวในที่สุด อีกทั้งในรอบหลัง ๆ จะได้ไปเที่ยวน้ำตกและร่ำลากัน

ขณะที่สัปเหร่อศักดิ์ป่วยจนไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เจิดและเชียงก็ได้เริ่มทำหน้าที่สัปเหร่อแทน พวกเขาได้ทำพิธีศพให้ทั้งผู้ตายที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังได้ทำพิธีศพให้กับสุนัขด้วย ซึ่งการจัดงานศพของญาติก็มีการตกแต่งตามเอกลักษณ์หรือความต้องการของผู้ตายแตกต่างกันไป เช่น งานศพของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่จัดในธีมสีชมพู โดยในช่วงเวลานี้ผีไบข้าวก็ได้ปรากฏตัวมากขึ้นจนคนในหมู่บ้านเริ่มกังวลซึ่งได้ทำประชาคมก่อนประกาศเวลาเคอร์ฟิวและมีมติให้มีการเร่งเผาศพไบข้าว

จนเมื่อวันเผาศพไบข้าวมาถึง เจิดก็ได้ทำพิธีศพโดยมีการทำพิธีตัดสายแนนระหว่างผู้ตายกับญาติโดยเชียงก็ได้ร่วมกับญาติด้วย ก่อนที่จะเผาศพที่ตั้งอยู่บนเชิงตะกอน ซึ่งในระหว่างทำพิธีสัปเหร่อศักดิ์พ่อของเขาก็ได้เสียชีวิตลงจากโรคมะเร็ง เจิดได้ทำพิธีศพให้พ่อของเขา ขณะที่เชียงที่อยู่ในอารมณ์เศร้าก็ได้มาก่อกวานเจิดที่งานศพ เพราะไม่มีผู้พาเขาถอดจิตได้อีก ก่อนเหตุการณ์จะสงบลงเมื่อเชียงกลับบ้านและพบกับคนที่รักและสำคัญต่อเขาอย่างยายและ “ปริม” คนรักคนปัจจุบันที่อยู่เคียงข้างเขาตลอดมาซึ่งทำให้เชียงทำใจได้ในที่สุด

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎี

2.1 คติชนวิทยาการเมือง

คติชนวิทยา (Folklore) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม และประเพณีของกลุ่มชนในสังคม ซึ่งถ่ายทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ไม่ว่าจะผ่านทางภาษา วัฒนธรรม สัญลักษณ์ หรือกิจกรรมทางสังคม โดยเน้นถึงวิธีที่สังคมใช้สื่อเหล่านั้นในการสืบทอดความคิดและค่านิยม คติชนวิทยาในมิติของการเมือง หรือที่เรียกว่า คติชนวิทยาการเมือง (Political Folklore) เน้นศึกษาว่าความเชื่อ พิธีกรรม และเรื่องเล่าพื้นบ้านมีบทบาทในการสร้างและสืบทอดอำนาจทางการเมืองอย่างไร

ในสังคมไทย คติชนวิทยาการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดอำนาจและความชอบธรรมทางการเมืองโดยใช้ศาสนาและพิธีกรรมเป็นเครื่องมือ พิธีกรรมเหล่านี้มักถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองเพื่อสื่อถึงอำนาจและความชอบธรรมของรัฐ ตัวอย่างเช่น พิธีกรรมทางศาสนาเกี่ยวกับความตาย ซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่เพียงรักษาความสงบเรียบร้อยทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่กำหนดระเบียบทางสังคมและยืนยันความชอบธรรมของรัฐ

การวิเคราะห์คติชนวิทยาการเมืองจะช่วยให้เราเข้าใจถึงวิธีที่รัฐและศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อจัดการกับความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนในลักษณะที่ช่วยสร้างความมั่นคงและอำนาจทางการเมือง หากพิจารณาอย่างละเอียดเราจะพบว่าบ่อยครั้งที่รัฐมักจะใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาและพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความป็นศูนย์กลางของอำนาจและความชอบธรรม ซึ่งสะท้อนถึงการควบคุมทางสังคมที่ลึกซึ้งกว่าแค่การเมืองปกติ โดยการกำหนดการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความตาย เราจะเห็นว่ารัฐสามารถแทรกซึมเข้าไปในชีวิตของประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย

2.2 ทฤษฎีอำนาจเชิงชีวภาพ

อำนาจเชิงชีวภาพ (Biopower) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Michel Foucault นักปรัชญาและนักคิดคนสำคัญในศตวรรษที่ 20 โดย Foucault ได้อธิบายว่าอำนาจในยุคสมัยใหม่ไม่ได้เป็นเพียงการใช้กำลังทางกายภาพเพื่อควบคุมประชาชน แต่ยังรวมถึงการควบคุมและจัดการชีวิตประจำวันของคนทั่วไปผ่านกลไกทางสังคมและการเมือง

Biopower มุ่งเน้นไปที่การจัดการชีวิต (biopolitics) ซึ่งรัฐและสถาบันต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทควบคุมทั้งในด้านการเกิด การดำรงชีวิต และการตายของประชาชน การจัดการกับความตาย ผ่านพิธีกรรม เช่น พิธีศพ การเผาศพ และการจัดการกับศพ เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจเชิงชีวภาพ เพราะเป็นกระบวนการที่รัฐสามารถใช้ในการกำหนดระเบียบของชีวิตและความตาย

ยิ่งกว่านั้น Foucault ยังชี้ให้เห็นว่ารัฐสมัยใหม่ไม่ได้ใช้แค่กฎหมายหรือกองทัพในการควบคุมประชาชน แต่ยังใช้การควบคุมร่างกายและชีวิต ผ่านการจัดการเรื่องสุขภาพ อาหาร พิธีกรรม และศาสนา ตัวอย่างของ biopower ที่ชัดเจนคือการที่รัฐเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีศพที่เกี่ยวข้องกับการเผาหรือการฝัง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถูกควบคุมโดยรัฐในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศพ สถานที่จัดพิธี การอนุญาต และข้อกำหนดทางศาสนา

ในบริบทของสังคมไทย พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายถือเป็นพื้นที่ที่รัฐมีอำนาจอย่างสูงผ่านการกำกับดูแลของรัฐและศาสนา ตัวอย่างเช่น สัปเหร่อ ผู้ทำหน้าที่เผาศพ เป็นตัวแทนของกลไกการควบคุมของรัฐผ่านพิธีกรรมทางศาสนา เขาไม่ได้เป็นเพียงผู้ปฏิบัติการทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการคงไว้ซึ่งระเบียบและอำนาจของรัฐ การกำกับดูแลของรัฐในพิธีกรรมเหล่านี้ทำให้รัฐสามารถควบคุมไม่เพียงแค่ชีวิตของประชาชน แต่ยังรวมถึงการจัดการกับความตายด้วย

3. บทวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อ

เนื้อหาในส่วนนี้จะจะเป็นบทวิเคราะห์และการตีความตัวบทที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อโดยใช้กรอบแนวความคิดและทฤษฎีที่ได้นำเสนอไปในข้างต้น เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้เขียนได้เป็นประเด็นสำคัญ 4 ประการอันประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทของพิธีกรรมในบริบททางการเมืองและสังคมไทย

ในบริบทของสังคมไทย รัฐ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดสถานที่ฝังศพ การเผาศพ หรือการจัดการพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการแทรกแซงของรัฐในพิธีกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับศาสนา แต่ยังเป็นการสร้างกลไกทางสังคมและการเมืองในการจัดระเบียบชีวิตของประชาชน การกำหนดรูปแบบพิธีกรรมที่เคร่งครัดไม่เพียงแต่ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในการรักษาและสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง

ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความตายในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากการขุดค้นทางโบราณคดีในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายต่อเนื่องมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นพบว่า มีรูปแบบประเพณีการฝังศพอยู่หลายรูปแบบที่คล้ายคลึงกันหลายพื้นที่ โดยในบริเวณแอ่งสกลนคร (อีสานตอนบน) มีประเพณีการฝังศพแบบนอนหงายเหยียดยาวพร้อมกับใส่ของอุทิศร่วมกับศพ และยังพบการนำภาชนะดินเผาที่ทุบแล้วมาปูรองศพหรือปูทับศพก่อนฝังดินกลบ นอกจากนี้ในกรณีที่เป็นศพของเด็กจะมีการบรรจุศพลงในภาชนะดินเผาก่อนนำไปฝัง และในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนจนถึงลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่าง (อีสานตอนล่าง) นอกจากรูปแบบที่กล่าวไปในข้างต้นยังพบประเพณีการฝังศพครั้งแรกและครั้งที่สองในภาชนะดินเผาพร้อมกับ

ของอุทิศ และในแหล่งโบราณคดีบ้านโนนวัด อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบ ประเพณีการฝังศพแบบ นอนหงายเหยียดยาวหรือนอนตะแคง และยังพบการฝังแบบ ทำนั้งบรรจุในภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ที่มีฝาปิดพร้อมกับมีภาชนะดินเผาขนาดเล็กและ เปลือกหอยกาบเป็นของอุทิศโดยเป็นศพของผู้ตายที่เป็นเพศชายหนึ่งศพ ซึ่งรูปแบบ การฝังในลักษณะดังกล่าวถูกสันนิษฐานว่าอาจเป็นศพคนต่างชุมชนหรือตายแบบ ผิดปกติจึงมีรูปแบบการฝังศพที่แตกต่างออกไป ส่วนในบริเวณตอนกลางของแอ่งโคราช หรือทุ่งกุลาร้องไห้ (อีสานตอนกลาง) ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณหลายแห่งและเป็น พื้นที่ที่อยู่กึ่งกลางของกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย วัฒนธรรมของทุ่งกุลาร้องไห้จึงมี ลักษณะของการผสมผสานรูปแบบประเพณีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยพบประเพณีการฝัง ศพครั้งแรกแบบนอนหงายเหยียดยาวและแบบฝังศพในภาชนะดินเผาที่บรรจุศพเด็ก ทารก เด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่ และในการฝังศพครั้งที่สองพบแบบเก็บกระดูกมาวาง รวมกันและแบบเก็บมาใส่ภาชนะดินเผา ซึ่งประเพณีการฝังศพในพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายและสมัยประวัติศาสตร์ ตอนต้นได้สะท้อนสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับโลกหลังความตายซึ่งเป็นหน้าที่ ของคนเป็นในการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้และประกอบพิธีกรรมเพื่อให้ผู้เสียชีวิตพร้อม สำหรับการใช้ชีวิตในโลกหลังความตายและประเพณีเหล่านี้ก็กลายเป็นระเบียบแบบ แผนของคนในสังคมแต่ละชุมชน (ศุภภัตสร หิรัญเตียรณกุล, ม.ป.ป.) ในส่วนพิธีศพใน ยุคหลังนั้นเมื่อมีผู้เสียชีวิตญาติจะทำการอาบน้ำศพและแต่งตัวให้ศพก่อนจะตราสังและ หลังจากนั้นจึงนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีชกอนิจจาเหมือน กับพิธีบังสุกุลของภาคกลาง ซึ่งระหว่างนี้จะมีการหาไม้มาทำโลงศพโดยมีการทำพิธีเช่นโลงด้วยหัวปลาและเครื่อง เลี้ยงผีอื่น หลังจากทำโลงเสร็จก็จะมีการถาม - ตอบหลายข้ออย่าง โลงนี้เป็นของใคร และตอบว่าเป็นโลงของ (ชื่อผู้ตาย) แล้วนำมิดสับลงที่โลง ก่อนจะนำศพบรรจุในโลง

และนิมนต์พระสงฆ์มาชักอนิจจาอีกครั้ง ซึ่งการเก็บศพไว้ที่บ้านจะไม่นิยมเก็บไว้นาน เนื่องจากการรักษาศพของคนสมัยก่อนยังไม่ดีนักโดยจะเก็บไว้ข้ามหนึ่งคืนส่วนผู้ที่มิ ฐานะทางเศรษฐกิจดีอาจเก็บไว้สามถึงห้าวัน ซึ่งในระหว่างเก็บศพไว้ที่บ้านจะมีการนั่ง เรือนดีตลอดทั้งคืนหลังจากพระสงฆ์สวดมนต์เสร็จ ซึ่งเป็นการที่คนในชุมชนมาอยู่เป็น เพื่อนเจ้าของบ้านโดยการเล่นการละเล่นต่าง ๆ และเจ้าของบ้านมีการทำอาหารไว้ ต้อนรับ ก่อนที่จะนำศพไปที่ป่าช้าเพื่อเผาหรือฝัง หากเผาจะเผาบนกองฟอนและนิมนต์ พระสงฆ์ทำรูปไปชักอนิจจา หากฝังจะฝังโดยมีด้ายขาวโยงจากโลงขึ้นมาให้เลยพื้นดิน โดยจะฝังไว้ประมาณหนึ่งปีก่อนจะขุดขึ้นมาเผา หลังจากการเผาศพเสร็จจะมีการเก็บ กระดูกโดยนิมนต์พระสงฆ์มาชักอนิจจาและใช้ไม้เขี่ยกระดูกให้เป็นรูปคนก่อนหันศีรษะ ไปทางทิศตะวันตกแล้วทำการเซ่นไหว้ และหลังจากนั้นก็หันศีรษะไปทางทิศตะวันออก แล้วเซ่นไหว้อีกครั้งก่อนที่จะนำกระดูกใส่หม้อดินนำไปเผาไว้ที่วัด (ศิลปวัฒนธรรม, 2566) ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการทำพิธีศพ และยังมีการเข้ามา ของพิธีศพแบบภาคกลาง อีกทั้งพิธีศพก็มีลักษณะของการช่วยเหลือและการมี ปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชน

ทั้งนี้ หากมองผ่านวิถิติดของคติชนวิทยาการเมือง เราจะเห็นว่าพิธีกรรมความ ตายเหล่านี้สะท้อนถึงโครงสร้างอำนาจในสังคมไทย ซึ่งรัฐและศาสนามักร่วมมือกันใน การกำหนดและควบคุมการปฏิบัติต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของประชาชน บทบาทของ สัปเหร่อในภาพยนตร์เรื่อง "สัปเหร่อ" จึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการวิเคราะห์ว่ารัฐและ ศาสนาใช้พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อควบคุมอำนาจและรักษาระเบียบทางสังคมอย่างไร

3.2 การจัดระเบียบทางสังคมผ่านพิธีกรรมจัดการศพ

ภาพยนตร์เรื่อง "สัปเหร่อ" ได้สะท้อนถึงความพยายามในการจัดระเบียบ ทางสังคมผ่านพิธีการจัดการศพ ซึ่งหากมองผ่านทฤษฎีอำนาจเชิงชีวภาพ (Biopower)

ของ Michel Foucault ที่มุ่งเน้นไปที่การจัดการชีวิต (biopolitics) โดยรัฐและสถาบันต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทควบคุมทั้งในด้านการเกิด การดำรงชีวิต และการตายของประชาชน ผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่รัฐสามารถใช้ในการกำหนดระเบียบของชีวิตและความตาย จะพบว่าในภาพยนตร์นั้นสะท้อนถึงการกำหนดระเบียบทางสังคมผ่านพิธีศพอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

ประการแรกคือ ความแตกต่างระหว่างพิธีศพของผู้ที่ตายโหงและผู้ที่ตายโดยธรรมชาติ ซึ่งผู้ตายโหงหรือตายผิดธรรมชาติ เช่น ได้รับอุบัติเหตุจนถึงแก่ชีวิต การถูกฆ่า และการฆ่าตัวตาย จะมีพิธีกรรมที่แยกย่อยออกไป อย่างกรณีของงานศพนายสิงห์หรือนายอาทิตย์ที่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ในพิธีศพของเขาสัปเหร่อศักดิ์ได้คว่ำหน้าพลวก่อนที่จะนำไปเผาในเมรุ และในกรณีของใบข้าวที่เสียชีวิตพร้อมกับลูกในครรภ์จากการฆ่าตัวตายก็ได้มีการนำศพไปบรรจุไว้ในบ้านอกหมูบ้านพร้อมกับสะกดวิญญาณ ก่อนที่สัปเหร่อศักดิ์จะทำพิธีกรรมเสี่ยงทายโยนไข่เพื่อหาจุดตั้งเชิงตะกอน และหลังจากนั้นในวันทำพิธีเผาศพเจดีย์ก็ได้ทำพิธีกรรมตัดสายแนนระหว่างญาติและคนตายก่อนนำศพใบข้าวขึ้นไปเผาบนเชิงตะกอน โดยสองกรณีนี้ต่างแตกต่างจากพิธีศพของผู้ที่ตายโดยธรรมชาติซึ่งมีพิธีกรรมที่ซับซ้อนน้อยกว่าและไม่มีการทำพิธีกรรมเหล่านี้ รวมถึงในด้านสถานที่การทำพิธีการจัดการศพของผู้ที่ตายโดยธรรมชาติก็จัดที่บริเวณบ้านของผู้ตายและบริเวณวัด ซึ่งการมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันระหว่างพิธีศพของผู้ที่ตายโหงและผู้ที่ตายโดยธรรมชาติ ได้สะท้อนถึงการจัดระเบียบทางสังคมที่มีค่านิยมในลักษณะไม่สนับสนุนการตายโหงโดยการกำหนดพิธีกรรมให้ซับซ้อนและแตกต่างจากการตายโดยธรรมชาติ

ประการที่สองคือ พิธีกรรมจัดการศพได้สอดแทรกค่านิยมที่สนับสนุนสถาบันครอบครัวและชุมชน อย่างกรณีนายสิงห์ญาติได้มีการเคาะโลงศพเพื่อเรียกดวงวิญญาณให้มารับประทานอาหารที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งเจดีย์ได้ถามกับสัปเหร่อศักดิ์ถึงเหตุผลของ

พิธีกรรมนี้ก่อนสัปเหร่อคัดก็จะอธิบายว่าเป็นการสอนผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ให้เรียกคนในครอบครัวมารับประทานอาหารเมื่อตอนยังมีชีวิต เพราะเมื่อเสียชีวิตแล้วไม่สามารถมารับประทานอาหารร่วมกันได้ นอกจากนี้พิธีกรรมศพยังถือเป็นพื้นที่ในการแสดงความรักของญาติและเพื่อนต่อผู้เสียชีวิต อย่างในวันเผาศพของนายสิงห์ก็มีเพื่อนของเขามาขับรถจักรยานยนต์ บิตรถ และยกล้อบริเวณเมรุเพื่อร่วมส่งวิญญาณของผู้เสียชีวิตร่วมกับญาติ และในงานศพของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศญาติและเพื่อนของผู้เสียชีวิตก็ได้ตกแต่งงานศพให้มีสีสันและผู้เข้าร่วมงานศพเองก็ใส่เสื้อสีชมพูแทนสีดำ อีกทั้งยังมีการจัดงานศพให้กับสุนัขซึ่งในสังคมปัจจุบันผู้คนต่างนิยมเลี้ยงและเป็นตั้งสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ในภาพยนตร์ได้แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชนระหว่างการจัดงานศพ โดยในทุกงานศพจะมีคนในชุมชนไปอยู่ที่บ้านของญาติผู้เสียชีวิตทั้งการกินข้าวและการเล่นในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งก็คือการรื่นเริงดี ซึ่งการมีชุดคำอธิบายเกี่ยวกับพิธีกรรมดังกล่าวและการเป็นพื้นที่ในการแสดงความรักของญาติและเพื่อนต่อผู้เสียชีวิตรวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชนในการรื่นเริงดีนั้น ได้สะท้อนถึงการจัดระเบียบทางสังคมที่มีค่านิยมในลักษณะการสนับสนุนสถาบันครอบครัวและชุมชน

ประการที่สามคือ ความเชื่อในโลกหลังความตายมีผลต่อการจัดระเบียบทางสังคม โดยในภาพยนตร์ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อว่ามีโลกหลังความตายอยู่และผลของการกระทำในขณะที่มีชีวิตมีผลต่อเนื่องไปจนถึงโลกหลังความตายตามแบบของศาสนาพุทธ ซึ่งมุมมองต่อความตายในลักษณะนี้ส่งผลให้คนมีการปฏิบัติตนที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นทางทรัพย์สินและร่างกาย รวมถึงมีการแบ่งปันต่อผู้อื่นที่ถือว่าเป็นการทำความดี ซึ่งผลของความเชื่อของประชาชนก็ส่งผลต่อการปกครองประชาชนของรัฐ

3.3 สัปเหร่อและวัดในฐานะเครื่องมือของรัฐ

ภาพยนตร์ได้สะท้อนถึงบทบาทของสัปเหร่อและวัดในการจัดการศพที่สื่อถึงอำนาจและความชอบธรรมของรัฐ ซึ่งหากมองผ่านแนวคิดคติชนวิทยาการเมือง (Political Floklore) ที่กล่าวถึงการกำหนดอำนาจและความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐโดยใช้ศาสนาและพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองเพื่อสื่อถึงอำนาจและความชอบธรรมของรัฐ รวมไปถึงการกำหนดระเบียบทางสังคมและเสริมสร้างความเป็นศูนย์กลางอำนาจของรัฐ จะพบว่าในภาพยนตร์มีข้อสังเกตอยู่ 2 ประการ ได้แก่

ประการแรกคือ บทบาทของวัดในฐานะเครื่องมือของรัฐในการแสดงถึงอำนาจและความชอบธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการกำหนดโดยรัฐจะพบว่าในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสุสานและฌาปนสถาน พ.ศ. 2528 ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดเก็บ ผัง หรือเผาศพนอกสุสานและฌาปนสถานสาธารณะหรือเอกชน หรือเก็บศพในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล หรือเคหะสถานเป็นการชั่วคราววันแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ซึ่งมุมหนึ่งมีจุดประสงค์ในด้านสาธารณสุข แต่ในอีกมุมหนึ่งหากพิจารณาถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมของเมรุที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดจะพบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันทั่วทั้งประเทศ โดยที่มาของสถาปัตยกรรมเมรุในรูปแบบนี้เริ่มต้นขึ้นโดยชัดเจนที่สุดเมื่อตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้โปรดเกล้าให้สร้างเมรุถาวรจากปูนขึ้นเพื่อใช้สำหรับพระราชทานเพลิงพระศพเจ้านายและข้าราชการบริพารชั้นผู้ใหญ่ ก่อนที่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จะโปรดเกล้าให้สร้างเมรุปูนถาวรขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่วัดเทพศิรินทราวาสเพื่อใช้สำหรับปลงศพผู้คนได้ทุกชั้นบรรดาศักดิ์รวมถึงประชาชนทั่วไป และภายหลังจากนั้น ในช่วง พ.ศ. 2500 ได้เริ่มมีเมรุ

เผาศพแพร่กระจายไปตามอยู่ตามวัดสำคัญในกรุงเทพมหานคร ก่อนจะเริ่มแพร่หลายไปทั่วทั้งประเทศ (The MATTER, 2560) เมื่อพิจารณาตั้งนี้แล้ว เปรูจึงเป็นเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเผยแพร่สถาปัตยกรรมจากส่วนกลางและแสดงถึงความเป็นศูนย์กลางอำนาจของรัฐ

ประการที่สองคือ บทบาทของสัปเหร่อในฐานะเครื่องมือของรัฐในการแสดงถึงอำนาจและความชอบธรรม โดยรัฐได้เข้ามากำหนดบทบาทของสัปเหร่อตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งขณะนั้นเรียกว่านายป่าช้าหรือขุนกะเวรารากซึ่งเป็นผู้จัดการศพและพิธีศพทั้งศพที่มีญาติและไม่มีญาติ ซึ่งเป็นการจัดการศพภายใต้กฎหมายและการควบคุมโดยรัฐซึ่งก็คือกฎเสนาบดีกระทรวงนครบาลว่าด้วยป่าช้าแลนายป่าช้า พ.ศ. 2460 และอยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวงนครบาล สัปเหร่อจึงกลายเป็นเครื่องมือของรัฐในการช่วยจัดการซากศพและส่งผลให้รัฐผูกขาดอำนาจในการบงการร่างกายและซากศพของราษฎรในเวลาต่อมา (เสมียนนารี, 2566) ซึ่งในภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสัปเหร่อในการจัดการศพและพิธีศพ โดยทุกคนในชุมชนที่ญาติเสียชีวิตไม่ว่าจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามต่างเข้ามาติดต่อสัปเหร่อศักดิ์หรือเจดให้ไปจัดการศพและทำพิธีศพให้ สัปเหร่อศักดิ์จึงเป็นผู้ที่ผูกขาดอำนาจในการจัดการศพและเป็นเครื่องมือของรัฐในการจัดระเบียบทางสังคมและเป็นภาพสะท้อนถึงอำนาจของรัฐที่เข้ามาควบคุมชีวิตรวมถึงควบคุมความตายและจัดการกับร่างกายและซากศพของประชาชน

3.4 งานศพในฐานะพื้นที่ทางการเมือง

นอกจากสัปเหร่อ วัด และพิธีกรรมศพรวมถึงความเชื่อและคำสอนจะสามารถสะท้อนการจัดระเบียบทางสังคมและการยืนยันความชอบธรรมของรัฐแล้วนั้น งานศพยังสามารถสะท้อนถึงการเป็นพื้นที่ทางการเมืองอีกด้วย โดยงานศพแทบทุกงาน

ศพในภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อจะมีพวงหรีดจากหลายบุคคลทั้งญาติ บุคคลรู้จัก และผู้มีอำนาจทางการเมือง เช่น ผู้มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งการมอบพวงหรีดให้กับผู้เสียชีวิตนั้นนอกจากจะเป็นการแสดงความรักแล้ว แต่ในอีกมุมหนึ่งคือการประชาสัมพันธ์ตัวเองของผู้มอบโดยเฉพาะผู้ต้องการที่จะสมัครลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งทางการเมือง โดยผลการศึกษาของพระทวี หอมเกตุ, พิศาล มุกตารัศมี และวรลัญจน์ วัฒนเดชไพศาล (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพวงหรีดที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไทยพบว่า พวงหรีดในปัจจุบันนั้นไม่ได้ถูกมอบโดยเฉพาะการแสดงความรักต่อผู้เสียชีวิต แต่ยังถูกมอบเพื่อแสดงถึงอำนาจและสถานะ (Power and Status) รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่สื่อถึงผู้มอบโดยตั้งไว้ในจุดที่ผู้คนที่มีร่วมงานสังเกตเห็นได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังพบว่าในภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อจะมีตำรวจหนึ่งคนเป็นผู้อ่านประวัติของผู้เสียชีวิตซึ่งในแง่หนึ่งอาจเป็นตำรวจที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบล แต่ในอีกแง่หนึ่งยังเป็นตัวแทนของรัฐที่แสดงถึงอำนาจของรัฐ และในอีกแง่หนึ่งก็เป็นการประชาสัมพันธ์ตนเองในทางอำนาจและสถานะแบบที่ได้กล่าวไป งานศพในฐานะพื้นที่ทางการเมืองจึงเป็นบทบาทของพวงหรีดและบทบาทของผู้ร่วมงานศพที่ใช้งานศพในการประชาสัมพันธ์ถึงอำนาจและสถานะรวมถึงการสร้างความเคารพยำเกรง และการเป็นพื้นที่ทางการเมืองจึงอาจกล่าวได้ว่างานศพก็เป็นพื้นที่หนึ่งในการสนับสนุนระบอบการเมืองการปกครองของรัฐ

4. บทสรุป

จากการศึกษาภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อในมุมของพิธีกรรมจัดการศพ พบว่าภาพยนตร์สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความหมายทางการเมืองหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการยืนยันอำนาจของรัฐและการจัดระเบียบทางสังคม โดยเมื่อนำภาพยนตร์มา

พิจารณาตามแนวคิดและทฤษฎีพบว่าตามทฤษฎีอำนาจเชิงชีวภาพ (Biopower) พิธีศพมีค่านิยมที่ไม่สนับสนุนการตายผิดธรรมชาติหรือการตายโหง ซึ่งมีการกำหนดพิธีศพให้ผู้ที่ตายโหงมีพิธีกรรมที่แตกต่างและซับซ้อนกว่าผู้ที่ตายโดยธรรมชาติ และมีค่านิยมที่สนับสนุนสถาบันครอบครัวและชุมชน อย่างพิธีกรรมการเคาะโลงศพเรียกวิญญาณ ผู้เสียชีวิตให้มารับประทานอาหารที่สวดแทรกคำสอนที่ควรเรียกกันมารับประทานอาหารตอนที่ยังมีชีวิต การทำงานศพเป็นพื้นที่แสดงความรักของญาติและเพื่อนของผู้เสียชีวิต และเป็นพื้นที่ในการมีปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชนในพิธีงานเรือนดิน นอกจากนี้การมีความเชื่อที่เชื่อว่ามีโลกหลังความตายที่ผลของการกระทำเมื่อตอนมีชีวิตส่งผลต่อโลกหลังความตายได้ส่งผลต่อการปฏิบัติตัวและการใช้ชีวิตของผู้คน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการจัดระเบียบทางสังคมทางหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการปกครองของรัฐ และตามแนวคิดคติชนวิทยาการเมือง (Political Folklore) ที่วัดเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่วัฒนธรรมจากส่วนกลาง และสัปเหร่อที่อยู่ในทางประวัติศาสตร์ถูกแต่งตั้งโดยรัฐและใช้อำนาจรัฐที่ส่งผลให้รัฐมีอำนาจบงการร่างกายของประชาชน และสุดท้ายงานศพในฐานะพื้นที่ทางการเมืองที่พวงหรีดนอกจากจะเป็นการแสดงความอาลัยต่อผู้เสียชีวิตแล้วยังเป็นพื้นที่ในการแสดงถึงอำนาจและสถานะ (Power and Status) ของผู้ที่มาร่วม รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างคะแนนเสียงในกรณีผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งทางการเมือง

อนึ่ง การศึกษาในครั้งนี้อาจไม่สามารถสะท้อนถึงความหมายทางการเมืองที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องสัปเหร่อได้ทั้งหมด ด้วยข้อจำกัดด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เลือกใช้รวมถึงมุมมองของผู้เขียนที่อาจพิจารณาได้ไม่ถ้วนทั่ว ซึ่งหากมีผู้ใดต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมหรือศึกษาต่อผู้เขียนมองว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งและยังเป็นการขยายพรมแดนของการศึกษาให้มีมิติที่หลากหลายยิ่งขึ้น

66 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2566). *พิธีศพของชาวอีสานในอดีต วิธีรักษาศพ-เก็บกระดูก เขาทำกันอย่างไร*. ศิลปวัฒนธรรม : ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2567. จาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_52004#google_vignette
- พระที หอมเกตุ, พิศาล มุกดาร์ศรี และวรลัญจน์ วัฒนเดชไพศาล. (2567). พวงหรีดงานศพ: บทสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไทย. *วารสารมหาจุฬารัตนทรรศน์*. 11(9): 23
- ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. (2560). *เมรุเผาศพ ได้แบบมาจากพระเมรุของเจ้านาย*. The MATTER : ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567. จาก <https://thematter.co/thinkers/about-crematory/37965>
- ศุภกัศสร หิรัญเตียรณกุล. (ม.ป.ป.). *ทุ่งกุลาร้องไห้: จุดบรรจบของโลกหลังความตาย*. กรมศิลปากร กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ : ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2567. จาก <https://www.finearts.go.th/promotion/view/19055>
- เสมียนนารี. (2566). *ขุนกะเพราภก-นายป่าช้า ที่รัฐบาลแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้ดูแลจัดการศพ*. ศิลปวัฒนธรรม : ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567. จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_94556

บทวิเคราะห์บทบาทของสตรีที่ปรากฏในภาพยนตร์ เรื่อง Hidden Figures (2016)

ศศิประภา หวานอารมย์¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง วิเคราะห์บทบาทของสตรีในภาพยนตร์ Hidden Figures (2016) มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท พัฒนาการ และการต่อสู้ของสตรีภายใต้โครงสร้างสังคมปิตาธิปไตย โดยใช้กรอบแนวคิดสตรีนิยมและแนวคิดสิทธิมนุษยชนในการวิเคราะห์ ผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครสตรีในภาพยนตร์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้หญิงในสังคมชายเป็นใหญ่ที่เผชิญการเลือกปฏิบัติจากเพศสภาพ เชื้อชาติ และสีผิว แม้ในฉากหน้าจะสะท้อนบทบาทของนักคำนวณในองค์กรอวกาศ (NASA) แต่ในฉากหลังกลับเผยให้เห็นการกีดกันทางโอกาสและการเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะต่อผู้หญิงผิวสี ซึ่งมีรากฐานจากอคติทางความคิด บริบททางสังคม และโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ของระบบปิตาธิปไตยที่ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง อันถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนของมนุษย์

¹ นักวิชาการอิสระ

อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์ยังสะท้อนให้เห็นพลวัตของการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศยังคงดำรงอยู่ในสังคมร่วมสมัย แม้ในประเทศที่ยึดถือระบอบประชาธิปไตยและยกย่องคุณค่าความเสมอภาคและเสรีภาพ

คำสำคัญ: สิทธิสตรี, สิทธิมนุษยชน, ปิตาธิปไตย

An Analysis of the Representation of Women in the Film *Hidden Figures* (2016)

Sasiprapa Whanarrom²

Abstract

This article examines the roles, development, and struggles of women within a patriarchal social structure as depicted in the film *Hidden Figures* (2016). Drawing on feminist theory and human rights perspectives, the study employs a qualitative research approach based on a review of relevant academic literature and related online sources.

The findings indicate that the female characters represent women living in a male-dominated society who face systematic discrimination based on gender, race, and skin color. While the film's

² Independent Scholar

surface narrative portrays their professional work as mathematicians at the National Aeronautics and Space Administration (NASA), its underlying narrative reveals structural exclusion and unequal access to opportunities, particularly for Black women. These forms of discrimination stem from deeply embedded social prejudices, historical contexts, and the continual reproduction of patriarchal structures, constituting significant violations of human dignity and human rights.

Nevertheless, the film also highlights the dynamic nature of women's struggles for rights and recognition, suggesting that gender inequality persists in contemporary societies—even in countries that claim to uphold democratic values, equality, and freedom.

Keywords: women's rights, human rights, patriarchy

1. บทนำ

ปัญหาการละเมิดสิทธิและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุทางเพศต่อผู้หญิงมีอยู่ทั่วโลก โดย ตัวอย่างอคติทางเพศที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม ทั้งจากอคติโดยไม่รู้ตัว (unconscious bias) ครอบงำผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ ในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ โดยระบบสังคมชายเป็นใหญ่ที่ใช้เพศเป็นเกณฑ์แบ่งงานของบุคคล โดยถือว่างานบางอย่างเหมาะสมกับเพศใดเพศหนึ่งเท่านั้น ทำให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงเกือบทุกด้านในสังคม (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2536) ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นรากฐานของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในหลาย

ด้าน เช่น การคุกคามทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว ได้รับค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรม การเลือกปฏิบัติในการทำงาน การไม่ได้รับศึกษา บริการด้านสาธารณสุขที่ไม่เพียงพอ รวมไปถึงสิทธิทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย เป็นต้น ภายหลังผู้หญิงถูกพูดถึงเกี่ยวกับสิทธิมากขึ้นในสังคม ดังในงานเขียนของ Friedrich Engels นักปรัชญาสังคมนิยมชาวเยอรมัน ในปี ค.ศ.1884 เรื่อง The Origin of the Family, Private Property and the State ได้กล่าวถึงความสำคัญของสตรีในสมัยดึกดำบรรพ์ ว่าสตรีได้ถูกลดทอนความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ พร้อม ๆ กับการก่อตัวของรัฐ ในรูปแบบปิตาธิปไตย (จามะรี เชียงทอง, 2563) เมื่อกล่าวถึงสิทธิสตรีและการไม่เลือกปฏิบัติ จึงหมายรวมไปถึงสิทธิมนุษยชน ที่ทุกคนล้วนมีเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะมีชีวิตโดยไม่ถูกใช้ความรุนแรงหรือถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิในการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจด้วยมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะได้รับการศึกษา สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียม (Amnesty International, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุนี้ การเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิสตรีจึงหมายถึงการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนโดยไม่อาจแยกออกจากกันได้

ประเด็นเรื่อง “สิทธิสตรี” และ “สิทธิมนุษยชน” ปรากฏอยู่ในทุกส่วนของสังคม การต่อสู้ เรียกร้องเพื่อให้ได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกันกับผู้ชายจึงมีมานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในทุกมิติของสังคม โดยการรณรงค์ เรียกร้อง ทั้งในระดับนโยบายและกฎหมายที่บังคับใช้ รวมไปถึงการลงถนนเพื่อเรียกร้องประเด็นดังกล่าว การก้าวเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของเทคโนโลยี (Disruptive Technology) เป็นปัจจัยสนับสนุนข้อมูลข่าวสารไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะใดก็สามารถอ่านและส่งผ่านได้อย่างรวดเร็ว (ชนเดที ทินงาม, 2563) ทำให้การเรียกร้องสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนถูกนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

อาทิ Social Media ละคร หนังสือ หรือภาพยนตร์ ที่นอกจากนำเสนอเพื่อความบันเทิง แล้วนั้น ยังชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมโดยบอกให้ทราบถึงปรากฏการณ์ในอดีต ปัจจุบัน รวมถึงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสิ่งที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้น ๆ (Sopoto อ้างถึงใน ชีรพงศ์ เสรีสำราญ, 2555) ที่สะท้อนให้เห็นถึงบริบททางสังคมขณะนั้น อีกทั้งยังสามารถนำมาเปรียบเทียบกับบริบทสังคมในปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็นหนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้น ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงเลือกที่จะศึกษาบทบาทของสตรีและการต่อสู้เพื่อสิทธิ ในภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) ผ่านวิธีการตีความโดยใช้แนวคิดสตรีนิยมและแนวคิดสิทธิมนุษยชนเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ความท้าทายต่อระบบปิตาธิปไตยโดยการเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี มุ่งหวังให้ผู้หญิงมีสิทธิอย่างสมบูรณ์เทียบเท่าผู้ชาย ไม่ใช่เพียงเพราะเป็นผู้หญิง หรือเพศแม่ หากแต่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่ควรมีสิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติจากสังคมและการถูกลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ การเรียกร้องสิทธิสตรีจึงแยกออกจากสิทธิมนุษยชนไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่าสังคมจะเท่าเทียมกันได้ ทุก ๆ คนต้องมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน และผู้หญิงต้องได้รับสิทธิที่เท่ากับผู้ชายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม นั้นหมายถึงสิทธิมนุษยชนที่ทุกคน

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) กำกับโดย Theodore Melfi เป็นภาพยนตร์ชีวประวัติอเมริกันแนวรามาที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องจริงของ Katherine G. Johnson Dorothy Vaughan และ Mary Jackson นักคณิตศาสตร์หญิงสามคนที่ทำงานในองค์กรอวกาศสหรัฐฯ (NASA) ถือเป็นการสะท้อนภาพของสตรีที่ถูกกดทับและถูกตีกรอบโดยผู้ชาย อคติทางความคิดที่ฝังรากลึกในสังคม ทั้งแนวคิด

ชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย และการเหยียดสีผิว ผู้เขียนนำภาพยนตร์เรื่องนี้มาใช้ในการศึกษาเนื่องจากเป็นประเด็นทางสังคมที่ยังไม่หายไป ในเรื่องของการละเมิดสิทธิและเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง แม้อยู่ในยุคที่ประชาธิปไตยเบ่งบาน อีกทั้งภาพยนตร์เรื่องนี้ยังอ้างอิงมาจากเหตุการณ์จริง มีความเจ็บปวดที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมและถูกเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นจริง คำถามสำคัญ คือ ในประเทศที่เป็นผู้นำโลกแห่งเสรีประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเท่าเทียม เหตุใดจึงลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยการเลือกปฏิบัติและให้เป็นพลเมืองชั้นสองของสังคม เมื่อมองในมิติค่าความเป็นมนุษย์ที่ถูกลดทอนโดยมุมมองของมนุษย์ด้วยกัน

เรื่องย่อ

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) ถ่ายทอดเรื่องราวอัตชีวประวัติของผู้หญิง 3 คน คือ Katherine G. Johnson, Dorothy Vaughan และ Mary Jackson ที่ทำงานเป็นนักคำนวณในองค์กรด้านอวกาศของสหรัฐฯ (NASA) ในยุคสงครามเย็นที่มีการแข่งขันการพัฒนาด้านอวกาศอย่างดุเดือดระหว่างอเมริกาและสหภาพโซเวียต เจ้าหน้าที่ในองค์กร NASA ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อส่งออกยานอวกาศโคจรในอวกาศ โดยเนื้อเรื่องจะเน้นในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน การเหยียดสีผิว การตีกรอบสิทธิเพศหญิง อคติทางความคิดที่ฝังรากลึกในสังคม ทั้งแนวคิดชายเป็นใหญ่ จะเน้นเนื้อเรื่องหลักไปที่ชีวิตของ Katherine โดยการพิสูจน์ตนเองด้วยการคำนวณวิถีการปล่อยกระสวยอวกาศ และสามารถส่งนักบินอวกาศขึ้นสู่วงโคจรโลกได้ และก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จครั้งประวัติศาสตร์ของ NASA กลายเป็น ‘นักคณิตศาสตร์หญิง ชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรก ขององค์กรอวกาศสหรัฐฯ (NASA)

รวมไปถึง Dorothy กลายเป็น หัวหน้าแผนกชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรก และ Mary ก็กลายเป็นวิศวกรการบินและอวกาศหญิงชาวอเมริกัน-แอฟริกันคนแรกในท้ายที่สุด

2. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1 แนวคิดสตรีนิยม

สารานุกรมภาษาอังกฤษ บริแทนนิกา (2567) ได้นิยามความหมายของคำว่า สตรีนิยม ว่า เป็นความเชื่อในความเท่าเทียม ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทัดจันทร์ เกตุสิงห์สร้อย, 2554

แนวคิดสตรีนิยมจุดมุ่งหมายในช่วงแรกคือการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ ขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นรองของผู้หญิง รวมถึง การถูกกีดกันหรือกลายเป็นกลุ่มคนชายขอบในพื้นที่ทางสังคม ทั้งยังเป็นที่ยอมรับใน วาทกรรมทางสังคมและการเมืองทั่ว ๆ ไป และเป็นที่ยกอ้างถึงในวาระต่างๆ ที่มีการพูดถึง ถึงความไม่เท่าเทียมกัน (Beasley อ้างถึงใน อรอนงค์ ไขษิตพิพัฒน์, 2562) ซึ่งช่วงของการเคลื่อนไหวทางสังคมของสตรีนิยมนับแต่การถือกำเนิดขึ้น มีการพัฒนาการเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งช่วงของการเคลื่อนไหว ได้ดังนี้

คลื่นลูกที่หนึ่ง (First Wave) เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปลายศตวรรษที่ 19 ถึง ต้นศตวรรษที่ 20 (ราวปี 1848-1920) เป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิในการถือครองทรัพย์สินสมบัติ โดยกลุ่มสตรีชนชั้นกลางผิวขาวในอังกฤษและ สหรัฐฯ ซึ่งไม่พอใจที่ผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ชาย เช่น ต้องมีผู้ปกครอง ชายทำธุรกิจในนามของพวกตน (bbc news, 2563)

คลื่นลูกที่สอง (Second Wave) เริ่มศตวรรษ 1960 – 1980 เรียกร้องให้มี ความเท่าเทียมกันระหว่าง ผู้หญิงและผู้ชาย ชิโมน เดอ โบวัวร์ (bbc news, 2563)

นักเขียนหญิงชาวฝรั่งเศส ชื่อว่า คนเราไม่ได้เป็นกุลสตรีมาโดยกำเนิด แต่ได้ถูกบ่มเพาะให้เป็นในภายหลัง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับเสียงชื่นชมจากผู้หญิงที่ถูกบีบคั้นจากความคิดหวงและค่านิยมของสังคมว่าผู้หญิงควรสงบปากสงบคำและวางตัวให้เรียบร้อย มุ่งเน้นเรื่องการต่อสู้เพื่อยุติปัญหาการกีดกันและการกดขี่ทางเพศ เกิดเป็นแนวคิดสตรีนิยมหลายสาย (ณัฐรจา วีระธรรม, 2563; 45) อาทิ

- แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) ในช่วงศตวรรษที่ 17 แนวคิดนี้อธิบายว่า ความไม่เท่าเทียมกันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในเรื่องบทบาทความเป็นเพศ ผู้หญิงถูกสังคมปฏิเสธโอกาสในด้านต่าง ๆ เชื่อว่าผู้หญิงและผู้ชายไม่มีความแตกต่างกัน ในช่วงแรกเป็นปัญหาการเข้าไม่ถึง การศึกษาของพลเมืองหญิงชนชั้นกลาง ท้ายที่สุดได้ข้ามพรมแดนชนชั้นไปขยายสิทธิ การศึกษาของเด็กและผู้หญิงกลุ่มยากจน กลุ่มแรงงาน กลุ่มสีผิวและกลุ่มอื่น ๆ (Khattak อ้างถึงใน นางเยาว์ เนาวรัตน์, 2561)
- สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism) เสนอว่าความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในสังคม ต้องการการล้มล้างระบบทุนนิยม ให้ผู้หญิงเข้าสู่การผลิตสาธารณะ และให้รัฐเข้ามาดูแลในครอบครัวรวมทั้งการได้รับค่าตอบแทนในงานบ้านที่ผู้หญิงต้องทำ
- สตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) ให้ความสำคัญกับพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในสัดส่วนที่เท่ากัน กล่าวคือ เพศหญิงจะต้องผลักดันเรื่องส่วนตัวไปเป็นเรื่องสาธารณะและให้ความสนใจประเด็นการ

ทำงานของเพศหญิงที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม ให้อิสระแก่เพศหญิงกลุ่มนั้น (นิตยา ฉัตรสง่า อ้างถึงใน ขวาลิน เฟ่งบุญ , นพวรรณ เมืองแก้ว, อธิปัตย์ นิตย่นรา และ พิชัย แก้วบุตร, 2562; 185)

- สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism) ให้ความสำคัญกับความเป็นเพศหญิง ในฐานะที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการกดขี่ ทางเพศ ผู้หญิงแต่ละคนจะมีความเหมือนกันไม่ว่าจะแตกต่างในชนชั้น เชื้อชาติ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่าที่ผู้หญิงคนใดจะเหมือนกับผู้ชาย โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องของความเป็นแม่ เชื่อและเน้นในความแตกต่างระหว่างหญิงกับชาย (ณัฐรจา วีระธรรม, 2563; 46)
- แนวคิดสตรีนิยมสายนิเวศ (Ecofeminism) เป็นอีกแนวคิดที่แตกออกมาจากสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน แนวคิดนี้เชื่อว่าผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ชายและดีกว่าโดยธรรมชาติ เช่น การให้กำเนิดลูก ทำให้ผู้หญิงมีความเชื่อมโยง กับธรรมชาติ และปฏิเสธความเชื่อที่ว่าผู้หญิงและธรรมชาติเป็นปริณณทิต์ด้อย (ธีรพงศ์ เสรีสำราญ, 2555; 26)
- สตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) เป็นกลุ่มที่แตกออกมาจากสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน ให้ความสำคัญกับตัวตนของผู้เอง และสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้หญิง มากกว่าเปลี่ยนระบบ (ธีรพงศ์ เสรีสำราญ, 2555; 26)

- สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Post-modern Feminism) ช่วงทศวรรษ 1980 ปฏิเสธระบบคิดของยุคสมัยใหม่ทั้งหมด (สังคมอุตสาหกรรมนั้น อยู่ภายใต้กรอบความรู้แห่งการรู้แจ้ง) (ณัฐรจา วีระธรรม, 2563; 46)
- แนวคิดสตรีนิยมสายรากเหงา (Radical Feminism) ปรากฏตัวขึ้น ในปลายศตวรรษที่ 20 นักคิดคนสำคัญ คือ อาทิลูลามิต ไฟรสโตน (Shulamith Firestone) ผู้เขียนหนังสือชื่อ ‘Dialectic of Sex’ (1970) เขาได้วิเคราะห์สังคมที่เป็นชนชั้นแบ่ง เพศภาวะโครงการ ปฏิวัติสตรีนิยมในสายรากเหงาจึงมุ่งไปที่การจัดล้มล้างระบบสังคม ชนชั้นแบ่งเพศภาวะ (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561; 41)

งานสตรีนิยมในช่วงคลื่นลูกที่สอง นอกเหนือจากการท้าทายปิตาธิปไตย แล้ว ยังให้ความสำคัญกับ “การประกอบสร้างความเป็นผู้หญิง” ที่ถูกซึมซับ เข้ามาใน ตัวตนของผู้หญิงเองกลายเป็น “วาทกรรม” ที่กักขังผู้หญิงไว้ให้อยู่ใน “กรอบ” ที่ สังคม คิดว่าเหมาะสม ซึ่งงานแนว “วาทกรรม” ที่มองเพศภาวะเป็น “สิ่งสร้างทางสังคม” นี้ (จามะรี เชียงทอง, 2563) โดย วีเนอร์ ได้ประมวลแนวคิดสตรีนิยมแต่ละสายธารหลัก ๆ ที่ตั้งคำถามและสร้างขอลกเถียงวาระ ‘การศึกษาของผู้หญิง’ วาเริ่มจากสตรีนิยมสาย เสรีนิยม (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561)

คลื่นลูกที่สาม (Third Wave) ได้รับอิทธิพลจากกระแส “หลังสมัยนิยม” เกิดการตั้งคำถามต่อข้อเสนอของแนวคิดที่สตรีนิยมสายต่าง ๆ แนวคิดช่วงนี้ให้ ความสำคัญในเรื่องของร่างกาย โดยมองว่าร่างกายที่แตกต่างกัน ทำให้ประสบการณ์ แตกต่างกันไป ปฏิเสธการแบ่งแยกระหว่างเพศทางชีวะ และเพศทางสังคม รวมทั้งให้ ความสนใจในความ เฉพาะเจาะจง ความหลากหลาย และความแตกต่างของผู้หญิง

ความขัดแย้งทางอัตลักษณ์และสถานะ ความเป็น “ผู้อื่น” (ณัฐรุจา วีระธรรม, 2563; 45)

ข้อวิจารณ์ คลื่นลูกที่สาม แม้ว่ากลุ่มสตรีนิยมหลังสตรีนิยมโต้แย้งว่า ขบวนการนี้ดำเนินไปเกินกว่าประโยชน์ที่ได้รับแล้ว ขณะเดียวกันนักสตรีนิยมรุ่นก่อน ๆ ก็ได้แย้งว่า ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจริง ๆ และผู้หญิงรุ่นเยาว์ไม่ได้เพิ่มสาระอะไรเข้าไปเลย และใน ปี 2000 นักเขียนบางคนต่างประกาศว่ากระแสนี้สิ้นสุดลงแล้ว (บริแทนนิกา, 2567)

คลื่นลูกที่สี่ (Fourth Wave) สารานุกรมบริแทนนิกา (2567) ระบุว่า คลื่นลูกที่สี่เริ่มขึ้นในราวปี 2012 โดยเน้นที่การล่วงละเมิดทางเพศ การถูกเหยียดหยาม รุปร้าง และวัฒนธรรมการข่มขืน เป็นต้น ส่วนประกอบสำคัญคือการใช้โซเชียลมีเดีย กระแสใหม่เกิดขึ้นท่ามกลางเหตุการณ์ที่เป็นข่าวโด่งดังหลายกรณี เช่น ในเดือนธันวาคม 2012 หญิงสาวคนหนึ่งถูกข่มขืนหมู่อย่างโหดร้ายในอินเดียและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ทำให้เกิดการประท้วงในพื้นที่และความโกรธแค้นในระดับนานาชาติ ตามมาด้วยการประท้วงในสองปีต่อมาแคมเปญ Gamergate เป็นการแสดงออกถึงสิ่งที่เรียกว่า “การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของผู้ชาย” ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเว็บไซต์ 4chan GamerGate ตั้งใจส่งเสริมจริยธรรมในการสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับวิดีโอเกม แต่ในความเป็นจริงแล้วกลับเป็นการรณรงค์คุกคาม “ นักรบ เพื่อความยุติธรรม ทางสังคม ” ซึ่งมักเป็นผู้หญิงที่คัดค้านอคติทางเพศในวิดีโอเกม และถูกคุกคามด้วยคำขู่ฆ่าและคำขู่ข่มขืน

การเคลื่อนไหวของแคมเปญ Me Too เปิดตัวในปี 2549 ในสหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยเหลือผู้รอดชีวิตจากความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะผู้หญิงผิวสี แคมเปญนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปี 2560 หลังจากมีการเปิดเผยว่าเจ้าพ่อวงการ

ภาพยนตร์ Harvey Weinstein ล่วงละเมิดและทำร้ายผู้หญิงในอุตสาหกรรมนี้มาเป็นเวลานานหลายปี เหตุของการล่วงละเมิดหรือทำร้ายทางเพศทั่วโลกและทุกเชื้อชาติต่างเริ่มแชร์ประสบการณ์ของตนเองบนโซเชียลมีเดียโดยใช้แฮชแท็ก #MeToo การเคลื่อนไหวดังกล่าวเติบโตขึ้นในช่วงไม่กี่เดือนต่อมาจนนำไปสู่การประณามบุคคลผู้มีอิทธิพลหลายสิบคนในวงการการเมือง ธุรกิจ ความบันเทิง และสื่อข่าว

การแสดงของการเคลื่อนไหวทางสังคมของแนวคิดสตรีนิยมจะเห็นว่าแรกเริ่มของการเคลื่อนไหว ประเด็นที่เรียกร้องมีเพียงเรื่องการสู้เพื่อสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและการถือครองทรัพย์สิน โดยกลุ่มชนชั้นกลางผิวขาว ต่อได้ขยายไปยังสิทธิเรื่องการศึกษา และให้ความสำคัญกับผู้หญิงในทุกชนชั้น และทุกพื้นที่ในสังคม เกิดแนวคิดสตรีนิยมหลายสายโดยจุดร่วมกันคือสร้างความสำคัญกับผู้หญิงที่ถูกตีกรอบโดยผู้ชาย และให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น เทียบกับผู้ชาย การกีดกันและกดขี่ทางเพศ ช่วงหลังให้ความสำคัญกับสิทธิทางร่างกาย และการถูกคุมคามขึ้นผ่านการรณรงค์ทางโซเชียลมีเดียที่นักสตรีนิยมทั่วโลกสามารถประณามการกระทำนี้ได้

ระบบชายเป็นใหญ่

Weiner อ้างถึงใน นางเยาว์ เนาวรัตน์ (2561) กล่าวถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายใหม่ คือ ระบบชายเป็นใหญ่ ตามรากศัพท์เดิม มีความหมายว่า ‘penกฎของผู้เป็นพ่อ’ (the rule of father) นักสตรีนิยมจึงใช้เพนแกนหลักในการวิเคราะห์การกดขี่และเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง ไพรส์โตน วิเคราะห์ว่า ระบบชายเป็นใหญ่เป็นระบบการครอบงำที่มีประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนาน และดูขนานไปพร้อม ๆ กับระบบอำนาจอื่น ๆ

2.2 แนวคิดสิทธิมนุษยชน

รากฐานของแนวความคิดในเรื่อง สิทธิมนุษยชน ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดทางปรัชญากฎหมายของนักปราชญ์ประเทศ ตะวันตกตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน ในช่วงศตวรรษที่ 15-17 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก แนวความคิดของนักปราชญ์ที่สำคัญหลายท่าน เช่น เพลโต (Plato) อริสโตเติล Aristotle, Thomas Hobbes, John Locke, Montesquieu และ Jean Jacques Rousseau เป็นต้น ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมาย ธรรมชาติและสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์อันเป็นสิทธิหรือความชอบธรรมขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติพร้อมกับการเกิดของมนุษย์ ซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ ได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค สืบเนื่องจากลักษณะตามธรรมชาติในการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ที่มีการเรียนรู้ มีความสามารถในการใช้เหตุผล รู้จักเคารพความเสมอภาคและความ เป็นอิสระต่อกัน รู้ว่าแต่ละคนไม่ควรจะล่วงละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของ กันและกัน (ฉัตรไชย จันททรัพย์ศร, ม.ป.ป.)

Amnesty International (2561) ได้กล่าวถึงคำว่า “สิทธิมนุษยชน” คือ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นของพวกทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมไหน แบบใด มีความเชื่ออย่างไร สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไปได้ แต่บางครั้งสิทธิมนุษยชนอาจถูกจำกัด เช่น ถ้าคุณทำผิดกฎหมาย หรือกระทำการที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้ สิทธิมนุษยชนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าความเป็นมนุษย์ เช่น ความมีศักดิ์ศรี ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความเคารพ และความเป็นอิสระ นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่แนวคิดที่เป็นนามธรรมเท่านั้น เพราะสิทธิมนุษยชนคือแนวคิดที่ได้รับการนิยาม และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

3. บทวิเคราะห์

3.1 แนวคิดสตรีนิยม: ความสามารถกับเพศสภาพ

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) ปรากฏเด่นชัดในเรื่องของสิทธิสตรี โดยสะท้อนให้เห็นถึงการละเมิดสิทธิ การถูกเลือกปฏิบัติจากคนในองค์กร และการแบ่งแยกการทำงานชายหญิงด้วยเพศสภาวะ เห็นได้ชัดจากตัวละครของ Mary ทือยาก เป็นวิศวกรการบินและอวกาศหญิงของ NASA แต่ด้วยที่เป็นผู้หญิงและเป็นชาวผิวสี กระบวนการที่จะทำตามความฝันค่อนข้างยากกว่าคนทั่วไป กล่าวคือ ทั้งถูกปฏิเสธจาก NASA และโรงเรียนที่มีนโยบายแบ่งแยกสีผิว มากกว่านั้น ภาพยนตร์เรื่องนี้นอกจากจะเด่นชัดเรื่องสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนแล้วนั้น ยังเห็นถึงบทบาทการเป็นแม่และภรรยาของตัวละคร

จากตัวบทดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสตรีนิยมในช่วงของการเคลื่อนไหวของคลื่นลูกที่สอง ซึ่งเป็นการเรียกร้องมุ่งไปที่การกีดกันและกดขี่ทางเพศ ดังที่ปรากฏในภาพยนตร์ ห้องคำนวณทางคณิตศาสตร์ที่เต็มไปด้วยผู้หญิง หากมองผิวเผินอาจเป็นห้องทำงานธรรมดา มีผู้หญิงทำงานกดเครื่องคิดเลข แต่งเครื่องอย่าง NASA การใช้มือกดเครื่องคิดเลข หากมองอีกมุมหนึ่งเป็นการจำกัดงานของผู้หญิงไว้แค่การทำอะไรพื้นฐาน ขณะเดียวกันกลุ่มงานที่มีความก้าวหน้าทางอาชีพ อย่างงานวิศวกรและการการบินอวกาศ NASA ไม่อนุญาตให้ผู้หญิงเข้ารับการฝึกเป็นวิศวกร แม้มีความสามารถมากพอ มีแค่ผู้ชายผิวขาวเท่านั้น แสดงให้เห็นการแบ่งแยกงานระหว่างผู้ชายและผู้หญิง โดยการกดทับและวางกรอบผู้หญิงไว้ อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงการประเมิณหรือจำกัดความสามารถไว้ที่เพศภาพ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงอคติที่ฝังรากลึกในมโนจิตสำนึกของคนโดยเฉพาะเพศชาย แม้จะอยู่ประเทศที่โลกต่างกล่าวว่าเป็น ‘ประเทศผู้นำโลกแห่งเสรี’ ที่ให้ความสำคัญกับเสรีและเสรีภาพ ดังที่เพื่อนร่วมงานชายผิวขาวที่

ไม่ยอมรับ Katherine แต่ด้วยความสามารถของเธอที่คำนวณวิถีกระสวยอวกาศสำเร็จ ทำให้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานรวมถึงได้รับตำแหน่งที่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุป สตรีนิยมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศ อันเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยมในสังคม เมื่อระบบความเป็นเพศ และระบบเศรษฐกิจมาสัมพันธ์กันในยุคสมัยหนึ่ง ๆ ได้ทำให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ ส่วนผู้หญิงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ภาพยนตร์เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นภาพชัดของอำนาจที่อยู่ในระบบปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ได้ชัดเจน โดยระบบเพศสภาวะมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากการแบ่งงานกันทำตามเพศ (Sexual Division of Labour) เนื่องจากสรีระตามธรรมชาติของผู้หญิงที่ต้องเป็นฝ่ายตั้งครรภ์และคลอดบุตร ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับสรีระของแต่ละเพศ (ทัศนวิทย์ ศรีมันตะ, 2556) ซึ่งการทำงานในโลกที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในโครงการด้านอวกาศ เรื่องของวิศวกรรม ความพยายามและการสร้างโอกาสจึงเป็นสิ่งที่ผู้หญิงและโดยเฉพาะผู้หญิงผิวสี ต้องพยายามอย่างหนักมากกว่านั้น ภาพยนตร์เรื่องนี้นอกจากจะเด่นชัดเรื่องสิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชนนั้น ยังเห็นเบื้องหลังของตัวละครเอกทั้งสามคน พื้นฐานครอบครัวที่เป็นคนผิวสีเคร่งศาสนา การมีกัลยาณมิตรที่ดีจากทั้งคนผิวสีและคนผิวขาว

3.2 สิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชน

สหประชาชาติกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนว่า “ความเท่าเทียมทางเพศและการสร้างอำนาจให้ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงไม่ใช่เป็นแค่เป้าหมายในตัวเอง แต่ยังเป็นกุญแจไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เสรีภาพ และความมั่นคง” (Amnesty International, ม.ป.ป.) ตัวอย่างงานศึกษา เรื่อง Policing the crisis ของ Stuart Hall เจ้าพ่อวัฒนธรรมศึกษา ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในสังคมที่

ผู้คนในอังกฤษอยู่ในสภาวะหวุ่นวิตกกังวลกับปัญหาอาชญากรรมข้างถนน ที่เชื่อว่าเกิดจาก คนผิวสี ทำให้รัฐหันมาใช้นโยบายเพื่อจัดระเบียบสังคม ควบคู่กับสื่อมวลชนสร้างภาพ ข่าวเกี่ยวกับภาพมองคนดำในฐานะอาชญากรสังคม จนเกิดปัญหาการอคติทางเชื้อชาติ อย่างกว้างขวาง (วสันต์ ปัญญาแก้ว, 2560; 38)

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) นอกจากจะสะท้อนให้เห็นประเด็น ของสิทธิสตรีแล้วนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาคู่กันคือสิทธิมนุษยชน ปฏิเสธไม่ได้ว่าอคติ ทางความคิดในอดีตจะส่งผลต่อการปฏิบัติกับคนผิวสี ศาสนา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ นั้น มีอยู่ในทุกประเทศในโลกไม่ว่าประเทศแห่งเสรีประชาธิปไตย หรือ ยุคที่ประชาธิปไตย กำลังเบ่งบาน การเลือกปฏิบัติการแบ่งแยกห้องน้ำระหว่างคนผิวสี กาน้ำร้อน การศึกษา อาชีพที่ถูกจำกัด ดังที่ตัวละคร Katherine กล่าวในฉากหนึ่งถึงความต้องการ ใช้ห้องน้ำว่า

"ฉันต้องเดินไปเข้าห้องน้ำนาน ๆ เพราะแบบนี้ ค่าแรงที่จ่ายให้คนผิวสี ชี้อ สร้อยไข่มุกยังไม่พอ ต้องทำงานเยื้องหมา ต้องมานั่งทำงาน ข้างที่ซิงกาแพ และไม่มีคน อยากรู้ว่า"

(Hidden Figures, Katherine G. Johnson)

แสดงให้เห็นว่า ในขณะที่มีการแบ่งแยกห้องน้ำระหว่างคนผิวขาวและคนผิวสี นั้น บริเวณโดยรอบที่เป็นเมืองก็ไม่มีห้องน้ำสำหรับคนผิวสีเลย แม้ไม่ได้มีป้ายห้าม ชัดเจนแต่การแบ่งแยกเห็นได้จากพฤติกรรมของคนผิวขาวโดยรอบ การถูกปฏิบัติ ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าสิทธิ และความเท่าเทียม ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติในสังคมขณะนั้นต่อคนผิวสี รวมไปถึงนโยบายที่ แบ่งแยกสีผิว ดังในชีวิตของ Mary เธอใฝ่ฝันที่จะเป็นวิศวกรหญิง แต่เนื่องจาก NASA ไม่ให้ผู้หญิงทำในตำแหน่งนี้ได้ จึงต้องเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ขั้นสูงที่

โรงเรียนมัธยมปลายแฮมป์ตัน แต่ด้วยนโยบายการแบ่งแยกสีผิวดังกล่าว Mary จึงไม่ได้เข้ารับการศึกษานในสถานบันนั้น เธอขอสู้อต่อโดยการร้องเรียนต่อศาลเพื่อขอเข้าร่วมอบรม ถือเป็นการให้ความสำคัญต่อสิทธิของตนเอง โดยเชื่อมั่นว่าสักวันจะได้รับความเป็นธรรม

4. บทสรุป

ภาพยนตร์เรื่อง Hidden Figures (2016) สะท้อนให้เห็นประเด็นของสิทธิสตรี การต่อสู้กับอคติความเชื่อของคนในองค์กรระดับโลก สตรีนิยมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศ อันเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยมในสังคม ในช่วงของคลื่นไอวีสตรีที่การเรียกร้องไปที่การกีดกันและกดขี่ทางเพศ บทบาทของสตรีที่ปรากฏในภาพยนตร์ที่สะท้อนผ่านตัวละครในการเล่าเรื่องตัวแทนภาพของผู้หญิงที่อยู่ในสังคมปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ การถูกเลือกปฏิบัติจากเพศสภาวะ เชื้อชาติ สีผิว โดยฉากหน้าเป็นการทำงานของนักคำนวณปกติทั่วไปในองค์กรอวกาศ (NASA) แต่ฉากหลังแสดงถึงให้เห็นถึงการกีดกันทางโอกาสและการเลือกปฏิบัติแต่ผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงผิวสี ด้วยอคติทางความคิดที่ฝังลึกในโมโนสำนึก บริบททางสังคมในสมัยนั้น พื้นหลังทางประวัติศาสตร์ ของระบบชายเป็นใหญ่ที่ถูกผลิตซ้ำเรื่อยมา ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมาก สิทธิที่ทุกคนควรมีกลับถูกลดทอนคุณค่ามนุษย์โดยมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อดูพัฒนาการการต่อสู้เรียกร้องของสิทธิสตรี ดูเหมือนว่าในปัจจุบันประเด็นปัญหาเหล่านี้ยังอยู่คู่สังคมเรื่อยไปแม้ในประเทศที่ประชาธิปไตยแบ่งบานและพรั่งเกี่ยวกับความเท่าเทียมและการมีเสรีภาพ

บรรณานุกรม

- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2560). วัฒนธรรมศึกษาเบื้องต้น (Introducing Cultural Studies). เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 38
- อวยพร เชื้อนแก้ว. (2536). การวิเคราะห์แนวความคิดและนโยบายการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรีในชนบท / อวยพร เชื้อนแก้ว. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก
<https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:91542>
- จามะรี เชียงทอง. (2563). แนวคิดสตรีนิยมจากมุมมองและ ประสบการณ์ของ อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์. สืบค้นจาก.
https://wsc.soc.cmu.ac.th/journal/issue_upload/0.19443000-1593150921.pdf
- Amnesty International. (ม.ป.ป.). สิทธิสตรี. สืบค้นจาก.
<https://hre.amnesty.or.th/store/%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B5/>
- _____. (2561). สิทธิมนุษยชนคืออะไร?. สืบค้นจาก.
<https://www.amnesty.or.th/latest/blog/62/>
- ชเนตตี ทินงาม. (2563). สงครามเฟมินิสต์ จากคลื่นลูกที่ 1 ถึง ยุคดิจิทัล อำนาจและข้อโต้แย้งที่ไม่เคยเปลี่ยน. สืบค้นจาก.
<https://workpointtoday.com/lutte-feminism-chanettee2020/>

ธีรพงศ์ เสรีสำราญ. (2555). ภาพสะท้อนของสตรีเกาหลีจากการสร้างตัวละครนำหญิง
ในภาพยนตร์ ของ คิม คี ด็อก. สืบค้นจาก.

[file:///C:/Users/USER/Downloads/%E0%B8%84%E0%B8%84%E0%B8%9A%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%87%20%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%99/teerapong_se.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/%E0%B8%84%E0%B8%9A%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%87%20%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%99/teerapong_se.pdf)

อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์. (2562). แนวคิดสตรีนิยม : การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
ของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี. สืบค้นจาก.

[file:///C:/Users/USER/Downloads/amornrat07k,+%7B\\$userGroup%7D,+4.%E0%B8%9C%E0%B8%A8.%E0%B8%94%E0%B8%A3.%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/amornrat07k,+%7B$userGroup%7D,+4.%E0%B8%9C%E0%B8%A8.%E0%B8%94%E0%B8%A3.%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B9%8C.pdf)

ณัฐรจจา วีระธรรม. (2563). การสื่อสารกับการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในประเด็น
เรื่อง สิทธิสตรีในสังคมไทย : กรณีศึกษา กลุ่มเฟมินิสต์ปลดแอก. สืบค้นจาก
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6207010080_14084_14322.pdf

นงเยาว์ เนาวรัตน์. (2561). การศึกษาของผู้หญิง ตัวตนและพื้นที่ความรู้. สืบค้นจาก.
<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/14684.pdf>

ขวาลิน เฟงบุญ , นพวรรณ เมืองแก้ว, อธิปัตย์ นิตยัณรา และ พิชัย แก้วบุตร .(2562).
สตรีนิยมผ่านตัวละครเพศหญิง: กรณีศึกษา “ไปอินน่า หมู่บ้านลับลึ้มฝั่ง
น้ำ” พระราชนิพนธ์แปลใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี. สืบค้นจาก

86 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

file:///C:/Users/USER/Downloads/warisara29,+%7B\$userGroup%7D,+9,+%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%8A%E0%B8%B1%E0%B8%A2+%E0%B9%81%E0%B8%81%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf

ทัศนวิทย์ ศรีมันตะ. (2556). อาเซียนและเพศภาวะ : การช่วงชิงพื้นที่การแสดงออกของผู้หญิงในประเทศไทย. สืบค้นจาก. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rdimu/article/view/211341/146426>

ฉัตรไชย จันทร์พรายศรี. (ม.ป.ป.). สิทธิมนุษยชน. สืบค้นจาก. https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8815

การวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง Selma: บทบาทพลเมืองในการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน และการสร้างความเท่าเทียมผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม

อภิณญา ทองดา¹

ศศิกันต์ บัวหอม²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์บทบาทของพลเมืองในการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและการสร้างความเท่าเทียมผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยใช้ภาพยนตร์เรื่อง Selma เป็นกรณีศึกษาในการทำความเข้าใจพลวัตของอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ภาพยนตร์นำเสนอเหตุการณ์การเดินขบวนเรียกร้องสิทธิในการลงคะแนนเสียงของชาวแอฟริกันอเมริกันในสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1965 ภายใต้การนำของมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ซึ่งถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของประวัติศาสตร์สิทธิมนุษยชน

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์ด้วยบทภาพยนตร์ร่วมกับการทบทวนเอกสารทางวิชาการ ผ่านกรอบแนวคิดสิทธิมนุษยชนและทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่ออธิบายบทบาทของพลเมือง การประท้วงอย่างสันติ การรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลาย และการใช้พลังของมวลชนในการกดดันการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและโครงสร้างอำนาจ

¹ นักวิชาการอิสระ

² นักวิชาการอิสระ

ผลการศึกษาพบว่า Selma สะท้อนให้เห็นการต่อสู้เพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียงในฐานะสิทธิพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเชื้อชาติและการใช้ความรุนแรงของรัฐในการกดปราบการเคลื่อนไหวของประชาชน ขณะเดียวกัน ภาพยนตร์ยังตอกย้ำพลังของการเคลื่อนไหวแบบไม่ใช้ความรุนแรง และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งยังคงมีความหมายและความร่วมสมัยต่อการทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนในโลกปัจจุบัน

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน, ความเท่าเทียม, พลเมือง, การเคลื่อนไหวทางสังคม

**An Analysis of the Film *Selma*:
The Role of Citizenship in Advocating for Human Rights and
Promoting Equality through Social Movements**

Apinya Thongda³

Sasikarn Buahom⁴

Abstract

This article aims to analyze the role of citizens in demanding human rights and promoting equality through social movements, using the film *Selma* as a case study to examine the dynamics of power, civic participation, and struggles for civil rights in a democratic society. The film portrays the 1965 voting rights march of African Americans in the United States under the leadership of Martin Luther King Jr., a critical turning point in the history of human rights movements.

This study employs a qualitative research approach, combining textual analysis of the film with a review of relevant academic literature. The analysis is grounded in human rights theory and social movement theory to explain the role of citizens, nonviolent protest, collective

³ Independent Scholar

⁴ Independent Scholar

action, and mass mobilization in pressuring political and institutional change.

The findings reveal that *Selma* highlights voting rights as a fundamental democratic right while exposing racial inequality and state violence used to suppress civic movements. At the same time, the film emphasizes the power of nonviolent resistance and the significance of citizen participation in driving social transformation. These themes demonstrate that the struggle for human rights depicted in *Selma* remains highly relevant for understanding contemporary social movements and ongoing demands for equality in today's world.

Keywords: human rights, equality, citizenship, social movements

บทนำ

ปัจจุบันผู้คนทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกต่างตื่นตระหนกถึงสิทธิมนุษยชนกันมากขึ้น จากการศึกษาข้อมูลหลากหลายแหล่ง รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ตั้งแต่การเดินขบวนประท้วงเรียกร้อง ตลอดจนการดำเนินการผ่านองค์กรที่เกี่ยวข้องที่เข้ามากับกับดูแล แต่ยังคงล้นพ้นกับปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นในสังคมให้เราได้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ทั้งในข่าวสารจากโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ หรือเหตุการณ์ที่ประชาชนอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ จึงเกิดเป็นข้อถกเถียงขึ้นว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนถึงยังคงอยู่ในสังคม แม้ว่าประชาชนจะให้ความสนใจต่อต้าน แล้วปัจจัยอะไรที่สามารถ

ทำให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวดำรงจุดและเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมให้ดีขึ้น (อดิรุจ ตือระ)

ในบริบทของประเทศไทย การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมก็มีความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะในเรื่องของการสนับสนุนสิทธิของกลุ่มคนชายขอบ เช่น กลุ่ม LGBTQ+ และผู้ด้อยโอกาสในสังคม บทบาทของพลเมืองในประเทศไทยในการเรียกร้องสิทธิและสร้างความเท่าเทียมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากกิจกรรมต่างๆ เช่น การประท้วง การรณรงค์ และการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งล้วนแต่เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการสร้างสังคมที่ดีกว่า

อีกแง่มุมหนึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทพลเมือง ความกระตือรือร้นในการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของตน รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตัวอย่าง การเรียกร้องสิทธิมนุษยชน มีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายด้าน โดยเฉพาะในการสร้างความเท่าเทียมในสังคม พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมได้ในหลากหลายวิธี เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิ การใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน นอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้เป็นสังคมและเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามหลักการทางประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องของการแบ่งแยกชนชั้นและความไม่เท่าเทียมกันที่มีสาเหตุจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและสีผิวของคนในสังคม ทั้งในและนอกประเทศถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ อย่างอเมริกายังคงเรื้อรังและปัญหาระดับโลกที่ถูก

หยิบยกออกมาพูดถึงผ่านสื่อต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะในวงการภาพยนตร์ของฮอลลีวูดที่ไม่ว่าเวลาจะผ่านมานานแค่ไหนก็ไม่เคยทิ้งประเด็นนี้ และยังคงเดินหน้าสร้างภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเข้มข้นออกมาให้เราได้ชมกันอยู่เป็นประจำเกือบทุกปี ไม่ว่าจะเป็นหนังฟอร์มใหญ่หรือหนังอินดี้ทุนต่ำ (THE STANDARD CULTURE,2019)

บทความนี้มุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์วิเคราะห์ภาพยนตร์ Selma (2014) เป็นภาพยนตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียงของคนผิวสี ภาพยนตร์นี้เน้นบทบาทสำคัญของพลเมืองในการเรียกร้องความเท่าเทียมและสิทธิ ร่วมกับการแนวคิดทางการเมืองปรากฏในภาพยนตร์สะท้อนบริบทสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งคณะผู้จัดทำได้มีการนำเสนอการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรกที่มาและความสำคัญของภาพยนตร์ ต่อมาแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบไปด้วย 1.ทฤษฎีสิทธิมนุษยชน และ2.ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม ประเด็นที่สามบทวิเคราะห์เนื้อหาของภาพยนตร์ บทบาทของพลเมืองในการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและการสร้างความเท่าเทียมผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม ประเด็นสุดท้ายเป็นบทสรุปจากเนื้อหาทั้งหมดสะท้อนให้เห็นแง่คิดอะไรบ้าง และนำมาปรับใช้อย่างไรให้เข้ากับบริบททางสังคมปัจจุบัน สามารถจะพัฒนาประเทศให้ดีขึ้นได้

1. ที่มาและความสำคัญ

Selma ภาพยนตร์ "Selma" เป็นภาพยนตร์ที่ออกฉายในปี 2014 กำกับโดย Ava DuVernay และอำนวยการสร้างโดย Oprah Winfrey ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้บอกเล่าเรื่องราวการเดินทางจากเมืองเซลมาไปยังเมืองมอนต์โกเมอรี รัฐแอละแบมา ในปี 1965 นำโดย ดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการต่อสู้เพื่อสิทธิใน

การออกเสียงของชาวแอฟริกัน-อเมริกันในสหรัฐอเมริกา ภาพยนตร์เรื่องนี้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความยากลำบากและความท้าทายที่กลุ่มนักต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองต้องเผชิญในการต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ (Wikipedia Selma film ,2024)

การเดินทางจากเมือง Selma ไปยังเมือง Montgomery ในรัฐแอละแบมา เมื่อปี 1965 เป็นหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์สิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกา การเคลื่อนไหวครั้งนี้เกิดขึ้นเพื่อเรียกร้องสิทธิในการลงคะแนนเสียงของชาวแอฟริกัน-อเมริกัน ซึ่งถูกขัดขวางและเลือกปฏิบัติโดยกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่บังคับใช้ในรัฐทางใต้ (Wikipedia Selma film ,2024)

การเดินทางครั้งนี้ นำโดย ดร. มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ พร้อมกับกลุ่มนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง (Civil Rights Movement) ซึ่งประกอบด้วยประชาชนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา และภูมิหลัง การเดินทางเริ่มต้นจากการประท้วงอย่างสงบที่ถูกตอบโต้ด้วยความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐในเหตุการณ์ที่เรียกว่า "Bloody Sunday" วันที่ 7 มีนาคม 1965 ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจและกลุ่มต่อต้านสิทธิพลเมืองได้ใช้กำลังกับกลุ่มผู้ประท้วง (รังสรรค์ ธนะสุชาติ,2558)

ความโหดร้ายที่เกิดขึ้นทำให้เหตุการณ์นี้ได้รับความสนใจจากสื่อระดับประเทศและนานาชาติ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลกลางดำเนินการแก้ไขปัญหาคความไม่เท่าเทียมในด้านสิทธิการลงคะแนนเสียง การเดินทางวนซ้ำอีกครั้งในวันที่ 25 มีนาคม 1965 สำเร็จได้เมื่อกลุ่มผู้ประท้วงเดินทางถึง Montgomery อย่างสงบ และนำไปสู่การผ่านกฎหมาย Voting Rights Act of 1965 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญในการยุติการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในกระบวนการเลือกตั้ง (รังสรรค์ ธนะสุชาติ,2558)

ความสำคัญต่อบทบาทพลเมือง การเดินขบวน Selma-Montgomery แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพลเมืองในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมทางสังคม แม้เผชิญกับการกดขี่และการปราบปราม การเคลื่อนไหวครั้งนี้ยังสร้างแรงบันดาลใจให้กับการเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ ทั่วโลก ไม่เพียงแค่นั้นเรื่องสิทธิในการลงคะแนนเสียง แต่ยังรวมถึงการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมทางสังคมและความเสมอภาคในหลายประเด็น (สุรศักดิ์ พงศ์อริยกร.,2563)

การมีส่วนร่วมของพลเมืองจากหลากหลายกลุ่มแสดงให้เห็นถึงพลังของการรวมตัวทางสังคมในการผลักดันการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับกฎหมายและในความรู้ของสังคมต่อความเท่าเทียม

การเคลื่อนไหวทางสังคม เช่นเดียวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน Selma ได้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างความยุติธรรมและการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน การรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนจากทุกชนชั้นแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายที่สำคัญได้ (ธนภัทร ศิริภัทรกุล,2564)

2.แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (Human rights)

แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดทางปรัชญากฎหมายของนักปราชญ์ประเทศตะวันตกตั้งแต่สมัยกรีก โรมัน ในช่วงศตวรรษที่ 15-17 โดยมีนักปราชญ์ที่สำคัญหลายท่าน เช่น เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) โทมัส ฮ๊อบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) เป็นต้น ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติและสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ อันเป็นสิทธิ

หรือความชอบธรรมขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ตามธรรมชาติพร้อมกับการเกิดของมนุษย์ซึ่งไม่อาจแก้ไขได้ เพื่อความมั่นคงในชีวิตและเสรีภาพ มนุษย์จำเป็นต้องรองรับการทำสัญญาประชาคมโดยยอมสละสิทธิและเสรีภาพที่ตนมีโดยไม่จำกัดในสภาพธรรมชาติและยอมรับสภาพที่มีสิทธิเสรีภาพโดยมีข้อจำกัดตามกฎหมายและ กลายเป็นลักษณะของการจำกัดอำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์เพราะเชื่อว่าเหนืออำนาจสูงสุดของมนุษย์ยังมีธรรมชาติและเหตุผลเมื่อสิ่งใดเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติกำหนดแล้วไม่อาจถูกผู้ใดใช้อำนาจรูปร่างได้และการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครอง ต้องยืนอยู่บนหลักเหตุผลตามธรรมชาติ มิใช่อยู่นบนอำเภอใจของบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติและสิทธิของบุคคลดังกล่าวและพัฒนาเป็นแนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนที่จำเป็นต่อขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม สิทธิที่ทุกคนมีตามธรรมชาติเพราะเราเป็นมนุษย์ สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถอดถอนออกได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ โดยสิทธิมนุษยชนมีไว้เพื่อคุ้มครองความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของมนุษย์(Human Dignity) ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ ภายนอก อายุ และสติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากนักเพียงใดก็ตาม สิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานที่ทำให้ทุกคนสามารถมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

(พระศักดิ์ พอจิต,ม.ป.ป)

แนวคิดทฤษฎีสิทธิมนุษยชน ของ จอห์น ล็อก(John Locke) เน้นที่หลักการของ "สิทธิธรรมชาติ" ซึ่งเขาเชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน สิทธิเหล่านี้ไม่สามารถถูกละเมิดได้โดยรัฐหรือ

บุคคลอื่น ลือคเสนอว่าการสร้างรัฐควรมิวัตถุประสงค์ในการปกป้องสิทธิเหล่านี้ และการปกครองที่ไม่ปฏิบัติตามหลักการนี้สามารถถูกโค่นล้มได้ เขายังเน้นความสำคัญของการข้อตกลงทางสังคมที่สร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาล การปกป้องสิทธิมนุษยชนจึงเป็นภารกิจหลักของรัฐตามแนวคิดของเขา ลือคเสนอแนวคิดที่มนุษย์เข้าสู่สังคมโดยการทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อสร้างรัฐ ข้อตกลงนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องสิทธิธรรมชาติของแต่ละบุคคล เมื่อผู้คนตกลงที่จะสร้างรัฐบาล พวกเขาจะมอบอำนาจบางส่วนให้แก่รัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและปกป้องสิทธิของประชาชน

โดย รัฐมีหน้าที่หลักในการปกป้องสิทธิธรรมชาติของประชาชน ถ้ารัฐไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ หรือกระทำการละเมิดสิทธิของประชาชน รัฐจะสูญเสียความชอบธรรมและประชาชนมีสิทธิที่จะโค่นล้มรัฐบาลนั้น ลือคจึงเห็นว่าการมีรัฐบาลที่ดีต้องอิงจากความยินยอมของประชาชน ลือคเชื่อว่าความชอบธรรมของรัฐบาลขึ้นอยู่กับการรักษาสิทธิของประชาชน รัฐบาลที่ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมจะถูกมองว่าเป็นอำนาจที่ไม่ชอบธรรม ประชาชนมีสิทธิที่จะต่อต้านและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหากมันละเมิดสิทธิเหล่านี้ ลือคมีอิทธิพลต่อแนวคิดประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนในยุคต่อมา แนวคิดของเขาเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งสะท้อนให้เห็นในกฎหมายและรัฐธรรมนูญของหลายประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของการสร้างประชาธิปไตยสมัยใหม่

แนวคิดของลือคมีผลต่อการพัฒนาประกาศสิทธิมนุษยชนในระดับสากล เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ที่ยืนยันถึงสิทธิพื้นฐานของทุกคน การมองเห็นสิทธิมนุษยชนในฐานะที่เป็นสิทธิตามธรรมชาตินี้มีผลต่อการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม ทฤษฎีสิทธิมนุษยชนของจอห์น ลือคเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับ

สิทธิและการปกครองที่ชอบธรรม เขาได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับอำนาจของรัฐและเสนอแนวทางในการสร้างระบบที่รักษาสหสิทธิของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ความคิดของเขายังเป็นแรงบันดาลใจให้กับนักคิดและนักเคลื่อนไหวในเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในปัจจุบัน (Two Treatises of Government, 1689)

เรื่องราวของ Selma (เซลมา) เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึง การต่อสู้เพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียงที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบบประชาธิปไตย การจำกัดสิทธิของคนผิวดำในการลงคะแนนเสียงแสดงถึงความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมที่เกิดจากนโยบายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนมีอำนาจกับกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ สิทธิมนุษยชนต้องการให้เกิดความเท่าเทียมและการยอมรับในศักดิ์ศรีของทุกคน การต่อสู้ของ มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ และผู้ร่วมขบวนการ การแสดงออกถึงการยอมแพ้ต่ออำนาจที่ใช้ความรุนแรงและการกดขี่ ความพยายามในการเรียกร้องสิทธิผ่านวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงแสดงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนที่ว่า ทุกคนควรมีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง

2.2 ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement theory)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่บทบาทในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบต่าง ๆ โดยพลเมืองมีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นผ่านองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน โดยการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นจากความต้องการเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจนโยบายที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนเอง โดยประชาชนมีการดำเนินการเรียกร้องเพื่อที่จะต่อรองกับรัฐบาลและ

หน่วยงานภาครัฐในการเรียกร้องให้จัดสรรทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น(Wikipedia,ม.ป.ป)

โดยไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2557) ได้อธิบายถึง ลักษณะของรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนในรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงเรื่องของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ ในทางกลับกัน การเมืองแบบใหม่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาที่กว้างไกลและหลากหลายกว่า เช่น เรื่องของคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อีกทั้งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ไม่ได้เป็นขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประท้วงหรือต่อต้านแต่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีเป้าหมายอยู่ที่การช่วงชิงการนำในการสร้างความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่เรียกร้อง ต่อสู้และเคลื่อนไหว โดยไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการเมืองแบบเก่า และไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่ที่เรื่องของเศรษฐกิจหรือการเมือง แต่เป็นการขยายขอบเขตในการเคลื่อนไหวไปสู่เรื่อง ของสังคมและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาร์ลส์ ทิลลี่ (Charles Tilly) เป็นหนึ่งในแนวคิดที่สำคัญในสาขาสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคม การวิเคราะห์ของทิลลี่มุ่งเน้นที่ปัจจัยทางสังคมและการเมืองที่มีผลต่อการเคลื่อนไหว และเขาเสนอกรอบการทำงานที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการที่กลุ่มต่าง ๆ จัดการกับความไม่เท่าเทียมกันและความยุติธรรมในสังคม ทิลลี่เชื่อว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดจากการตระหนักรู้ถึงความไม่เท่าเทียมและการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในกลุ่มคนที่มีประสบการณ์คล้ายกัน เขาเน้นว่าความรู้สึกเป็นเจ้าของและการรู้สึก

ว่าตนมีสิทธิในการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมในการเคลื่อนไหว ทฤษฎีของทิลลีมุ่งเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหว เขาเสนอว่าการเคลื่อนไหวไม่ได้เกิดจากการตอบสนองต่อแรงกดดันทางสังคมเท่านั้น แต่ยังเกิดจากโอกาสและการจำกัดที่เกิดจากโครงสร้างการเมืองในขณะนั้น ทิลลี้ได้จำแนกการเคลื่อนไหวทางสังคมออกเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น

การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิ (Rights Movements): การเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเน้นการเรียกร้องและปกป้องสิทธิพื้นฐานของกลุ่มบุคคลที่ถูกละเมิดหรือถูกกีดกันสิทธิ โดยมักเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิของชนกลุ่มน้อย และสิทธิของกลุ่ม LGBTQ+ การเคลื่อนไหวเหล่านี้มักใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การรณรงค์ การประท้วง การฟ้องร้อง หรือการสร้างความตระหนักรู้ในสาธารณะ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในนโยบายและทัศนคติของสังคม โดยเป้าหมายหลักคือการสร้างความเท่าเทียมและการเคารพสิทธิของทุกคนในสังคมอย่างเป็นธรรมเช่น ขบวนการสิทธิมนุษยชน ขบวนการสตรี และการต่อสู้เพื่อสิทธิของกลุ่มต่าง ๆ

การเคลื่อนไหวทางการเมือง (Political Movements): การรวมกลุ่มของบุคคลหรือองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง หรือเพื่อผลักดันนโยบายและกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสังคม การเคลื่อนไหวเหล่านี้อาจมุ่งเน้นไปที่การเรียกร้องสิทธิพลเมือง การต่อสู้กับการกดขี่ทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง หรือการปฏิรูปนโยบายสาธารณะ เช่น ขบวนการเพื่อประชาธิปไตย

การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม (Cultural Movements): การรวมกลุ่มของบุคคลหรือองค์กรที่มุ่งหวังในการเปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมค่านิยม วัฒนธรรม หรืออัต

ลักษณะของกลุ่มคน โดยมักเกิดจากความต้องการรักษาหรือฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ถูกมองข้ามหรือถูกกดขี่ การเคลื่อนไหวเหล่านี้สามารถเกี่ยวข้องกับหลายประเด็น เช่น ศิลปะ ภาษา ประเพณี หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมการต่อสู้เพื่อรักษาง (Tilly, C., & Tarrow, S. ,2015)

การนำเสนอ ของภาพยนตร์ Selma (เซลมา) ได้นำมาวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีอย่างลึกซึ้ง จากการตีความเนื้อหาของภาพยนตร์ แสดงให้เห็นถึงการรวบรวมตัวของผู้คนจาก หลายกลุ่ม ทั้งคนผิวดำ คนผิวขาว และกลุ่มคนต่างๆ ที่สนับสนุนการเคลื่อนไหว การสร้างเครือข่ายนี้ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการต่อสู้โดยกลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนการใช้วิธีไม่ใช่ความรุนแรง ภาพยนตร์แสดงให้เห็นถึงการจัดระเบียบและการประสานงานของกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ เพื่อเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้ง การใช้การกระทำทางสังคม เช่น การเดินขบวน และการสร้างความตระหนักรู้ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้กลยุทธ์ตามแนวคิดของทิลลีในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม การพัฒนาของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้สนับสนุนก็มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเคลื่อนไหวให้ก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายสุดท้าย

อย่างในบริบทของไทยเราการเคลื่อนไหวทางสังคมในสังคมไทยสามารถวิเคราะห์ผ่านแนวคิดของ Charles Tilly โดยดูที่การรวมกลุ่มและการจัดระเบียบประชาชน เช่น การชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย การต่อต้านคอร์รัปชัน หรือการเรียกร้องสิทธิ LGBT+ แต่ละการเคลื่อนไหวสะท้อนถึงกลยุทธ์ในการสร้างความตระหนักรู้และแรงกดดันต่อรัฐบาล การประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และการใช้สื่อสังคมเพื่อเข้าถึงผู้คนมากขึ้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเคลื่อนไหวเหล่านี้มีประสิทธิภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม

3.บทวิเคราะห์เนื้อหาของภาพยนตร์

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

ผลจากการศึกษา พบว่า การต่อสู้เพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย การจำกัดสิทธิของชนผิวดำในการลงคะแนนเสียงแสดงถึงความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมที่เกิดจากนโยบายและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนที่มีอำนาจกับกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ สิทธิมนุษยชนต้องการให้เกิดความเท่าเทียมและการยอมรับในศักดิ์ศรีของทุกคน การต่อสู้ของมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ และผู้ร่วมขบวนการ เป็นการแสดงออกถึงการไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจที่ใช้ความรุนแรงและการกดขี่ ความพยายามในการเรียกร้องสิทธิผ่านวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงแสดงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนที่ว่า ทุกคนควรมีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง (พีระศักดิ์ พอจิต,ม.ป.ป)

อีกนัยหนึ่งภาพยนตร์ยังแสดงให้เห็นสภาพทางสังคมในปัจจุบัน การที่พลเมืองคำนึงถึงปัญหาและไม่ละเลยสิทธิของตนเอง การต่อสู้เพื่อประโยชน์ของตนเองเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อที่จะไม่ให้ถูกเอาเปรียบโดยรัฐ ซึ่งในสังคมไม่ว่าจะเป็นต่างประเทศหรือในประเทศ เราจะพบข่าวสารการออกมาเรียกร้องของประชาชนได้บ่อยครั้ง คณะผู้ศึกษาสามารถอธิบายยกตัวอย่างเหตุการณ์ในฉาก และวิเคราะห์ตามแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ได้ดังนี้

3.1.1 การแสดงถึงความไม่เท่าเทียม ในภาพยนตร์ "Selma" มีการนำเสนอถึงความไม่เท่าเทียมที่ชัดเจน เช่น ในฉากที่ประชาชนผิวสีต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจนในการลงคะแนนเสียง พวกเขาถูกขัดขวางจากการลงคะแนน

เสียงโดยเจ้าหน้าที่รัฐ การกีดกันนี้ไม่เพียงแต่เป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐานของประชาชน
แต่ยังสะท้อนถึงปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการเหยียดเชื้อชาติ

ซึ่งในฉากดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ กล่าวว่า “พวกเราแค่
ต้องการไปลงทะเบียนที่สำนักงานจดทะเบียน ซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น”
แต่ว่าเจ้าหน้าที่รัฐกลับมองว่าการกระทำของพวกเขาเป็นการก่อวินาศกรรมให้เกิด
ความวุ่นวาย

3.1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาพยนตร์ยังนำเสนอถึงความสำคัญของการ
การมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ตัวละครหลายคนในภาพยนตร์มีบทบาท
สำคัญในการสนับสนุนการเดินขบวน โดยเฉพาะการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มคนที่มีความ
หลากหลาย ทั้งผิวสีและผิวขาว ที่มาร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน

ตัวอย่างฉาก: ฉากที่มีการประชุมของผู้ต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองใน
โบสถ์ โดยมีการพูดคุยถึงความสำคัญของการเดินขบวน ทุกคนมีส่วนร่วมในการ
วางแผนและตัดสินใจ การสนทนาในฉากนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่ม
และการมีเสียงร่วมกันในฐานะพลเมืองที่ต้องการความเปลี่ยนแปลง

ซึ่งในฉากนี้ จูเนียร์ กล่าวว่า “ความพยายามที่เราทำ มีแค่หนึ่งเดียว และความพยายามหนึ่งเดียวนั้นก็เพื่อความเป็นอยู่ชีวิตของเรา คือสังคมชีวิตของเราเชื่อชาติ เพื่อความเป็นอยู่ของพวกเรา พวกเราสามารถทำสิ่งนี้ได้”

3.2.3 การเสียสละและความกล้าหาญ การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนไม่ใช่เรื่องง่าย และภาพยนตร์ "Selma" ยังได้สื่อถึงการเสียสละของบุคคลที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับอำนาจที่ไม่เป็นธรรม ตัวละครหลายคนต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อชีวิตและความปลอดภัยของตนเองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ตัวอย่างฉาก: ในฉากที่มีการโจมตีผู้เดินขบวนที่สะพานเอดมันด์ เพ็ตทัส ผู้เดินขบวนถูกทุบตีและถูกจับกุมอย่างรุนแรง แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงและการตอบโต้จากเจ้าหน้าที่ที่ไม่เห็นด้วยกับการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน ฉากนี้ทำให้ผู้ชมรู้สึกถึงความกล้าหาญของผู้ต่อสู้และความเสี่ยงที่พวกเขาเผชิญ

3.1.4 การสร้างแรงบันดาลใจและการเปลี่ยนแปลง ภาพยนตร์ยังสะท้อนให้เห็นถึงพลังของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ในที่สุดการเดินขบวนในเซลมานำไปสู่การผ่านกฎหมาย Voting Rights Act of 1965 ซึ่งเป็นการยืนยันสิทธิในการลงคะแนนเสียงของประชาชนผิวสี

ตัวอย่างฉาก: ในฉากสุดท้ายของภาพยนตร์ มีการแสดงผลที่เป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงเมื่อประชาชนผิวสีได้มีโอกาสลงคะแนนเสียง โดยมีความสุขและภาคภูมิใจในสิทธิที่พวกเขาได้รับ การนำเสนอฉากนี้ส่งสัญญาณว่าแม้การต่อสู้อาจมีความยากลำบาก แต่ผลลัพธ์ที่ได้คือการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

ดังนั้น ภาพยนตร์ "เซลมา" การเคลื่อนไหวทางสังคมที่เข้มแข็งเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียม โดยเน้นการระบุปัญหา การสร้างเครือข่าย การใช้กลยุทธ์ที่ไม่ใช้ความรุนแรง และการสร้างผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทุกๆ องค์ประกอบนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม

3.2 ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม

ผลจากการศึกษา พบว่าภาพยนตร์เรื่อง selma แสดงให้เห็นถึงการรวมตัวของผู้คนจากหลายกลุ่ม ทั้งคนผิวดำ คนผิวขาว และกลุ่มต่างๆ ที่สนับสนุนการเคลื่อนไหว การสร้างเครือข่ายนี้ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการต่อสู้โดยกลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชน การใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งในฉากที่ผู้ประท้วงเดินขบวนจากเซลมาไปยังมอนต์โกเมอรี พวกเขาเผชิญกับความรุนแรงจากตำรวจ แต่ยังคงยืนหยัดไม่ใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดความสนใจจากประชาชนทั่วไป และทำให้สื่อมวลชนให้ความสนใจมากขึ้น ผลจากการเคลื่อนไหวของประชาชนใน "เซลมา" ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมาย เช่น การผ่านพระราชบัญญัติสิทธิในการลงคะแนนเสียง (Voting Rights Act) ในปี 1965 ซึ่งเป็นการยืนยันถึงความสำเร็จของการเคลื่อนไหว (วิกิพีเดีย การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง , ม.ป.ป)

ภาพยนตร์ "Selma" เป็นตัวอย่างที่สำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเน้นในการต่อสู้เพื่อสิทธิพลเมืองของชาวแอฟริกัน-อเมริกันในสหรัฐอเมริกา ภาพยนตร์นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองเซลมา รัฐแอละแบมา ในปี 1965 ซึ่งเป็นการเดินขบวนที่มีเป้าหมายเพื่อเรียกร้องสิทธิในการลงคะแนนเสียง ในการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่องนี้ภายใต้กรอบของทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม เราสามารถมองเห็น

ได้ถึงการมีส่วนร่วมของพลเมือง การจัดการกับอำนาจ และความสำคัญของการสร้างความรู้สึกของเอกภาพในหมู่ผู้มีส่วนร่วม

3.2.1 การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วม ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมมักจะเริ่มต้นจากความรู้สึกไม่พอใจและการรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม ในภาพยนตร์ "Selma" ผู้คนจำนวนมากเริ่มตระหนักถึงการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้น และสิ่งนี้กระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิ

ตัวอย่างฉาก: ฉากที่มีการประชุมที่โบสถ์ซึ่งมีการพูดคุยถึงความไม่เท่าเทียมในการลงคะแนนเสียง ผู้พูดชี้ให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้น การประชุมนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้คนรู้สึกถึงความสำคัญของการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิในฐานะพลเมือง ฉากนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างแรงบันดาลใจและการตระหนักรู้ในสังคมว่าการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและเร่งด่วน

ดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ กล่าวว่า “พวกเขาบอกพวกเราว่า คนผิวดำเป็นผู้นำของการเมืองนี้ คุณจะใช้อำนาจที่มี เพื่อให้พวกเราห่างจากกล่องคะแนนเสียง เพื่อไม่ให้เรามีสิทธิมีเสียง トラバドที่เรสามารถได้มา

ซึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญในการออกเสียงของเราเอง เราจะไม่มีความสามารถในการกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของเรา”

3.2.2 การสร้างองค์กรและการประสานงาน การเคลื่อนไหวทางสังคมมักต้องการการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการสร้างองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ใน "Selma" เราเห็นบทบาทของ Southern Christian Leadership Conference (SCLC) ซึ่งนำโดย ดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ในการจัดการการเดินขบวน การเมืององค์กรที่มีโครงสร้างทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถร่วมมือกันอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างฉาก: ในฉากที่ผู้นำ SCLC รวมตัวกันเพื่อวางแผนการเดินขบวน การพูดคุยเกี่ยวกับวิธีการและกลยุทธ์ในการเรียกร้องสิทธิเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการในการจัดการกับความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น ฉากนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างองค์กรที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคม

ดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ กล่าวว่า “สิ่งที่พวกเราทำคือ การ
เจรจา การประท้วงและการต่อต้าน ในส่วนที่สำคัญที่สุดคือยกระดับให้คนผิว
ขาวรู้สึกตระหนัก โดยเฉพาะการตระหนักถึงสิ่งที่ผู้คนผิวขาวได้กระทำ โดย
การสร้างคราม่า จะทำให้ได้รับความสนใจจากผู้คนมากขึ้น”

3.2.3 การเผชิญหน้ากับอำนาจการเคลื่อนไหวทางสังคมมักเผชิญ
กับการต่อต้านจากผู้มีอำนาจ ซึ่งในกรณีของ "Selma" คือเจ้าหน้าที่รัฐและตำรวจที่ใช้
ความรุนแรงเพื่อล้มล้างการเคลื่อนไหว ในภาพยนตร์มีฉากที่แสดงให้เห็นถึงการ
เผชิญหน้าระหว่างผู้เดินขบวนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ยืนอยู่ในเส้นทาง

ตัวอย่างฉาก: ในฉากที่ผู้เดินขบวนเดินข้ามสะพาน เอ็ดมันด์
เพ็ตทัส การเผชิญหน้ากับตำรวจกลายเป็นเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นและตึงเครียด ตำรวจ
ใช้ความรุนแรงเพื่อสกัดกั้นผู้เดินขบวน ขณะที่ผู้ประท้วงยืนหยัดโดยไม่มีอาวุธ ฉากนี้ไม่
เพียงแค่แสดงถึงการเผชิญหน้าที่รุนแรง แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความกล้าหาญของผู้ที่
ต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน

หนึ่งในผู้ชุมนุม กล่าวว่า “ผลของเจรจากับนายกเทศมนตรีได้หรือ
เปล่าครับ”

ตำรวจ ได้กล่าวว่า “จะไม่มีการเจรจาใดๆเกิดขึ้น”

3.2.4 การสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันการสร้างความเป็นน้ำ
หนึ่งใจเดียวกันในกลุ่มผู้มีส่วนร่วมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคม
"Selma" แสดงให้เห็นถึงการรวมกลุ่มของผู้คนจากหลายภูมิภาคหลังที่มารวมกันเรียกร้อง
สิทธิ การมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยเสริมสร้างพลังให้การเคลื่อนไหวและเพิ่ม
ความมุ่งมั่นในเป้าหมายที่ต้องการ

ตัวอย่างจาก: ในฉากที่ผู้เดินขบวนร่วมกันร้องเพลงและทำให้
บรรยากาศของความเป็นเอกภาพเกิดขึ้น ฉากนี้แสดงถึงพลังของการรวมกลุ่มและความ
สามัคคี ซึ่งเป็นการสร้างแรงผลักดันให้การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะ
ในช่วงเวลาที่ยากลำบาก

4.บทสรุป

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ เรื่อง Selma (เซลมา) สะท้อนให้เห็นถึงการเรียกร้องสิทธิในการลงคะแนนเสียงของชาวแอฟริกันอเมริกัน โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเมืองเซลมา รัฐแอละแบมาในปี 1965 ที่นำโดยมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ภาพยนตร์นี้ไม่เพียงแต่เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แต่ยังสื่อถึงปัญหาทางสังคม การเมือง และสิทธิมนุษยชนที่ยังมีความสำคัญในปัจจุบัน (เซลมา) เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนเสียงที่เป็นสิทธิพื้นฐานในระบบประชาธิปไตย การต่อสู้ของคณิศรเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมในสิทธิการลงคะแนนเสียงยังคงมีความเกี่ยวข้องในปัจจุบัน

แม้ว่าภาพยนตร์จะเล่าเรื่องเหตุการณ์ในอดีต แต่เนื้อหาของ Selma สามารถสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในประเด็นการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียม ในปัจจุบัน ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเชื้อชาติยังคงเป็นปัญหาที่ซับซ้อนในหลายสังคมทั่วโลก รวมถึงการใช้ความรุนแรงของตำรวจที่ถูกวิจารณ์ในกรณีต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหว Black Lives Matter (BLM) ซึ่งเป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิของคนผิวสีในปัจจุบัน

ในมุมมองของ Human Rights Theory การต่อสู้ใน Selma เน้นถึงการเรียกร้องสิทธิพลเมืองโดยไม่พึ่งพาความรุนแรง ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน แนวคิดนี้ยังสะท้อนความท้าทายในปัจจุบันที่กลุ่มต่าง ๆ ต้องเผชิญในการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม เช่น กรณีของการถูกกีดกันทางการเมือง การถูกทำร้ายร่างกาย และการใช้ความรุนแรงต่อผู้ประท้วง

ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมในบริบทของภาพยนตร์ Selma สามารถนำมาใช้วิเคราะห์การเคลื่อนไหวในยุคปัจจุบัน เช่น การประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิความ

เท่าเทียมทางเพศ สิทธิของผู้อพยพ หรือการเรียกร้องความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนไหวเหล่านี้มักใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกับการต่อสู้ใน Selma เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาล การใช้สื่อสังคมเพื่อสร้างกระแสสังคม และการใช้การประท้วงอย่างสันติเพื่อท้าทายอำนาจที่ไม่ยุติธรรม

ดังนั้น Selma เป็นภาพยนตร์ที่เน้นถึงบทบาทของพลเมืองในการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและการสร้างความเท่าเทียมผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยสามารถสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมืองและสังคมในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน แนวคิดของการเคลื่อนไหวทางสังคมและสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในภาพยนตร์ยังเป็นประเด็นที่สำคัญและร่วมสมัยในสังคมปัจจุบัน

112 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2

บรรณานุกรม

ญาเรศ อัครพัฒนานุกุล (2021). การเมืองเรื่องการประทะกับความคิดทางการเมือง:

การเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการเมืองกับการเมืองในงานศึกษาของ
ฮานนา อาเร็นดท์ กับชิตนีย์ แทวโร่และชาลส์ ทิลลี.สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม
2567.จาก

<https://so04.tcithaijo.org/index.php/jssnu/article/download/253533/173437>

วรางคณา มุทุมม (2004).วาทกรรมว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปรัชญาการเมืองสมัยใหม่.

สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2567 จาก

https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/66760/1/Warangkana_mu_front_p.pdf

ณรงค์ เหล่าธีรไชว์ (ม.ป.ป).สิทธิมนุษยชน.สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2567 จาก

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=1225

ฉัตรไชย จันทร์พลายศรี (ม.ป.ป.).หลักสิทธิมนุษยชน.สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2567 จาก

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8815

พงษ์เทพ สันติกุล (2019).สิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง และสิทธิทางสังคม.สืบค้นเมื่อ

17 ตุลาคม 2567 จาก

<https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/6461/3636>

รุจน์ หาเรือนทอง (ม.ป.ป.).สิทธิมนุษยชน.สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2567 จาก

<https://www.sw2.ac.th/images/user/root/soc31101/6soc.pdf>

วิชัย สังข์ประไพ (ม.ป.ป.).หลักสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม

2567 จาก

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8817

นายอดิรุจ ตือระ (ม.ป.ป.). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : ปัจจัยสำคัญของการละเมิดสิทธิมนุษยชน สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2567 จาก

<http://ucl.or.th/?p=3487>

THE STANDARD CULTURE (2019). ลิสด์หนังชูประเด็นเรื่องราวความขัดแย้ง ความแตกต่างของเชื้อชาติ และการเหยียดสีผิวในอเมริกา สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม

2567 จาก <https://thestandard.co/american-racism-films/>

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป) การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมือง สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2567 จาก

https://en.wikipedia.org/wiki/Civil_rights_movement#

จากเหยื่อสู่ผู้มีอำนาจ:
การเมืองเรื่องเพศ ชนชั้น และการเรียกร้องสิทธิสตรีในภาพยนตร์เรื่อง “คังคุไบ”

สมพร สายทอง¹

จิตาธิปไตย ศรีมันตะ²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเมืองเรื่องเพศและชนชั้นที่ปรากฏในภาพยนตร์ คังคุไบ กวียวาทิ ผ่านการทำความเข้าใจบทบาทของสตรีในฐานะปัจเจกและกลุ่มคนชายขอบที่ต้องต่อสู้กับโครงสร้างอำนาจแบบปิตาธิปไตยและความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นในสังคมอินเดีย การศึกษาใช้กรอบแนวคิดสตรีนิยมและทฤษฎีชนชั้นร่วมกัน เพื่ออธิบายพลวัตของอำนาจ การกดขี่ และการต่อรองสิทธิในพื้นที่ที่ผู้หญิงถูกทำให้ไร้เสียงและไร้ศักดิ์ศรี

บทความใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์ด้วยบทภาพยนตร์ควบคู่กับการทบทวนเอกสารทางวิชาการด้านสตรีนิยม สิทธิมนุษยชน และทฤษฎีชนชั้น ผลการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์นำเสนอการเปลี่ยนผ่านของคังคุไบจากผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์และการกดขี่ทางเพศ ไปสู่การเป็นผู้มีอำนาจที่สามารถสร้างพื้นที่ต่อรองและเรียกร้องสิทธิให้แก่ตนเองและผู้หญิงในอาชีพเดียวกัน

¹ นักวิชาการอิสระ

² นักวิชาการอิสระ

การต่อสู้ของคังคุโบสะท้อนให้เห็นว่า การเรียกร้องสิทธิสตรีมิได้จำกัดอยู่เพียงในกรอบศีลธรรมหรือกฎหมาย หากแต่เป็นการต่อสู้เชิงการเมืองกับโครงสร้างอำนาจที่ผกผันระหว่างเพศ ชนชั้น และเศรษฐกิจ บทความชี้ให้เห็นว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เปิดเผยความรุนแรงเชิงโครงสร้างต่อผู้หญิง และตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของระเบียบสังคมที่กดทับกลุ่มคนชายขอบอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: สิทธิสตรี, พิตาธิปไตย, ชนชั้น, กลุ่มคนชายขอบ, การเมืองเรื่องเพศ

From Victimhood to Agency:

Gender, Class, and the Politics of Women's Rights in *Gangubai*

Somporn Saithong³

Thitaree Srimanta⁴

Abstract

This article examines the politics of gender and class in the film *Gangubai Kathiawadi* by analyzing the representation of women as marginalized subjects confronting patriarchal power structures and class-based inequality in Indian society. Drawing on feminist theory and class

³ Independent Scholar

⁴ Independent Scholar

theory, the study explores how power, oppression, and resistance are negotiated within spaces where women are systematically silenced and deprived of dignity.

Employing a qualitative approach, the article combines textual analysis of the film with a review of scholarly literature on feminism, human rights, and class relations. The findings reveal that the film portrays Gangubai's transformation from a victim of human trafficking and sexual exploitation into a figure of agency and authority who actively claims rights for herself and other women in the same occupation.

The struggle depicted in the film demonstrates that women's rights activism extends beyond legal or moral discourse and constitutes a political confrontation with intersecting structures of gender, class, and economic power. This article argues that *Gangubai Kathiawadi* functions as a cultural and political text that exposes structural violence against women while challenging the legitimacy of social orders that systematically marginalize female and subaltern subjects.

Keywords: women's rights, patriarchy, class, marginalization, gender politics

บทนำ

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในประเด็นสิทธิสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ ภาพยนตร์อินเดีย เรื่อง คังคุไบ กฐียาวาดี (Gangubai Kathiawadi) ที่กำกับโดยซานเจย์ ลีลา บันซาลี ได้กลายเป็นจุดสนใจที่สำคัญในการอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ ภาพยนตร์เรื่องนี้สร้างจากเรื่องจริงของคังคุไบหญิงสาวที่ต้องต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในสังคมที่มีการเลือกปฏิบัติและกดขี่ทางเพศอย่างรุนแรง มันไม่เพียงแต่เปิดเผยปัญหาที่ผู้หญิงต้องเผชิญในชีวิตจริง แต่ยังนำเสนอเรื่องราวที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ชมในการตระหนักถึงความสำคัญ ของการสนับสนุนสิทธิสตรีคังคุไบเริ่มต้นชีวิตในฐานะหญิงสาวที่ถูกหลอกลวงเข้าสู่อาชีพการค้าประเวณีโดยต้องเผชิญกับความรุนแรงและการถูกเลือกปฏิบัติในสังคมที่เต็มไปด้วยอคติทางเพศ อย่างไรก็ตาม เธอไม่ยอมให้สถานการณ์เหล่านี้ทำให้เธอสูญเสียตัวตนและศักดิ์ศรีของตนเอง เธอใช้ความเข้มแข็งและความกล้าหาญในการสร้างชื่อเสียงและอำนาจในชุมชนของตน นอกจากนี้ เธอยังต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพของผู้หญิงคนอื่นที่ตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน การเดินทางของคังคุไบได้เปิดเผยถึงความท้าทายและอุปสรรคที่ผู้หญิงต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการค้าประเวณี การถูกเลือกปฏิบัติ และการกดขี่ทางเพศคังคุไบ กฐียาวาดี ได้รับการตอบรับที่ดีจากทั้งนักวิจารณ์และผู้ชม เนื่องจากการเล่าเรื่องที่เข้มข้นและแสดงให้เห็นถึงปัญหาสังคมอย่างชัดเจน ในภาพยนตร์นี้ ผู้กำกับบันซาลี, ซานเจย์

ลีลา. (2565)ได้ใช้การเล่าเรื่องในลักษณะที่ทำให้ผู้ชมสามารถสัมผัสถึงความทุกข์ทรมานและการต่อสู้ของคังคุโบอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอฉากที่สื่อถึง ความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นในสังคม การสร้างบรรยากาศที่เข้มข้นผ่านการใช้สี การจัดแสง และเสียง ทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่กำลังเกิดขึ้นการศึกษาเรื่องนี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์ถึงวิธีที่ภาพยนตร์สามารถใช้ในการสื่อสารและส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิสตรีในสังคม รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงในการลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพของตนเอง การนำเสนอคังคุโบในฐานะที่เป็นผู้หญิงที่มีพลังและสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนและผู้อื่น ได้เป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของการสนับสนุนและการเป็นกระบอกเสียงสำหรับผู้หญิงคนอื่นที่ยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคม นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมที่มีอยู่ในอินเดียเช่น การค้ามนุษย์ ความยากจนและการถูกละเมิดสิทธิซึ่งไม่เพียงเกิดขึ้นในอินเดียแต่ยังมีอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก การนำเสนอปัญหาเหล่านี้ในรูปแบบของศิลปะภาพยนตร์ช่วยให้ผู้ชมสามารถเข้าใจและเห็นความสำคัญของการเรียกร้องความยุติธรรมในสังคม รวมถึงการสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศในระดับที่กว้างขึ้น

บทความนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ภาพยนตร์ คังคุโบ กฐียาวาตีในแง่ของสิทธิสตรี การกดขี่ทางเพศ และการสนับสนุนความเท่าเทียมทาง

เพศ โดยจะสำรวจถึงวิธีที่ภาพยนตร์ใช้การเล่าเรื่องและการพรรณนาเพื่อนำเสนอ ปัญหาสังคมในลักษณะที่มีความหมายและสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังจะเน้นถึงบทบาทของความร่วมมือระหว่างผู้หญิงในการสร้างสังคมที่ดีกว่าและความสำคัญของการสนับสนุนกันในชุมชนเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในมุมมองและการปฏิบัติต่อผู้หญิงการศึกษา และวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่องนี้จึงเป็นการสำรวจความซับซ้อนของปัญหาสิทธิสตรีและความเท่าเทียมทางเพศในสังคมร่วมสมัย โดยหวังว่าจะสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการต่อสู้ของผู้หญิงในทุกมุมโลกและกระตุ้นให้เกิดการสนทนาเกี่ยวกับวิธีที่สังคมสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้ ผ่านการศึกษาเรื่องราวของคังคุไบ เราจะได้เห็นถึงพลังของการต่อสู้และความหวังที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้หญิงในสังคมเพื่อสร้างอนาคตที่เท่าเทียม และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

1. ที่มาและความสำคัญ

ภาพยนตร์ “คังคุไบ” (Gangubai Kathiawadi) ซึ่งกำกับโดย Sanjay Leela Bhansali และเปิดตัวในปี 2022 ไม่เพียงแต่เป็นผลงานที่มีความบันเทิงและความสวยงามด้านภาพศิลป์ แต่ยังสะท้อนถึงปัญหาสังคมและการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในบริบทของอินเดีย โดยเรื่องราวที่สร้างขึ้นมีพื้นฐานจากชีวิตจริงของคังคุไบ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปี 1960 ในมุมไบ และกลายเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงที่มีความเข้มแข็งและกล้าหาญในการต่อสู้เพื่อ

ความเป็นธรรม ที่มาของภาพยนตร์ “คังคุไบ” มาจากการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องเผชิญกับความโหดร้ายของการค้าเพศ การเลือกปฏิบัติทางเพศ และความรุนแรงในสังคมที่เต็มไปด้วยอคติ คังคุไบเป็นผู้หญิงที่ถูกล่อลวงเข้าสู่โลกของการค้าประเวณีและต้องใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อสร้างชีวิตใหม่ให้กับตนเองและผู้หญิงคนอื่น ๆ ในสังคมของเธอ เรื่องราวของเธอถูกบรรยายในหนังสือ “Mafia Queens of Mumbai” ของ Hussain Zaidi ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับชีวิตของผู้หญิงที่มีบทบาทสำคัญในโลกที่มีอิทธิพลทางอาญา การนำเสนอประสบการณ์ของคังคุไบในภาพยนตร์ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงการต่อสู้ที่ไม่เพียงแต่เป็นการต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด แต่ยังเป็นการเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมในสังคมที่มีการเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจน “คังคุไบ” ในทางสังคมและวัฒนธรรมมีหลายมิติ โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงในอินเดียและทั่วโลก ปัญหาที่แสดงในภาพยนตร์ เช่น การค้ามนุษย์ การเลือกปฏิบัติ และความรุนแรงต่อผู้หญิง ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจและมีความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้หญิงในสังคมในปัจจุบัน ความเป็นจริงที่สะท้อนในภาพยนตร์ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของคังคุไบคนเดียว แต่ยังรวมถึงผู้หญิงหลายล้านคนที่ต้องเผชิญกับความท้าทายที่คล้ายกันในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ “คังคุไบ” ยังมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจและความเข้มแข็งของผู้หญิงในสังคม โดยการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่สามารถต่อสู้และมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของ

ตนเอง แม้ว่าคังคุโบจะเริ่มต้นจากการเป็นเหยื่อของการค้าเพศ แต่เธอไม่ยอมให้สถานการณ์ที่ย่ำแย่ทำให้เธอเสียใจหรือหมดหวัง เธอใช้ประสบการณ์ของเธอในการต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้หญิงคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้ผู้หญิงหลายคนมีแรงบันดาลใจที่จะลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของตน ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสื่อ ภาพยนตร์ “คังคุโบ” ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างจากการนำเสนอผู้หญิงในสื่อก่อนหน้านี้ โดยให้เห็นว่าผู้หญิงมีความเข้มแข็ง มีความสามารถ และสามารถเป็นผู้นำในสังคมได้นอกจากนี้ ภาพยนตร์ยังส่งเสริมการสนับสนุนและความร่วมมือระหว่างผู้หญิง ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในทฤษฎีสตรีนิยม การรวมตัวของผู้หญิงเพื่อช่วยเหลือกันในการต่อสู้เพื่อสิทธิและความเป็นธรรม “คังคุโบ” ยังทำหน้าที่ในการกระตุ้นการสนทนาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางเพศในสังคมอินเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การงาน และสิทธิที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตที่มีคุณค่า การสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องนี้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับชุมชนและในระดับนโยบาย ในทางสรุป ภาพยนตร์ “คังคุโบ” ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องราวที่มีความบันเทิงและน่าสนใจ แต่ยังเป็นผลงานที่มีความสำคัญในด้านการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสิทธิสตรีและการกดขี่ทางเพศ ภาพยนตร์นี้เปิดโอกาสให้เกิดการสนทนาและการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงในการต่อสู้เพื่อสิทธิและความเป็นธรรม “คังคุโบ” จึงเป็นภาพยนตร์ที่มี

ผลกระทบอย่างยิ่งในด้านวัฒนธรรมและสังคม ทำให้ผู้ชมตระหนักถึงปัญหาที่ผู้หญิงในสังคมต้องเผชิญ และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นในอนาคต

การศึกษาภาพยนตร์ในมุมมองทางการเมืองยังช่วยให้เราเข้าใจถึงบริบทที่ผู้หญิงในอินเดียต้องต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพ บทบาทของคังคุไบในภาพยนตร์นั้นทำให้ผู้ชมตระหนักถึงการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะต่อผู้หญิงที่ถูกมองว่ามีสถานะต่ำกว่าผู้ชายในหลายด้าน ความกดดันที่มาจากสังคมและครอบครัวส่งผลให้ผู้หญิงหลายคนต้องเผชิญกับความยากลำบากในการแสดงออกถึงตัวตน และเรียกร้องสิทธิของตน ภาพยนตร์ยังทำให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังเกิดขึ้นในอินเดีย ในช่วงเวลาที่มีการต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้หญิงมากขึ้น ผู้หญิงจำนวนมากเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับ บทบาทของตนในสังคม และเรียกร้องสิทธิที่พวกเขาสมควรได้รับ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการให้เสียงแก่ผู้หญิงในทุกๆ ด้านของชีวิตรวมถึงการเมือง, เศรษฐกิจ, และสังคม การนำเสนอชีวิตและการต่อสู้ของคังคุไบ ผู้สร้างภาพยนตร์ได้ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงและเห็นอกเห็นใจต่อปัญหาที่ผู้หญิงต้องเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน การทำให้เรื่องราวของคังคุไบเป็นที่รู้จักในวงกว้างจึงมีความสำคัญไม่เพียงแต่ในการสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิทธิสตรีแต่ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการสนทนาเกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของ ผู้หญิงในอินเดีย

บทความนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์และบริบททางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิง ในอดีต ผู้หญิงหลายคนต้องเผชิญกับข้อจำกัดและความไม่เป็นธรรม แต่การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้พวกเขาสามารถแสดงออกถึงความคิดเห็นและสิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ ภาพยนตร์ “คังคุไบ กุญแจวาตี” จึงเป็นมากกว่าเพียงแค่การเล่าเรื่องของชีวิตโสเภณี แต่ยังเป็น การส่งเสริมให้ผู้คนเข้าใจถึงความสำคัญของสิทธิสตรีและการเคารพในความ เป็นมนุษย์ เป็นการชี้ให้เห็นว่าความเท่าเทียมไม่ใช่เพียงแค่คำพูด แต่เป็นสิ่งที่ ต้องมีการต่อสู้และเรียกร้องอย่างต่อเนื่องในทุกระดับของสังคม

2.แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism)

เป็นแนวคิดที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ ศตวรรษที่ 19 โดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการเรียกร้องความเท่าเทียมกัน ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือวัฒนธรรมทั้งนี้เพื่อยุติการกดขี่และ การเอารัดเอาเปรียบที่เกิดขึ้นต่อผู้หญิงการเคลื่อนไหวนี้มีหลายแนวทางที่แตกต่างกันออกไป เช่น สตรีนิยมเสรีนิยม ซึ่งมุ่งเน้นการปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิและ โอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกับผู้ชาย ในขณะที่สตรีนิยมสังคมนิยม จะ มองว่าปัญหาของผู้หญิงไม่เพียงแต่เป็นผลมาจากการกดขี่ทางเพศเท่านั้น แต่

ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เป็นธรรมอีกด้วย นอกจากนี้สตรีนิยมยังมีแนวทางที่มุ่งเน้นการต่อสู้เพื่อยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยเชื่อว่าความรุนแรงเป็นผลมาจากโครงสร้างอำนาจที่ชายเป็นใหญ่ที่ทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับการกดขี่และการเอารัดเอาเปรียบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมของแมรี วูลสโตนคราฟต์ ได้นำเสนอแนวคิดที่กระตุ้นให้เกิดการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทและสิทธิของผู้หญิงในสังคมอย่างลึกซึ้ง โดยเน้นความสำคัญของการศึกษาในชีวิตของผู้หญิง โดยเชื่อว่าผู้หญิงควรได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย เพื่อที่จะสามารถพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ เธอวิจารณ์การศึกษาแบบจำกัดที่มักทำให้ผู้หญิงสูญเสียโอกาสในการเติบโตและการพัฒนา นอกจากนี้ วูลสโตนคราฟต์ยังมองว่าผู้หญิงมีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยเน้นว่าผู้หญิงควรมีสิทธิที่จะมีชีวิตและความคิดที่เป็นอิสระ การวิจารณ์บทบาทที่ถูกกำหนดให้กับผู้หญิงในสังคมทำให้เธอเน้นความสำคัญของการให้โอกาสและสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้หญิง วูลสโตนคราฟต์ได้วิจารณ์โครงสร้างทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพาและอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชาย เธอมองว่าโครงสร้างเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้หญิงสูญเสียอิสรภาพ แต่ยังเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตในด้านต่าง ๆ ของพวกเธอ

เธอสนับสนุนให้ผู้หญิงมีความเป็นอิสระในความคิดและการกระทำ โดยเชื่อว่าผู้หญิงควรมีสิทธิในการเลือกคู่ชีวิตการมีอาชีพ และการเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความเข้มแข็งในตัว

ผู้หญิงเอง สุดท้าย วูลสโตนคราฟต์ยังเน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย โดยเชื่อว่าความสัมพันธ์ที่ดีควรสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเคารพและการเข้าใจซึ่งกันและกัน แทนที่จะเป็นการควบคุมหรือการพึ่งพา

แนวคิดของแมรี วูลสโตนคราฟต์ ได้วางรากฐานสำคัญสำหรับการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในยุคต่อมา เธอเปิดประตูสู่การพูดคุย และการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในสังคม และส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในแนวคิดเกี่ยวกับความเท่าเทียมและสิทธิสตรี ซึ่งยังคงมีความสำคัญต่อการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีในปัจจุบัน ผลงานของเธอยังมีอิทธิพลต่อแนวทางการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนในระดับกว้าง ทำให้เธอเป็นหนึ่งในนักคิดที่โดดเด่นในประวัติศาสตร์ของสตรีนิยมและการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมในสังคม เรื่องราวของ คังคุไบ (Gangubai Kathiawadi) เป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคม คังคุไบเป็นผู้หญิงที่เกิดในครอบครัวธรรมดาและต้องเผชิญกับความยากลำบากในชีวิต แต่เธอก็ได้เปลี่ยนแปลงสถานะของตนเองจากผู้หญิงที่ถูกมองว่าเป็นผู้ต่ำต้อยไปสู่การเป็นผู้นำและนักต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้หญิงที่มีอาชีพถูกดูถูก ในหนังสือและภาพยนตร์ที่นำเสนอเรื่องราวของเธอ มักจะเน้นถึงความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ และการต่อสู้เพื่อยืนยันสิทธิของผู้หญิงในสังคมที่มีอคติอย่างชัดเจน การนำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงที่มีความเข้มแข็งในภาพยนตร์และวรรณกรรมไม่เพียงแต่เป็นการสื่อสารความคิดทาง

สตรีนิยมเท่านั้น แต่ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ดีกว่า การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาของผู้หญิงช่วยให้ผู้คนมองเห็นความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสถานะของตนเองในสังคม

2.2 ทฤษฎีชนชั้น (Class Theory)

ทฤษฎีชนชั้น (Class Theory) เป็นแนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคม โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งแยกชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากการศึกษาเกี่ยวกับการกระจายทรัพยากรและอำนาจในสังคม ซึ่งช่วยให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นต่าง และการต่อสู้ทางสังคม ที่เกิดขึ้นระหว่างพวกเขาชนชั้นทางสังคมถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีลักษณะร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม ชนชั้นที่แตกต่างกันมักมีบทบาทและโอกาสที่ไม่เท่ากันในสังคม เช่น ชนชั้นสูงที่มีความมั่งคั่ง และอำนาจในการตัดสินใจ ขณะที่ชนชั้นต่ำ อาจต้องเผชิญกับ ปัญหาความยากจนและการเลือกปฏิบัติ การวิเคราะห์ชนชั้นในบริบทต่าง ๆ มักมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งแยกชนชั้น เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา และวัฒนธรรม การศึกษาทฤษฎีชนชั้นยังได้รับอิทธิพลจากนักคิดอย่างคาร์ล มาร์กซ์ ซึ่งมองว่าการต่อสู้ระหว่างชนชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมกรเป็นแรงผลักดันสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม ทำให้เราเห็นว่าประวัติศาสตร์คือเรื่องของการต่อสู้

ระหว่างชนชั้น โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในสังคมยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการวิเคราะห์ โดยการศึกษาวิธีที่ชนชั้นต่าง ๆ สื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กัน รวมถึงการต่อสู้เพื่ออำนาจและทรัพยากร การประยุกต์ใช้ทฤษฎีชนชั้นในการวิเคราะห์วรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือศิลปะ ช่วยให้เราเข้าใจถึงความซับซ้อนของปัญหาทางสังคม เช่น การนำเสนอปัญหาความยากจน การกดขี่ทางสังคม หรือการต่อสู้เพื่อสิทธิของชนชั้นล่าง โดยภาพยนตร์และวรรณกรรมมักทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทฤษฎีชนชั้นจึงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการเข้าใจโครงสร้างทางสังคมและกระตุ้นให้เกิดการสนทนาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมมากขึ้น การนำเสนอของภาพยนตร์ “คังคุไบ” (Gangubai Kathiawadi) ซึ่งสร้างจากเรื่องจริงของหญิงสาวคนหนึ่งที่กำลังกลายเป็นโสเภณีและผู้มีอิทธิพลในมุมไบ สามารถวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีชนชั้นได้อย่างลึกซึ้ง โดยภาพยนตร์นี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงชีวิตของตัวละครหลัก แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมอินเดียที่มีการแบ่งแยกและความไม่เท่าเทียมในภาพยนตร์ “คังคุไบ” ชนชั้นทางสังคมถูกนำเสนออย่างชัดเจน โดยตัวละครหลักคือคังคุไบ ซึ่งต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและความรุนแรงจากสังคมที่มีอคติทางเพศ เธอเป็นตัวแทนของผู้หญิง ที่มาจากชนชั้นต่ำ และต้องต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง และของผู้หญิงคนอื่น ๆ ภาพยนตร์นี้ยังสะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นต่ำในสังคมอินเดีย ซึ่งมีความซับซ้อนและการกดขี่ที่ลึกซึ้ง คังคุไบ

ต้องใช้ความแข็งแกร่งและความกล้าหาญ ในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของตนเองและผู้หญิงในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพลังและความเข้มแข็งของผู้หญิง ในชนชั้นต่ำที่มักถูกมองข้ามหรือถูกเลือกปฏิบัติ ภาพยนตร์ยังเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ และการต่อสู้ของผู้หญิงที่ต้องการสร้างชีวิตที่ดีกว่า แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากการดูแลและการแสดงออกถึงชีวิตของคังคุโบในภาพยนตร์ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงเสียงของผู้หญิงในชนชั้นต่ำที่มักถูกมองข้าม สื่อสารถึงการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและสิทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมที่มีการแบ่งแยกชนชั้นอย่างชัดเจน “คังคุโบ” ทำให้ผู้ชมเห็นภาพชัดเจนถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมและแรงบันดาลใจในการต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านการแสดงออกของตัวละครที่มีความเข้มแข็งและมีเสียงของตนเอง ในที่สุดภาพยนตร์ “คังคุโบ” จึงไม่เพียงแต่เป็นเรื่องราวของชีวิตส่วนบุคคล แต่ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมที่ซับซ้อนเกี่ยวกับชนชั้นและเพศ ทำให้ผู้ชมได้คิดและตั้งคำถามเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมในสังคมอินเดียและการต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้หญิงในสังคมที่มีการแบ่งแยกชนชั้นที่ชัดเจน

ทฤษฎีชนชั้น (Class Theory) ในบริบทของคาร์ล มาร์กซ์ และการนำเสนอของภาพยนตร์คังคุโบในชองคามานิปุระ นับว่าเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการต่อสู้ในสังคมที่มีการกดขี่ชนชั้น การตีความตามทฤษฎีของมาร์กซ์ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจำแนกชนชั้นในสังคมที่แบ่งออกเป็นชนชั้นนายทุน และชนชั้นแรงงาน โดยที่แรงงานมักไม่มีความเป็นเจ้าของปัจจัยการ

ผลิตทำให้พวกเขาต้องขายแรงงานเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้พวกเขายังตกอยู่ในวงจรของการเอาเปรียบจากชนชั้นนายทุน ซึ่งมักจะควบคุมทั้งทรัพยากรและความเป็นอยู่ของคนในชนชั้นแรงงาน คังคุโบ ตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นในวรรณกรรมและภาพยนตร์ มีการนำเสนอว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงในชุมชนที่ถูกกดขี่ในสังคมอินเดีย อาชีพค้าประเวณีที่เธอทำมักถูกมองว่าเป็นอาชีพที่ต่ำต้อยและไร้เกียรติ แต่คังคุโบใช้ความเข้มแข็งและความกล้าหาญของเธอในการยืนหยัดเพื่อความเป็นธรรม ทั้งนี้ การต่อสู้ของเธอสะท้อนถึงปัญหาชนชั้นและการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมในสังคมที่มักจะถูกครอบงำด้วยระบบชายเป็นใหญ่ และความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ในการวิเคราะห์เรื่องนี้ มาร์กซกล่าวถึงแนวคิดเรื่องค่าแรงที่ระบุว่าคุณค่าของสินค้าเกิดจากแรงงานที่ใช้ในการผลิต คังคุโบและผู้หญิงในช่องจึงกลายเป็นผู้ผลิตสินค้าในรูปแบบของร่างกาย ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ก็สะท้อนถึงการใช้งานหญิงในลักษณะที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์ โดยผู้มีอำนาจในสังคมซึ่งนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมอย่างรุนแรง

ในบริบทของไทย ความไม่เท่าเทียมนี้ก็สามารถนำมาเปรียบเทียบกับการค้าแรงงานหญิงในประเทศไทย ที่ชี้ให้เห็นถึงการขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการทำงานที่มีคุณภาพของผู้หญิงในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างชนชั้นที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในเชิงวิจารณ์เกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อผู้หญิงในพื้นที่ชนบท ที่บ่งบอกถึงการที่ผู้หญิงต้องเผชิญกับความไม่เท่าเทียมในหลาย

ๆ ด้าน เช่น โอกาสทางการศึกษา การทำงาน และความสามารถในการตัดสินใจ ในชีวิตของตนเอง

3.บทวิเคราะห์

3.1 การเมืองเรื่องเพศและอำนาจ

การเมืองเรื่องเพศและอำนาจในหนังเรื่อง คังคุไบ (Gangubai Kathiawadi) สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศในสังคมอินเดียอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของอุตสาหกรรมทางเพศที่ผู้หญิงถูกมองว่าเป็นสินค้าและถูกกดขี่ในหลายระดับ คังคุไบเป็นตัวละครที่เติบโตขึ้นจากการเป็นเหยื่อของสังคมที่มีอคติต่อเพศหญิง และเธอใช้ชีวิตที่ถูกกดขี่นี้เป็นแรงผลักดันในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี การเดินทางของเธอเป็นการเดินทางที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ เพื่อให้ผู้หญิงในอาซิฟโสะเกณีได้รับการยอมรับและเกียรติในสังคม คังคุไบไม่เพียงแต่เรียกร้องให้ยอมรับอาซิฟโสะเกณี แต่ยังต่อสู้เพื่อให้มีการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงในอาซิฟนี้ โดยเธอพยายามทำให้สังคมเห็นว่าโสะเกณีไม่ได้เป็นเพียงแค่กลุ่มคนที่มีชีวิตต่ำต้อย แต่เป็นผู้หญิงที่มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี การเคลื่อนไหวนี้ถือเป็นการท้าทายกรอบความคิดอนุรักษนิยมที่ครอบงำสังคมอินเดีย ซึ่งมักจะมองโสะเกณีในแง่ลบและปฏิเสธความเป็นมนุษย์ของพวกเธอ ในหลายฉากของภาพยนตร์ คังคุไบแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญในการยืนหยัดต่อสู้กับผู้มีอำนาจและคนที่พยายามจะเอารัดเอาเปรียบเธอและเพื่อนร่วมอาซิฟ

โดยเฉพาะในสังคมที่เต็มไปด้วยความรุนแรงและการกดขี่ทางเพศ เธอใช้เสียงของตนในการเรียกร้องสิทธิของผู้หญิง และสร้างความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับโสเภณี ซึ่งในบางครั้งก็เป็นการต่อต้านทัศนคติที่สังคมมีต่อผู้หญิงในอาชีพนี้ การนำเสนอเรื่องราวของคังคุโบในภาพยนตร์ทำให้เกิดการอภิปรายในวงกว้างเกี่ยวกับสิทธิของผู้หญิงและความเป็นธรรมทางเพศที่ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในแง่ของการยอมรับและเคารพในสิทธิของผู้หญิงในการเลือกอาชีพของตนเอง การเรียกร้องให้มีการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของโสเภณีในระดับกฎหมาย เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมุมมองของสังคมต่ออาชีพนี้

นอกจากนี้ การต่อสู้ของคังคุโบยังสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เธอทำให้เห็นว่าแม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกดขี่ ก็สามารถมีพลังในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเอง และสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ การมีตัวอย่างเช่นคังคุโบช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้หญิงในการต่อสู้เพื่อสิทธิและความเท่าเทียม แม้ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย การมองเห็นความเข้มแข็งของผู้หญิงในภาพยนตร์เช่นนี้เป็นการสื่อสารที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในสังคม โดยเฉพาะการทำให้ผู้คนตระหนักถึงปัญหาของผู้หญิงในอุตสาหกรรมทางเพศ และความจำเป็นในการให้การสนับสนุนและปกป้องสิทธิของพวกเธอ การสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาของโสเภณีในสังคมจึงเป็นอีกหนึ่ง

ช่องทางในการเรียกร้องความเป็นธรรมและความเท่าเทียมทางเพศอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 การเมืองว่าด้วยชนชั้นและกลุ่มชายขอบ

การเมืองว่าด้วยชนชั้นและกลุ่มคนชายขอบเป็นหัวข้อที่สะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมในสังคมที่เกิดจากโครงสร้างและอำนาจที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งกรณีของคังคุไบในย่านโคมแดงเป็นตัวอย่่างที่ชัดเจน เธอไม่เพียงแต่เป็นโสเภณี แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคมที่มักจะมองข้ามความสำคัญของผู้หญิงและกลุ่มคนชายขอบ คังคุไบเป็นตัวแทนของเสียงที่ถูกปิดปาก ผู้หญิงที่ถูกสังคมกดขี่และเหยียดหยาม ในย่านโคมแดงซึ่งเต็มไปด้วยอคติและการเหยียดเชื้อชาติ เธอแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญและความเฉลียวฉลาดในการสร้างสถานะและอำนาจในพื้นที่ที่ถูกมองข้าม การต่อสู้ของเธอไม่เพียงแต่เพื่อความอยู่รอดส่วนบุคคล แต่ยังเป็น การเรียกร้องให้สังคมเห็นคุณค่าของผู้หญิงและยอมรับสิทธิในการเลือกชีวิตของตนเอง การที่คังคุไบพยายามสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้หญิงในอาชีพนี้แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบกฎหมายและสังคมที่ไม่สามารถปกป้องหรือสนับสนุนคนชายขอบได้อย่างที่ควรจะเป็น เธอจึงไม่ใช่แค่การต่อสู้เพื่อสิทธิของโสเภณี แต่ยังเป็น การตั้งคำถามต่อโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติของสังคมต่อกลุ่มคนชายขอบ และโสเภณี คังคุไบเป็นภาพสะท้อนของความไม่เท่าเทียมที่มีอยู่ในสังคม เราเห็นได้ว่าการที่สังคมไม่ยอมรับหรือให้ความสำคัญกับผู้หญิง

ที่ทำงานในย่านโคมแดงทำให้พวกเขาต้องเผชิญกับการกดขี่จากทั้งกฎหมายและสังคม โดยเฉพาะเมื่อระบบไม่ได้ให้การคุ้มครองหรือการสนับสนุนที่เพียงพอในการปกป้องสิทธิของพวกเขา ในบริบทนี้ คังคุไบจึงทำหน้าที่เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีของตนเองได้สุดท้ายนี้ การต่อสู้ของคังคุไบไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงในย่านโคมแดง แต่ยังสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้หญิงและกลุ่มคนชายขอบทั่วทั้งสังคมการทำงานเพื่อสิทธิและความเท่าเทียมจึงเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระดับสังคม ไม่เพียงแต่ในแง่ของกฎหมาย แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ที่สามารถนำไปสู่ความก้าวหน้าและความเป็นธรรมในสังคมในอนาคตได้

4.บทสรุป

ภาพยนตร์ “คังคุไบ” (Gangubai Kathiawadi) สะท้อนถึงการต่อสู้ของผู้หญิงในสังคมที่มีการกดขี่และการเลือกปฏิบัติ โดยคังคุไบเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่ไม่ยอมจำนนต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก แต่กลับใช้ความเข้มแข็งในการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรี และสิทธิของตนเอง ภาพยนตร์นี้ไม่เพียงแต่เล่าชีวิตส่วนตัวของคังคุไบเท่านั้น แต่ยังสื่อถึงการต่อสู้ของผู้หญิงในชุมชนที่มีการแบ่งแยกชนชั้นอย่างชัดเจน การวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีสตรีนิยมทำให้เห็นว่า คังคุไบเป็นผู้หญิงที่มีความกล้าหาญและมีวิสัยทัศน์ เธอใช้ประสบการณ์ชีวิตของตนในการช่วยเหลือและสร้างเครือข่ายสนับสนุนให้กับ

ผู้หญิงคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้พวกเขาสามารถเผชิญหน้ากับการเลือกปฏิบัติได้อย่างมีพลัง การมีเสียงและการสร้างอำนาจในกลุ่มผู้หญิงจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในสังคมที่มีอำนาจชายเป็นใหญ่

ในขณะที่การวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีชนชั้นแสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกทางสังคมที่มีผลกระทบต่อชีวิตของคังคุไบและผู้หญิงอื่นๆ ชีวิตของเธอเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของความท้าทายที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เท่าเทียม การต่อสู้ของเธอไม่เพียงแต่เป็นการเรียกร้องสิทธิส่วนตัว แต่ยังเป็น การต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในระดับสังคมที่กว้างขึ้น โดยรวมแล้ว “คังคุไบ” เป็นภาพยนตร์ที่มีความสำคัญในแง่ของการสะท้อนปัญหาสังคมและการเรียกร้องสิทธิของผู้หญิง ซึ่งทำให้ผู้ชมได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นธรรมในสังคม การต่อสู้ของคังคุไบจึงเป็นแรงบันดาลใจที่กระตุ้นให้ผู้หญิงและสังคมโดยรวมพิจารณาเรื่องราวของตนเอง และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ภาพยนตร์นี้จึงไม่เพียงแต่เป็นการเล่าเรื่องราวที่น่าประทับใจ แต่ยังเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ผู้หญิงต้องเผชิญในชีวิตจริง และแสดงให้เห็นว่าการรวมตัวกันและการสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างแท้จริง.

บรรณานุกรม

- บันชาลี, ชานเจย์ ลีลา. (2565). คังคุไบ กฐิยาวัตี [ภาพยนตร์]. บันชาลี
โปรตักซัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2567, จาก Gangubai
Kathiawadi - IMDb
- วูลสโตนคราฟต์, แมรี. (1792). การเรียกร้องสิทธิของผู้หญิง. ลอนดอน: เจ.
จอห์นสัน. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2567, จาก A Vindication
of the Rights of Woman - Project Gutenberg
- มาร์กซ์, คาร์ล. (1867).ทุน: วิจาร์ณเศรษฐศาสตร์การเมือง. ฮัมบูร์ก: โอ้ตโต้
ไมส์เนอร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2567, จาก Capital
Volume I - Marxists Internet Archive

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อตกลง

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นวารสารที่มีกำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม) บทความที่ได้รับการตีพิมพ์อยู่ในรูปของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิเคราะห์และแนะนำ หนังสือ โดยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์มาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ต้องพิมพ์เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ต้นฉบับพิมพ์ด้วยกระดาษเอ 5 ความยาว ไม่เกิน 30 หน้า และมีส่วนประกอบดังนี้

1. ชื่อเรื่องบทความ ชื่อผู้เขียน
2. ตำแหน่งทางวิชาการและหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี)
3. บทคัดย่อ (abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. คำสำคัญ (keywords)
5. การอ้างอิง ให้มีการอ้างอิงในเนื้อหา และอ้างอิงท้ายบทความ เอกสารที่ผู้เขียนบทความใช้อ้างอิงให้จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง (จัดเรียงภาษาไทยก่อนภาษาอื่นๆ)

ส่งบทความต้นฉบับได้ทาง Website ที่ https://so19.tci-thaijo.org/index.php/polsci_ubu

กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการได้รับบทความและผลการพิจารณาให้ทราบผ่านทางอีเมลและทางระบบ ThaiJo

รูปแบบในการอ้างอิง

ตามแบบ APA (American Psychological Association)

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ฉบับพิมพ์). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏ

บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปีที่สืบค้น, จาก URL เว็บไซต์.

ที่อยู่ในการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

85 ถนน โชคชัย-เดชอุดม ตำบล ธาตุ อำเภวารินชำราบ อุบลราชธานี

34190 E-mail: polsciubujournal@hotmail.com

Website : https://so19.tci-thaijo.org/index.php/polsci_ubu
